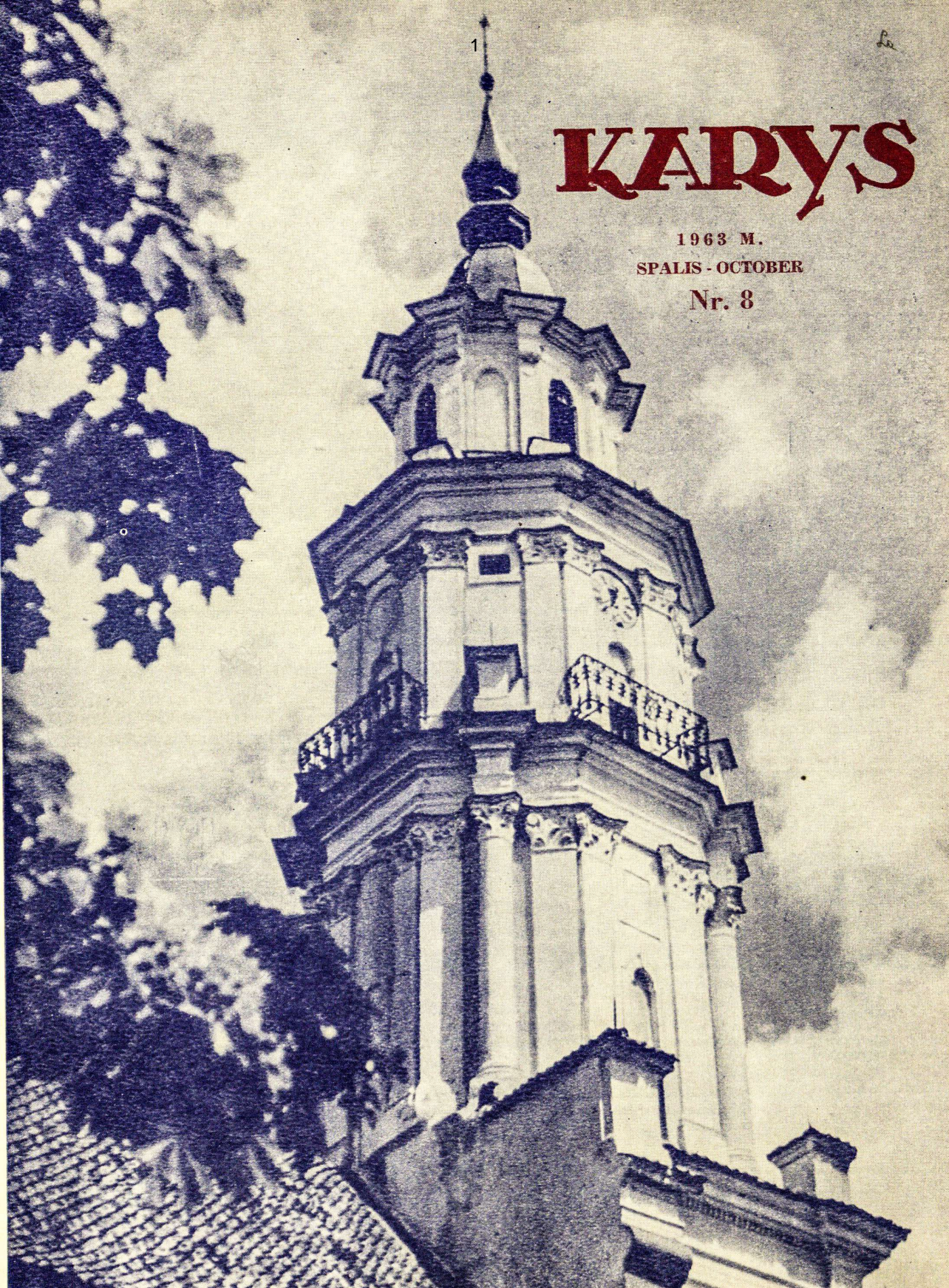

KARYS

1963 M.
SPALIS - OCTOBER
Nr. 8

KARYS

Redaktorius —	Dail. literatūros dalį redaguoja —	Atskirus skyrius redaguoja:
Zigmas Raulinaitis	Vincas Jonikas	P. Petrušaitis — Tremties Trimitas
Redaktoriaus pavaduotojas —	Administratorius —	Balys Brazdžionis —
Jonas Rūtenis	Leonas Bileris	Lietuviai Kariai Laisvajam Pasaulyje
Kalbinę dalį redaguoja —	Leidžia —	Kunigunda Kodatienė —
Kazys Kepalas	L. V. S. Ramovė New Yorko Skyrius	Šaulė Tremtyje

TURINYS

Kauno rotušės bokštas	viršelis
<i>P. Dirkis</i> — Lietuvos Milicijos ir Policijos etapai	225
<i>O. Urbonas</i> — D. Šiaurės Karo Frontas Lietuvoje	228
<i>A. Bernotas</i> — Varviškių zonos pašto ženklai	236
<i>P. Žilys</i> — Kiek lenkų kariuomenės persikėlė per Nemuną ties Druskininkais?	237
<i>P. Žilys</i> — Kiek Suomija turėjo kariuomenės?	238
<i>P. Alšėnas</i> — Taigi, bus karas, ar nebus?	239
<i>J. Juodis</i> — Deganti sodyba (paveikslas)	240
<i>P. Dirkis</i> — Mjr. A. Ružancovui 70 metų	243
<i>J. Papartis</i> — 40 m. žurnalistikos darbo baruose, V. Mingėlos sukaktis	245
<i>J. Skardis</i> — Pasikalbėjimai su Stalinu	246
Karinės žinios	249
Kronika	251

ATSTOVAI: Mike Maksvytis, Chicago, Ill.; Lionginas Leknickas, Cleveland, Ohio; Morkus šimkus, Baltimore, Md.;
VI. Rušas, Toronto, Ont. Canada; V. Salkūnas, Australija

**PLATINTOJAI JUNG TINĖSE
AMERIKOS VALSTYBĖSE:**

Baltimore, Md. — M. Šimkus
Boston, Mass. — "Baltic Florists"
Brockton, Mass. — A. Mantautas
Chicago, Ill. — H. Naujoks, J. Karvelis, M. Maksvytis, "Marginiai",
K. Rožanskas, J. Virpša.
Cleveland, Ohio — V. Ročiūnas
Detroit, Mich. — V. Perminas
Grand Rapids, Mich. — J. Belinis
Los Angeles, Calif. — V. Prižgintas
Philadelphia, Pa. — A. Impulevičius
Newark, N. J. — Kazys Trečiokas
Rochester, N. Y. — P. Saladžius
Waterbury, Conn. — V. Vaitkus

KANADOJE:

Hamilton, Ont. —
J. Pleinys, Z. Orvidas

Toronto, Ont. — August. Kuolas, V.
Rušas, P. Misevičius

Montreal, Que. — "Parish Library"

ANGLIJOJE:

"Dainora" — 74 Priory Road, Kew,
Surrey

AUSTRALIJOJE:

N. Butkūnas — 9 Cowper Street,
St. Hilda, Vic.

A. Kubilius — 131 Crozier Avenue,
Edwardstown, So. Australia

P. Mažylis — 1 Taroonga Court,
Norlane, Vic.

M. Urbonas, 9 Sixth Ave., Woodville
Gardens, So. Australia

VENEZUELOJE:

Kun. A. Perkumas, SDB — Escuelas
Prof. Salesianas Avda. Miranda,
Boleita, Caracas

THE WARRIOR, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world.
Published monthly except July and August by "KARYS" — 916 Willoughby Avenue, Brooklyn 21, N. Y., U. S. A.
Subscription \$6.00 per year. Single copy 60 cents.

SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N. Y.

Administracinės linijos sargyboje Alytaus bare 1931 m.

beveik jokios nebuvo. Koki buvo įvairių profesijų milicijos pareigūnai, toki įvairūs buvo ir jų ginklai, mundiruočių ir patys pareigū atlikimas. Milicijai veikti trukdė vokiečių okupacinė valdžia, statydama reikalavimus, nesuderinamus su krašto gyventojų interesais, bei savanoriškos milicijos paskirtimi. Tokios savanoriškos milicijos veikla vis dėlto tęsėsi ir po 1918 m. Vasario 16 d. Akto paskelbimo, beveik iki tų pačių metų lapkričio 5 d., t. y. iki sudarymo pirmojo Lietuvos ministerių kabineto, kurio ministras pirmininkas August. Voldemaras stovėjo, pirmoje eilėje, už savos milicijos įsteigimą vidaus ir sienų apsaugai.

Prasidėjo milicijos organizavimo ketvirtasis etapas. Organizuoti miliciją naujais pagrindais nebuvo taip lengva. Visų pirma vis dar sunkino tebesitęsianti vokiečių okupacija ir kad didesnę dalis jaunų ir pajėgesnių vyrų stojo į naujai atkuriamą Lietuvos kariuomenę savanoriais. Į milicijos eiles tada savanorių beveik nebuvo. Kiek lengviau buvo didesniuose miestuose, bet valsčiuose iš pradžių teko patiems valstiečiams eiti tas pareigas. Atseit, buvo vietovių, kur tas pats valstietis buvo ir valsčiaus pareigūnas, ir partizanas, ir milicininkas. Tiesa, atsirado vienas kitas caro ar kaiserio policijos įstaigose tarnavusių, bet jų tarpe buvo ir abejingų prisikeliančios tautos idealams, nemoکانčių lietuvių kalbos, turinčių neigiamų tarnybinių įpročių ir net ne lietuvių kilmės. Tokiomis sąlygomis tad teko organizuoti pirmiesiems milicijos vienetams miestuose ir valsčiuose.

Toks margas milicijos tarnautojų sąstatas

nedarė ypatingo įspūdžio ir, be abejo, negalėjo tinkamai progresuoti. Išstobulintas, išauklėtas ir išmokslintas policijos tarnautojas buvo taip glaudžiai susijęs su valstybe ir visuomene, kaip gal joks kitas valstybės tarnautojas. Lietuvos policija politikon nesikišo, jokių perversmų nevykdė ir prie visų režimų vienodai tarnavo valstybės ir piliečių bei jų turto saugumui. Atseit, policija perdėm išsilaukė savo pašaukimo augštumoje, nežiūrint, kad jai teko išgyventi įvairių istorinių įvykių. Skaudžiausi išgyvenimai policijai buvo, išengus į Vilniaus kraštą, bolševikų igulų įsikūrimas. Gi Antrasis Pasaulinis ka-

Telšių apskr. milicijos vadas Povilas Dirkis, 1923 m.

Alytaus baro pasienio policijos šaudymo pratimai 1933 m.

ras ir dvi žiaurios okupacijos, raudonųjų ir raudųjų, pareikalavusios nekaltų policijos tarnautojų gyvybių, privedė prie Lietuvos policijos likvidavimo.

Užėjus netikėtai ir neklaustai katastrofai, okupavus Lietuvą raudoniems rusams, pirmoje eilėje buvo likviduota policija. Buvę tarnautojai buvo be jokio pasigailėjimo, brutaliausiomis priemonėmis gaudomi, į kalėjimus kišami, tremiami ir taip persekiojami, kad jiems savo tėvynėje vietos nebebuvo. Dalis jų pateko ir kalėjimus, tardymų kameras, dalis atsidūrė Sibiro ir Altajaus taigose, dalis gi su ginklu rankose atsidūrė miškuose ir virto partizanais, o dar kita dalis, per didelius vargus ir sunkius išgyvenimus paspruko į laisvojo pasaulio kraštus.

Tačiau nespėjus Lietuvos policijos likvidaciją galutinai baigti, užsiliepsnojo Antras Pasaulinis karas. Jo pradžioje Lietuva pirma tapo vokiečių okupacijos auka. Vėl prisiejo iš naujo organizuoti iš likučių policijos kadrus ir vidaus policiją. Atkurta lietuviška policija buvo, deja,

(Straipsnis iliustruotas autoriaus atsiųstomis nuotraukomis)

priskirta vokiečių policijos vadui ir jo statomi reikalavimai dažnai buvo priešingi Lietuvos gyventojų interesams. Buvo net stengtasi ją perauklėti. Bet policijos lietuviškieji pareigūnai tiek buvo atsparūs, kad nepasidavė vokiečių perauklėjimui. Atseit, buvo stiprūs ir nepalaužiami, nors skurdžiai aprūpinti, nepakankamai apginkluoti, bet nuolatiniame pavojuje dirbantys.

Vokiečiams pralaimėjus karą, draug su jais, dar likę gyvi, policijos tarnautojai irgi pasitraukė į Vokietiją, kur jiems teko daug daugiau kartumo išgyventi įvairiose stovyklose, negu kitiems mūsų tautiečiams.

Prasidėjus emigracijai, ypač daug jų atsirado JAV, kur apsigyveno lietuviškoje Chicaguje ir susiorganizavo į policijos klubą "Krivulę". "Krivulės" valdyba kasmet mini tradicinę Angelų Sargų — spalio 2 d. — šventę. Šiais gi metais mini ir Lietuvos policijos atsteigimo 45 metų sukaktį.

Mirus mieloms Motinai ir Seseriai okupuotoje Lietuvoje, bičiul!

VINČĄ SAVUKYŅĄ

ir šeimą nuoširdžiai užjaučia

*Lucina, Ramunė ir
Vytautas Vilkutaičiai*

Mielam mūsų Bendradarbiui

JONUI RŪTENIUI

ir šeimai, pavergtoje Tėvynėje mirus
brangiai Motinai, nuoširdžią užuojautą
reiškia

KARIO Štabas

DIDŽIOJO ŠIAURĖS KARO FRONTAS LIETUVOJE, II

O. URBONAS

(Pradžia KARIO Nr. 1)

Stovintieji Kurše ir šiaurinėje Lietuvoje švedai gavo iš Karolio XII 1705 metams tokių uždavinių: užtikrinti tų provincijų okupaciją ir laiduoti pagrindinės švedų kariuomenės susisiekimą su Švedija, Estija ir Livonija. Didžiausia reikšmė buvo skiriama Rygai, nes per ją ėjo visas susisiekimas su Švedija. Dėl to, susidurdami su rusais arba lietuviais, švedai turėjo vesti operacijas taip, kad neleistų priešams atkirsti savo lauko kariuomenę nuo Rygos, kur, reikalui esant, ji galėtų pasitraukti ir gintis. Dėl tos pat priežasties Mintauja ir Bauskė irgi privalėjo būti laikomos, Liepoja, gi, galėjo būti evakuota ir atiduota priešui.

Tą uždavinių bevykdydamas Loevenhauptas disponavo 7,662 grandiniais ir eiliniaus (šis tikslus skaičius yra paimtas iš pranešimų apie dalių sudėtį). Čia įskaitytos Mintaujos ir Bauskės įgulos, kurias, bendrai paėmus, sudarė maždaug 1,000 vyrų. Be to, švedai turėjo 651 sergantį vyrą, o 433 raiteliai nebeturėjo arklių. Tuo būdu lauko operacijoms Loevenhauptas turėjo nedaugiau kaip 5,500 vyrų, kurių, žinant rusų skaitlingumą, toli gražu, nepakako. Iš tuometinių Loevenhaupto pranešimų Rygos gubernatoriui ir Karoliui XII, iš jų redakcijos ir to no tenka padaryti išvadą, kad Loevenhauptas tikėjosi susidurti su skaitlingesniu priešu, nors tikras rusų kariuomenės dydis jam buvo nežinomas, antraip jo raportai turėjo būti žymiai daugiau aliarmuojantys. Tik prieš pat operacijos pradžią jo raportai yra griežtesnio tono — ir jis gauna iš Rygos 1,000 pėstininkų ir iš Talino ir Pernau dar 800. Tuo būdu operacijos pradžioje Loevenhauptas galėjo išstatyti kovose kiek daugiau kaip 7,000 vyrų.

KAUTYNĖS TIES GEMAEUERTHOFU 1705 M. LIEPOS 16 DIENĄ

Rusų kariuomenės vadas feldmaršalas Šeremetjevas birželio 17 d. gavo iš caro Petro instrukcijas ir sekančią dieną pradėjo žygį Dauguvos upės vakariniu krantu. Jis žygiavo per Jokūbpilį, Sėlpilį ir toliau — Mintaujos kryptimi. Avangarde kartu su kavalerija žygiavo gen. Baueris. Tuo pat metu švedai sutelkė savo jėgas Žagarėje.

Liepos 11 d. rusų kariuomenės priekinė sauga priartėjo Mintaują ir puolė miestą. Švedai, stovėdami Mintaujoje, jautėsi visiškai saugūs ir nelaikė reikalinga nei žvalgyti, nei išstatyti betarpišką apsaugą. Rusų puolimas jiems buvo visa netikėtas, kilo panika ir švedų pasipriešinimas tuoju sugniužo. Paskutiniu momentu švedams pasisekė tik uždaryti tvirtovės vartus, organizuoti pasipriešinimą ir, rusų mėginimus paimti tvirtovę, atmušti. Miestelis, tačiau, buvo rusų užimtas ir išplėštas, visi švedų sandėliai buvo sunaikinti. Švedų nuostoliai buvo dideli. Mintaujoje rusai prastovėjo tik vieną parą, ir liepos 12 d. pasuko atgal prie savo pagrindinės kariuomenės, kuri tą pat dieną apsistojo 4 mylių atstume nuo Mintaujos (prie kelio į Bauskę).

Žinia apie rusų išiveržimą į Mintaują pasiekė švedus Žagarėje liepos 12 dieną. Loevenhauptas tuoju pajudėjo su savo jėgomis Mintaujos link, ir pasiekęs Gemaeurthofą, paliko pėstininkus, o su kavalerija nuskubėjo į Mintaują. Švedai rusų Mintaujoje jau nebesurado, bet jų buvimo žymės visur aiškiai matėsi. Iš įgulos išsielgė tik mažesnė pusė žmonių, medžiaginiai nuostoliai buvo labai dideli. Daugiausiai nukentėjo pats miestelis. Namai buvo apgriauti, langai ir durys išmuštos, gyventojų turtas išmėytas arba sunaikintas.

Liepos 14 d. švedai iš Mintaujos pasitraukė, prieš tai paskubomis kiek aptaisė tvirtovės įtvirtinimus ir aprūpino įgulą šaudmenimis ir maistu. Į Gemaeurthofą sugrįžus, švedai įrengė maždaug pusės kilometro atstume į vakarus nuo dvaro stovyklą ir sutelkė joje visą savo kariuomenę.

Liepos 16 diena buvo sekmadienis. Iš atvykusio transporto buvo pradėtas maisto išdalinimas, kurio, po žygio į Mintaują, buvo jaučiamas tam tikras trūkumas (mat, buvo reikalinga palikti maisto Mintaujos įgulai); 10 valandą ryto buvo paskirtos pamaldos. Dar pamaldoms neprasidėjus, buvo gauta žinia, kad rusų priekinės dalys pasirodė netoli apylinkėje. Apie 2 valandą po pietų švedai sužinojo, kad visa Šeremetjevo kariuomenė žygiuoja švedų stovyklos link. Trys didelės rusų voros pasirodė į šiaurės rytus nuo Gemaeurthofo, žygiuojančios tarp

Schwedt upelio ir pelkyno į rytus nuo Gemaeuerthofo.

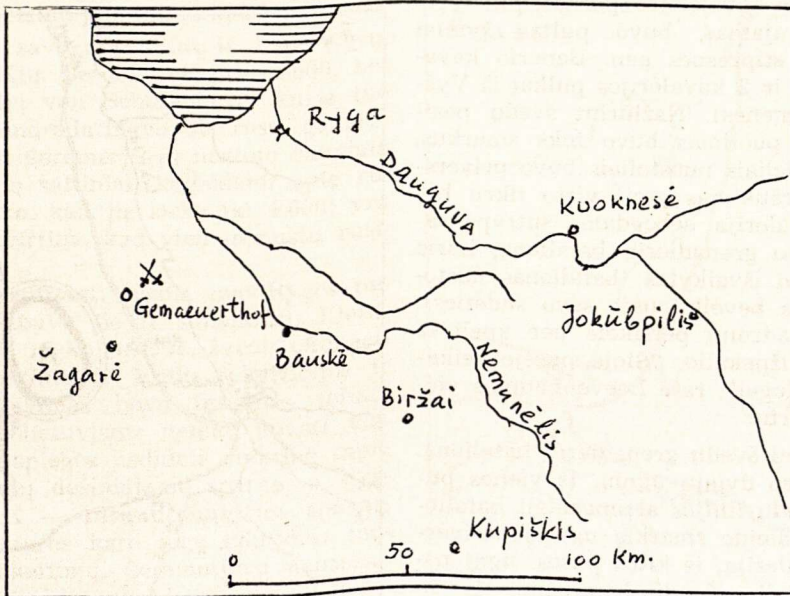
Rusų voroms pasirodžius, švedai peržengė Schwedt upelį ir jo rytiniame krante išsirikiavo kautynėms. Jų frontas buvo nukreiptas į šiaurės rytus ir tęsėsi nuo upelio iki pelkių į rytus nuo Gemaeuerthofo. Abu švedų sparnai buvo atremti į vietines kliūtis: kairysis į upelį, dešinysis į pelkes. Jų kautynių rikiuotė atrodė taip: pirmoje linijoje stovėjo 13 pėstininkų batalionų centre, vienas prie kito be jokių tarpeklių, 27 kavalerijos ir dragūnų eskadronai sparnuose, maždaug po pusę jų kiekviename sparne. Antroje linijoje — trys pėstininkų batalionai ir 7 kavalerijos eskadronai, užimdami beveik visą frontą, taip sustatyti, kad tarp dalių susidarė gan dideli tarpekliai. Tarp pirmosios ir antrosios linijos, kiekviename sparne buvo pastatyta po vieną grenadierių batalioną. Turimi 17 artilerijos pabūklų buvo padlinti tarp batalionų, kiekvienas grenadierių batalionas gavo po 1 pabūklą, kiti pabūklai buvo padalinti tarp pėstininkų batalionų. Pirmosios linijos pabūklai buvo nukreipti pirmyn, antrosios linijos — atgal, o grenadierių batalionų pabūklai — kiekvienas į atskirą sparną. Kaip matom, švedai, žinodami, kad turi reikalą su daug skaitlingesniu priešu, tikėjosi būti ne tik apeiti, bet ir apsupti (kautynių aprašymui panaudoti sekanti šaltiniai: Loevenhaupto raportas Karoliui XII, 1705 m. liepos 21 d.; B. O. Stackelbergo raštai Rygos gubernatoriui, 1705 m. liepos 17 ir 19 d.,

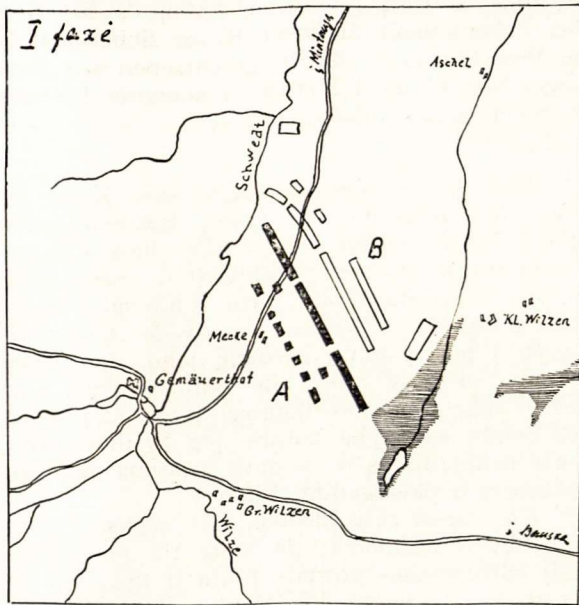
vertimas iš rusų į vokiečių kalbą — Relation des Feldmarshall Malteser Ritter Scheremeteff an Ihre Czarische Majjtt. geschrieben aus dem Lager von Mitau 4 Meilen; ir seržanto Roberto Petrės dienynas, I dalis, pusl. 46).

Kaip Šeremetjevas išrikiavo savo jėgas, raporte jis nenurodo, bet švedų šaltiniai kalba apie 2 linijas, kurios buvo tokios ilgos, kad negalėjo tilpti tarp upelio Schwedt ir pelkių į rytus nuo Gemaeuerthofo. Vieta, matomai, rusams sudarė didelių sunkumų; jie, atrodo, norėjo išstatyti į pirmą liniją perdaug jėgų, nes, išstatę savo pirmąją liniją, jie taip išstovėjo ilgą laiką. Toks rusų neveiklumas tęsėsi taip ilgai, kad švedų vadovybė nutarė, jog tą dieną kautynės nebeprasidės ir — davė įsakymą gamintis vakarienę ir pavalgydinti žmones.

Kas darėsi rusų kariuomenės užpakaly, švedams buvo nežinoma; jie matė tik nejudančią rusų kariuomenės pirmąją liniją ir negalėjo suprasti, kas tą pertrauką iššaukė. Bent kiek aplinkybes išaiškinti, švedų pulkininkas Stackelbergas, apie 5 valandą po piet, buvo pasiūstas su 4 kavalerijos eskadronais išžvalgyti rusų kariuomenės kairįjį sparną. Jam reikėjo pamėginti prasiskverbti tarp pelkių (į rytus nuo Gemaeuerthofo) ir rusų kariuomenės kairiojo sparno. Stackelbergui tik pasirodžius prie pelkių šiaurinio galo, jis iš miško buvo pultas rusų kavalerijos ir atstumtas. Šis rusų kariuomenės puolimas ir buvo kautynių pradžia. Greit smar-

Gemaeuerthofo apylinkių schema

Gemäuerthofas, I tarpsnis. A — švedai, B — rusai

ki artilerijos ugnis buvo paleista iš abiejų pusių ir visas švedų frontas pajudėjo prieš link (galima spėti, kad švedai visiškai sąmoningai stovėjo vietoje, nejudėjo, leisdami rusams netrukdomiems išsiskleisti, nes švedams anksčiau pajudėjus, rusai išsvengtų reikalingumo veržtis į jiems per siaurą tarpą tarp upeliuko ir pelky-
nas, kas, be abejo, varžė jų manevravimo laisvę).

Švedų kairysis kavalerijos sparnas, plk. Vennerstedto vadovaujamas, buvo pultas žymiai skaitlingesnės ir stipresnės gen. Bauerio kavalerijos (ten veikė ir 2 kavalerijos pulkai iš Vyšnioveckio kariuomenės). Nažiūrint švedų pasipriešinimo, rusų puolimas buvo toks smarkus, kad švedai su dideliais nuostoliais buvo priversti trauktis. Pasitraukimas greit virto tikru bėgimu. Švedų kavalerija bebėgdama sutrypė savo kairiojo sparno grenadierių batalioną, kuris buvo rusų visiškai išvaikytas (batalionas nustojo vien užmuštais beveik pusės savo sudėties). Keletas rusų eskadronų persikėlė per upelį ir puolė švedus iš užpakalio. "Šioje pusėje reikaliai atrodė labai blogai", rašė Loevenhauptas viename iš savo raportų.

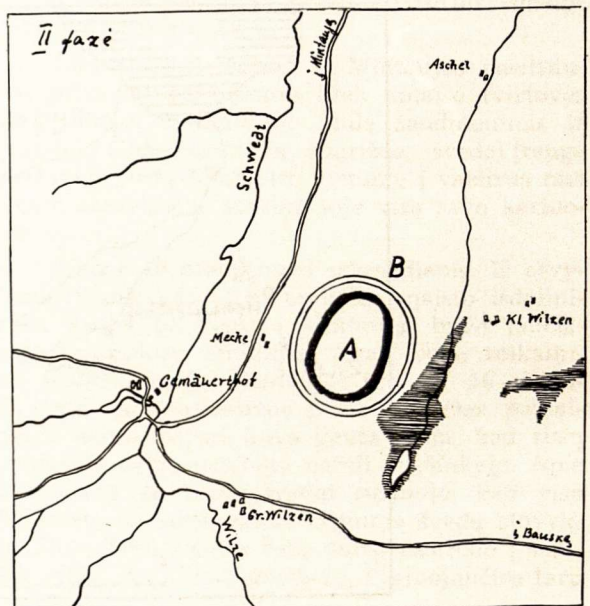
Rusai, puldami švedų grenadierių batalioną, atsidūrė patys tarp dviejų ugnių. Iš vienos pusės, pirmosios švedų linijos artimesnieji batalionai atsigrįžo ir paleido smarkią ugnį į besiveržiančią rusų kavaleriją, iš kitos pusės, ugnį paleido antrosios linijos švedų batalionai. Iš to

tarpo rusai buvo išstumti ir pasitraukė, apeidami švedų sparną.

Švedų dešiniajame sparne kautynės buvo švedams sėkmingesnės. Dešinysis švedų sparnas irgi buvo pultas žymiai skaitlingesnės rusų kavalerijos, bet toje vietoje pelkės neleido rusams sparną apjoti. Kada pirmasis rusų puolimas buvo atmuštas, švedai patys perėjo puoliman, ir jiems pasisekė net atstumti artimiausius rusų pėstininkų batalionus.

Bet kautynės, bendrai paėmus, buvo švedams nesėkmingos. Stipri gen. Bauerio kavalerija persikėlė per Schwede upelį ir, išplėsus švedų gurguolę, už upelio paliktą, visa savo mase puolė švedus iš užpakalio (kai kas iš rusų istorikų kaltina Vyšnioveckį. Mat, jo kariuomenės daliniai pirmieji metėsi plėsti švedų gurguolę vieton to, kad iškart pultų švedus ir savo blogu pavyzdžiu patraukė paskui ir rusus. Manau, kaltinimas yra be pagrindo, nes Vyšnioveckio daliniai sudarė tokią nežymią Bauerio kavalerijos dalį, kad šis vien tik savo jėgomis galėjo švedus pulti. Be to, kas liečia plėšimą, manau, rusai nė kiek neatsilieka nuo kitų). Bet kaip ten bebūtų, švedai buvo iš visų pusių apsupti, nes rusų puolimas iš fronto visiškai suvaržė švedų pirmąją liniją. "Abi mūsų linijos kai kada turėjo kautis ir priešintis iš priekio, kai kada iš užpakalio, o kai kada tai iš vieno, tai iš kito sparno", rašo Loevenhauptas. Kalbėdamas apie tą kautynių tarpą, Šeremetjevas rašo, jog jis buvo įsitikinęs, kad pergale laikė savo rankose.

Gemäuerthofas, II tarpsnis

Tokį rusų vado įsitikinimą patvirtina ir plk. Stackelbergas savo rašte Rygos gubernatoriui: “Keletą kartų taip smarkiai buvome puolami, kad, nežiūrint viso mūsų pasipriešinimo atrodė, jog esame žuve”.

Atkaklios kautynės tęsėsi virš 3 valandų, bet, galų gale, rusai buvo atstumti už upeliuko Kl. Wilzen ir visas plotas iki to upeliuko buvo nuo rusų išvalytas. Nuostoliai abiejose pusėse buvo labai dideli. Švedai nutojo daugiau negu pusės savo kavalerijos, likusioji dalis nustojo savo arklių. Rusai didžiausius nuostolius turėjo pėstininkuose, iš 3,600 jų pėstininkų išsigelbėjo tik keletas šimtų.

Tačiau, kautynės dar nebuvo užsibaigę. Persikėlę per Kl. Wilzen upelį, rusai sustojo, atstatė savo kautynių tvarką ir buvo pasirengę iš naujo kautis. Švedai, sekdami paskui rusus, irgi turėjo persikelti per upelį, bet, Loevenhaupto žodžiais, “dideli tarpai atsirado tarp mūsų batalionų ir eskadronų”. Sustabdęs šioje upelio pusėje savo kariuomenę, Loevenhauptas davė įsakymą kariajam sparnui, kuris susidėjo daugumoje iš kavalerijos, priartėti prie pėstininkų centre, bet dešinysis švedų kavalerijos sparnas savo iniciatyva persikėlė per upelį ir puolė rusus. Jo pavyzdį pasekė centro pėstininkai ir Loevenhauptui, norint išvengti būti sumuštam dalimis, nieko daugiau nebeliko, kaip duoti ir dešiniajam sparnui įsakymą pulti. Kautynės vėl suliepsnojo, ir tik jau po 10 valandos vakaro, kai tamsuma pradėjo varžyti veiksmus, rusai pradėjo trauktis. Švedai nepersekiojo, Loevenhauptas aiškinasi, kad buvo per tamsu. Šeremetjevas irgi pateisina savo atsitraukimą tamsa, kuri neleido jam toliau kautis.

Švedai rodo savo nuostolius iš 1,900 vyrų, sužeistų ir užmuštų. Šeremetjevas — 1,000, bet saksų gen. Daniel von Schulenburg, kuris tuo metu ankštai bendradarbiavo su rusų generolais, tvirtina, kad Šeremetjevas nustojo daugiau, kaip 2,000. Švedų šaltiniai, kalbėdami apie rusų nuostolius sako, kad jie siekė iki 4,000; yra ir tokių, kurie tvirtina, kad vien užmuštų rusų buvę apie 8,000.

Kautynių rezultatai: švedai nuo Rygos nebuvo atkirsti, nebuvo jie ir sunaikinti. Lietuvai šios kautynės nieko nedavė, švedų okupacija nebuvo panaikinta ir švedų rekvizicijos ir žmonių prievartavimas buvo tęsiamas toliau. Kautynių eigoje lietuviams neteko kovoti vienas prieš kitą: Sapiegos nedidelė rinktinė (apie 400) kovojo švedų dešiniajame sparne, o Vyšnioveckio daliniai — rusų dešiniajame sparne.

Į bendrą Šiaurės karo eigą kautynės įnešė tam tikrų pakeitimų. Šeremetjevo nepasisekimas atsiliepė į bendrą rusų kariuomenės veiksmų

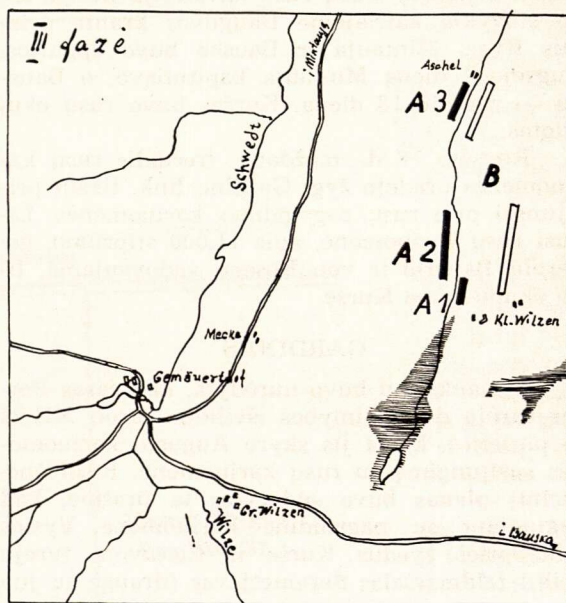
planą ta prasme, kad jos žygis Vyslos link turėjo būti tam tikram laikui sustabdytas, kad atiduotų Šeremetjevui reikalingus sustiprinimus. Rugpjūčio 1 dieną 13 batalionų pėstininkų ir 6 dragūnų pulkai gavo įsakymą prisijungti prie Šeremetjevo kariuomenės, kuri turėjo tęsti toliau Kuršo puolimą. Tuo būdu pagrindinė rusų kariuomenės operacija buvo susilpninta, ir galėjo būti pradėta tik rugsėjo pabaigoje. Beveik 40 proc. visų rusų karinių jėgų liko užangažuota Kurše ir Lietuvoje, kas turėjo neigiamai atsiliepti į rusų pagrindinės kariuomenės veiksmus.

Karoliui XII švedų pergalė Kurše reiškė, kad jis visiškai ramiai per 1705 rudenį gali laukti Stasio Leščinskio vainikavimo ir sudaryti su lenkais bendradarbiavimo sutartį. Saksai ir toliau galėjo būti laikomi izoliuoti savo tėvynėje.

Švedų pergalė ties Gemauerthofu neužbaigė operacijas Kurše ir Lietuvoje. Tuo metu, kai dalis rusų pagrindinės kariuomenės (13 pėstininkų batalionų ir 6 dragūnų pulkai) gavo įsakymą žygiuoti Šeremetjevo žinion, likusi rusų kariuomenė pasistūmėjo giliau į Lietuvą, Vilniaus ir Kauno link, kur susijungė su 1704 m. tuose miestuose apsistojuisiais rusais. Liepos mėnesio pabaigoje tame rajone susirinko 35,000 rusų kariuomenės tikslu žygiuoti toliau Vyslos link.

Loevenhaupto rūpesčius dėl ateities laimėta pergalė negalėjo išblaškyti. Įvertindamas rusų kariuomenės skaitlingumą ir per paskutinius

Gemauerthofas, III tarpsnis. A1 — švedų deš. sparnas, A2 — švedų centras, A3 — švedų kair. sparnas.

metus kariavimo būdą, jis gerai suprato, kad artimiausiu laiku tenka laukti rusų pakartotino Kuršo puolimo. Gyvas susirašinėjimas su Karoliu XII (Loevenhaupto raštai 1705 m. liepos 28 dieną, liepos 31 d., rugpjūčio 4, 7, 10, 14 ir 26 d.d. ir Karolio XII raštas Loevenhauptui 1705 m. rugpjūčio 11 d.), jo pakartotini prašymai sustiprinti jį pagrindinės švedų kariuomenės sąskaiton, pasiekė vien tik tą, kad Karolis XII perdavė jam kai kuriuos dalinius Talline ir iš Oeselio salos, griežtai atsisakydamas perduoti jam bet ką iš pagrindinės švedų kariuomenės. Karolis, pagaliau, ir negalėjo to padaryti, nes, stovėdamas prie Lenkijos vakarinių sienų su savo 32,000 kariuomene, ruošė žymiai svarbesnę operaciją prieš rusų pagrindinę kariuomenę ir, aišku, negalėjo dabar save silpninti.

Rugpjūčio 6 dieną švedai Kurše gavo iš Lietuvos žinių, kurios privertė juos susimąstyti. Šeremetjevas, sulaukęs sustiprinimų iš Vilniaus, perkėlė visą savo kariuomenę į Kupiškį, iš kurio pradėjo žygį Kuršo link. Artinosi Kuršo likimo išsprendimas.

Loevenhauptas numatė, jog yra beviltiška su silpna kariuomene priešintis žymiai skaitlingesniai priešui. Dėl to, pasirėmęs Karolio XII 1704 m. gruodžio 17 dienos direktyva, kuri vis dar galiojo, nusprendė, sustiprinus įgulas Mintautoje ir Bauskėje ir aprūpinus tas tvirtoves karine medžiaga, su visa kariuomene pasitraukti į Rygos rajoną ir Kuršą evakuoti (rugpjūčio 7 dienos sprendimas). Kuršo evakuacija užėmė keletą dienų ir buvo užbaigta dar prieš rusų kariuomenės pasirodymą ties Mintauja. Rugpjūčio 13 d. Mintauja buvo rusų kariuomenės apėita ir sekančią dieną rusų kavalerija įrengė savo stovyklą kairiajame Dauguvos krante priešais Rygą. Mintauja ir Bauskė buvo apgultos. Rugsėjo 4 dieną Mintauja kapituliavo, o Bauskė — rugsėjo 13 dieną. Kuršas buvo rusų okupuotas.

Rugsėjo 16 d., maždaug, trečdalis rusų kariuomenės pradėjo žygį Gardino link, tikslu prisijungti prie rusų pagrindinės kariuomenės. Likusi rusų kariuomenė, apie 11,000 stiprumo, generolų Bauerio ir von Roseno vadovaujama, liko okupuotame Kurše.

GARDINAS

Jau anksčiau buvo nurodyta, kad caras Petras turėjo dvi galimybes išvilioti Karolį XII iš jo pozicijos, kuria jis skyrė Augusto kariuomenės susijungimą su rusų kariuomene. Rusų operacinis planas buvo sudarytas ta prasme, kad žygiuojant su pagrindine kariuomene Vyslos link, prieš švedus Kurše ir Lietuvoje turėjo veikti feldmaršalas Šeremetjevas (drauge su juo

veikė ir Vyšnioveckio kariuomenės likučiai). Rusų feldmaršalas pradėjo savo operaciją birželio pabaigoje ir liepos pradžioje, bet buvo sumuštas liepos 16 d. prie Gemaeuerthofa. Tos kautynės yra lyg ir pradžia 1705 metų karo eigos. Sekantis susidūrimas įvyko liepos mėnesio gale, kai Karolis XII pasiuntė 3 dragūnų pulkus Varšuvon, kad apsaugotų ten susirinkusį lenkų seimą. Varšuvos apylinkėse švedai buvo užpulti ten stovinčių saksų jėgų gen. Paykull vadovaujant, kuris, tačiau, buvo sumuštas. Tų kautynių metu į švedų rankas pateko dokumentai, kurie švedams atidengė visą jų priešų operacijų planą.

Dabar pribrendo ir Karoliui XII laikas nurodyti į karo veiksmus. Savu laiku buvo nurodyta, kad Karolis manė tam tikrą laiką susilaukyti nuo bet kokių veiksmų, kol paašikės situacija vakarų fronte prieš prancūzus ir bent kiek paašikės aplinkybės rytuose. Rygos klausimas, žinoma, Karoliui buvo labai svarbus, nes per Rygą ėjo susisiekimas su Švedija, ir jis norėjo apsaugoti Rygą nuo to likimo, kuris ištiko Narvą ir Tartu. Iš kitos pusės, atrodo, kad Karolis tam tikrą laiką stovėjo nieko neveikdamas, kad laikytų atdaras duris Lietuvon, nes sprendžiamas kautynės su rusais Lietuvoje arba Lenkijoje Karolis laikė sau labai naudingomis.

Karolis XII, visą 1705 m. vasarą nieko neveikdamas prastovėjęs prie Saksonijos sienų, rugsėjo pabaigoje pajudėjo atgal į Lenkiją ir užėmė Varšuvą. Bestovėdamas Varšuvoje, jis karūnavo Stasį Leščinskį ir išleido į ilgas derybas su lenkais įvairiais politiniais ir ekonominiais klausimais, kurie lieti ir vieną ir kitą valstybę. Toks švedų neveiklumas leido lenkų ir rusų partizanams pulti atskiras švedų kariuomenės stovyklas ir net pačią Pragę, Varšuvos priemiestį, kur buvo paimta 6 vėliavos, keletas pabūklų ir apie 400 vyrų nelaisvėn.

Drašus lenkų ir rusų partizanų puolimas privertė Karolį susirūpinti švedų kariuomenės saugumu, nes buvo aišku, kad rusų pagrindinė kariuomenė, žygiuojanti Vyslos link, turėjo savo priešaky žvalgomuosius dalinius, kurie padrašino vietines partijas energingiau pulti švedus. Dėl to, nežiūrint jau prasidėjusios žiemos, Karolis išsivedė iš Varšuvos savo kariuomenę ir apsistojo Blonie rajone.

Gruodžio 28 Karolis iš Blonie rajono netikėtai pajudėjo, greit peržengė Vyslą, Bugą ir Nemuną ir sausio 13 apsistojo prieš Gardiną, atskirdamas čia sukonzentruotą rusų pagrindinę kariuomenę (45 pėstininkų batalionus ir 6 dragūnų pulkus) nuo Vilniaus ir Kuršo. Turėdamas apie 40,000 švedų ir lenkų kariuomenę, Karolis, tačiau, nerizikavo pulti Gardino, kuris buvo žymiai įtvirtintas. Jis manė, kad stovėdamas ke-

lyje iš Gardino į Vilnių, atkirtęs rusų kariuomenę nuo bazių, privers ją dėl maisto ir pašaro stokos kapituliuoti. Tačiau, maisto ir pašaro trūkumą Karolis pajuto anksčiau rusų. Tas trūkumas privertė jį kiek atsitraukti nuo Gardino (maždaug 70 km) ir apsigyventi ties Zeludek miesteliu.

Švedų pagrindinės kariuomenės pasirodymas ties Gardinu pastatė rusų kariuomenę į sunkią būklę, tuo labiau, kad Augustas II, kuriam caras Petras pavedė jo kariuomenės augščiausią vadovybę, su savo saksų kavalerija paėmęs su savim dar pusę rusų dragūnų pulkų, paliko Gardiną ir nuskubėjo Varšuvos link, kurią tikėjosi, visai švedų kariuomenei esant ties Gardinu, lengvai užimti. Rusų kariuomenės vadovavimą Augustas II perdavė feldmaršalui Ogilviui.

Žinia apie Gardino blokadą privertė carą Petrą labai susirūpinti, nes grėsė pavojus, kad jo pagrindinė kariuomenė, kurios organizavimui ir apmokymui buvo pašvęsti ištisi 5 metai, švedų gali būti sunaikinta vienu smūgiu. Gardino įtvirtinimai, pagal Petro nurodymus įrengti, buvo užtektinai stiprūs, kad atlaikytų švedų puolimą, bet, kaip išsireiškė pats Petras, „šie sustiprinimai daugiau tiko angelams negu žmonėms, nes pastarieji neišvengiamai turi valgyti“. Badas buvo svarbiausias rusų priešas, kuris jiems Gardine grėsė, ir maisto pristatymas buvo svarbiausias uždavinys, kuris turėjo būti skubiai atliktas. Vyšnioveckis su savo žmonėmis turėjo palikti Gardiną ir energingai praveisti rekvizicijas, be to, iš Oginskio kariuomenės visa eilė partijų buvo skubiai permesta į Gardino apylinkes su uždaviniu surinkti ir pristatyti į Gardiną kaip galima daugiau maisto ir pašaro. Tuo būdu, tam tikram metui, visa Lietuvos kariuomenė (Vyšnioveckio ir Oginskio partijos) turėjo atsisakyti karinės veiklos ir diena iš dienos vykdyti rekvizicijas. Rekvizicijos yra, bendrai paėmus, ne populiarus dalykas. Jas vykdančiam ilgesnį laiką ir tokiu mastu, kuris vietinių žmonių nuomone toli gražu viršija reikalą, iššaukia reakciją, kuri rekviziuojančiam nėra naudinga. Galimas dalykas, kad Vyšnioveckio ir Oginskio partijos, rekviziciją vykdančios, elgėsi ne labai švelniai, nes greitai buvo pastebėta vietinių žmonių nepasitenkinimas, kuris pasireiškė tuo, kad visa eilė vietinių bajorų perėjo švedų pusėn. Vietinių bajorų patarnavimo dėka švedai puikiai orientavosi apie būklę Gardine ir galėjo sekti kiekvieną rusų kariuomenės žygį.

Augustas II, apleisdamas Gardiną, manė susijungti su gen. Šulenburgu, kuris pajudėjo iš Silezijos. Jis numatė, prijungęs Šulenburgo kariuomenę, pulti švedus (Roehnschjoeldo vadovau-

Livonijos valstietis, 1700 metais tarnaujantis švedų kariuomenei vadovu. (Iš tų laikų graviūros)

jamus), juos sumušti, po to, grįžti į Gardiną ir padėti rusų kariuomenei. Bet tas planas nepavyko. 1706 m. vasario 4 d. ties Fraustadtu Augustas buvo švedų sumuštas, ir su savo kavalerijos likučiais užsidarė Krokuvoje. Trys rusų dragūnų pulkai, kurie lydėjo Augustą, buvo visiškai išblaškyti ir tik jų neskaitlingi likučiai pasiekė Krokuva.

Gardine dabar būklė buvo tokia, kad tik skubus pasitraukimas iš tvirtovės galėjo rusų kariuomenę išgelbėti. Kariniu atžvilgiu toks pasitraukimas buvo gan sunkus, nes švedai galėjo rusų kariuomenę pavyti ir priversti ją stoti į atviras kautynes. Kad atviros kautynės rusų kariuomenei galėjo baigtis katastrofa, buvo aišku, nes, nustojusi savo geriausias kavalerijos, kuri nužygiavo su Augustu, rusai neturėjo ką pastatyti prieš švedų kavaleriją (dėl pašaro stokos rusų kavalerija ir artilerija nustojo daug arklių, o likusieji buvo per silpni, kad galėtų veikti atvirose kautynėse).

Iš tos kritiškos padėties Ogilvis buvo išvestas tokio caro Petro įsakymo: „kai Nemunas pajudės (iki tol pastatyti tiltą), tuojau persikelti į jo kairįjį krantą. Tai atlikus, dar ledui Nemunu einant, priešas neturės galimybės persikelti, ir jūs galite laisvai žygiuoti, bet reikia žiūrėti, kad įvykdytumėt viską, kol nepajudės mažieji upeliai, nes kitaip žygis bus sutrukdytas. Vežimus krauti lengvai, per daug su savim neimti, reikalui esant, mesti viską“.

Kovo 22 dieną ledas Nemune pajudėjo. Jau kitą dieną Ogilvis perkėlė visą rusų kariuomenę į kairįjį Nemuno krantą ir išžygiavo Lietuvos

Brastos link. Karolis, kuris numatė tą rusų kariuomenės manevrą (apie caro Petro įsakymą jis buvo infromuotas savo agentų), pastatė per Nemuną tiltą ir buvo pasirengęs tuo pat metu keltis per Nemuną. Bet jo nelaimei pajudėjęs ledas nunešė švedų tiltą, ir Karolis tik balandžio 3 d. galėjo pradėti kelti savo kariuomenę į kitą Nemuno krantą. Švedai pasirinko sau kelią į Pinską, tikėdami šioje vietoje atkirsti rusams kelią, bet, nežiūrint visų pastangų, pasiekus Pinską, buvo sužinota, kad rusų kariuomenė jau pražygiavo Kovelį, ir kad ją pavyti neįmanoma. Tada švedai išsidėstė Pinsko rajone ir prastovėjo ten visą mėnesį, po to nužygiavo į Valuinę, kur birželio pradžioje išsidėstė Lucko ir Dubno srityse.

KARO PROBLEMAS

Vinstonas Čerčilis savo išsamioje hercogo Marlborough biografijoje paliečia klausimą: kame glūdi pergalės paslaptis ir iš ko susideda karo genijaus problemos? Pagal Čerčilį, atsakymai į šitus klausimus nušviestų karo operacijas bendrąja prasme ir padarytų jas žymiai aiškesnes studijoms.

Kalbėdamas apie pergalės paslaptį, Čerčilis sako, kad kautynių aprašymai, beveik be išimties, apima tik manevro operatyvinių pobūdį, visiškai neliesdami kautynių "kokybinės pusės". "Mes skaitome", rašo jis: "kad kautynės buvo laimėtos prieš sparną apėjus, arba jo centrą pralaužus. Kartais kariuomenė pasitraukia dėl to, kad jos komunikacijos būna perkirstos, kartais kariuomenė puola, nežiūrint, kad tarp jos ir aprūpinimo bazės įsitvirtina priešas..." ir t.t.

Kame glūdi pergalės paslaptis? Atrodo, kad lengva yra pasakyti: "apeiti sparną", "pralaužti centrą", arba perkirsti komunikacijos linijas. Bet aišku, kad nei viena iš tų priemonių nelaiđuoja pergalės, ir visos jos gali būti paraližuotos kita, tokia pat veiksminga, operacija.

Ir tokiu būdu Čerčilis prieina prie to, ką jis vadina "aplinkybės ir kokybiniai faktoriai". Tų faktorių tarpe Čerčilis išvardina: "kariuomenės dydį, jos aprūpinimą ir jos dvasią, kariuomenės apginklavimą, vadams pasitikėjimą, krašto pobūdį, kelių tinklo stovį, laiką ir orą, ir, svarbiausia, — valstybės politiką ir tuos specialius interesus, kuriuos turi kiekviena kariuomenė, plius kitas komplikacijas".

Taip išnagrinėjęs "aplinkybes", Čerčilis diskutuoja "karo genijaus problemas", kurios, bendrais žodžiais tariant, susideda iš "tikro supratimo duotajame momente tų nuolat besikeičiančių jėgų, kurių negalima surašyti popieryje, ar nukopijuoti iš kokio nors praeities pavyzdžio".

Nėra nieko lengvesnio, pagal Čerčilį, kaip

nurodyti pergalės, arba pralaimėjimo priežastį, aprašant judėjus kautynių lauke. Dėl to gali įtikinančiai bet koks karo kritikas rašyti, ir beveik kiekvienas, daugiau ar mažiau inteligentiškas žmogus ar rašytojas gali duoti aiškų ir logišką kautynių vaizdą, pilną kruopščiai sujieškotų smulkmenų ir technikinių išsireiškimų.

Bet karo genijus yra retas reiškinys, retesnis už "didžiausį ir švariausį deimantą". Jei jis sušviečia veiksmų vietoje — susidaro tvarka ir planas bet kokioje netvarkoje.

Kai jis toliau tęsia Marlborough, vyriausio sąjungininkų karo vado kare už ispanų įpėdinystę, veiklos aprašymą, jis paliečia geografines, strategines ir taktines aplinkybes Olandijoje anais laikais, ir tuo pačiu paliečia klausimus, kurie turi tam tikrą sąryšį su mūsų aprašymo vienu iš svarbiausių asmenų — Loevenhauptu.

Savo knygoje "Karolis XII ir Loevenhauptas" prof. Hallendorfas tvirtina, kad Loevenhauptas savo operatyviniame veikime buvo veikiamas to išauklėjimo ir apmokymo, kurį, jaunas būdamas, gavo Olandijoje.

Kalbant apie "kokybinius faktorius", kuriuos teko Olandijoje nugalėti, Čerčilis, tarp kitko, rašo: "Flandrijos lyguma buvo derlinga ir tirštai apgyventa, per ją teka plačios upės ir ji buvo ginama visos eilės stiprių tvirtovių. Daugiau kaip 30 didelių, pirmos klasės tvirtovių ir apie 50 įtvirtintų miestų ir pilių sudarė sieną tarp Nederlandų ir Prancūzijos".

Loevenhaupto rytinis karo teatras turėjo tik 2 didesnes upes — Dauguvą ir Lielupę, ir tik 3 tvirtoves — Rygą ir kitas 2 mažesnes, Mintaują ir Bauskę. Kaip matome, surasti čia ką nors panašaus su Olandija yra sunku.

Sekantis, labai svarbus "kokybinis faktorius" buvo kariuomenės skaitlingumas. Nederlandų karo teatre paprastai veikdavo skaitlingos kariuomenės. Buvo atsitikimų, kai 60,000 vyrų stovėjo kiekvienoje iš kariaujančių pusių. Rytų fronte Loevenhauptas buvo priverstas kariauti, turėdamas, palyginti, labai neskaitlingą kariuomenę, net ir tada, kai rusų kariuomenės dydis prilygdavo vakarų fronto sąlygoms.

Tautiniai interesai, dėl kurių buvo kariauta, iš vienos pusės, Nederlanduose ir, iš kitos pusės, Kurše ir Lietuvoje, atrodo, buvo skirtingi, bet, iš esmės, turėjo daug bendra. Marlborough siekė palaužti Prancūzijos imperializmą. Loevenhauptas gi, belaukdamas atvykstančio Karolio, buvo paliktas vienas žinotis su gausingu priešu ir jo pastangos buvo nukreiptos pirmon eilėn apginti Rygą, nes nuo Rygos likimo priklausė visos švedų kariuomenės likimas.

Kalbėdamas apie kautynių pagrindinį tikslą, Hallendorfas sako, kad Karolis XII visuomet turėdavo tikslą sunaikinti priešą gyvąją jėgą, jo lauko kariuomenę, — principas, kuris ir šandien yra daugumos pripažįstamas. Loevenhaupto, priešingai, pagal to pat autoriaus tvirtinimą, dėmesys buvo kreipiamas "išsemti priešą smulkiais veiksmiais ir tuo pasiekti krašto okupacijos užtikrinimą. Tik palankiom sąlygom esant, jis atlikdavo trumpesnes ekspedicijas Lietuvos gilumon".

Šis Hallendorfo Karolio ir Loevenhaupto veiksmų įvertinimas paaiškės, perėjus nuo strateginio operacijų įvertinimo, kaip tas buvo daroma iki šiol, į grynai taktinį. "Karolis XII ir Loevenhauptas" knygos autorius ne be pagrindo tvirtina, "kad tie du karo vadai skirtingai suprato kautynių vadovavimo meną". Karolio XII tvirtumas glūdi stiprioje koncentracijoje jėgų į tą vietą, kur jis norėjo pralaužti priešą poziciją. Iš to pat savaime išeina, kad "jis nekreipė dėmesio į linijinės taktikos reikalavimus ir nesvyruodamas stūmė savo puolimo voras pirmyn, palikdamas likusią kariuomenę užpakaly".

Visai kitą vaizdą galima pastebėti pas Loevenhauptą. Kalbėdamas apie jį, Hallendorfas sako: "Tvarkingai surašytas ordre de Bataille, kario griežtai prisilaikoma, buvo jo veikimo pagrindas", ir dar priduria: "metodiškas taisyklinumas, bendrai, vaidino didelį vaidmenį Loevenhaupto karo vedime". Įvertinimas gerai atatinaka tą, kas suprantama linijinės taktikos principu, užgimusiū laisvės kovų laikais Niderlanduo-

se, kada senesnė kautynių rikiuotė — 10 linijų vora, buvo pakeista 6 eilių, paskui 3 eilių linija. Ta 3 eilių linija sudarė taktinį vienetą ir iš jos paprastai būdavo sudaromas pėstininkų centras, sparnuose saugomas kavalerijos, — viskas būdavo sustatyta į 2 lygiagretes linijas.

Išaiškinti Karolio XII ir Loevenhaupto kautynių rikiuočių skirtumą ir įrodyti, kad toks pat skirtumas buvo ir tarp Roehnschjoldo ir Loevenhaupto kautynių rikiuočių (Roehnschjoldas buvo Karolio XII mokytojas) galima palyginti kautynes ties Gemaeuerthofu su kautynėmis ties Fraustadtu. Kas liečia pirmąsias kautynes, tai apie jas daug kalbėti neprisieina, — užtenka to, kas savo vietoje apie jas buvo pasakyta. Antrosios gi kautynės teks trumpai atpasakoti.

1706 m. vasario 3 d. apie vidurdienį susidūrė 2 kariuomenės: rusų — saksų kariuomenė apie 18,000 stiprumo (2,000 kavalerijos ir 16,000 pėstininkų) ir švedų — apie 11,000 (6,000 kavalerijos ir 5,000 pėstininkų). Pirmajai kariuomenei vadovavo žinomas ir savo laikais augštai vertinamas Matthias Johan von der Schulenburg; ji užėmė poziciją tarp kaimo Geyersdorf pietuose ir kaimo Roersdorf šiaurėje. Fronto ilgis buvo apie 2,500 m. Kautynių rikiuotė, griežtai pagal linijinės taktikos reikalavimus, sudarė 2 linijos be gilumon ešalonuotų rezervų. Vietovė buvo atvira, be kliūčių priešaky, sparnai galėjo būti lengvai apeiti, nežiūrint miško šiaurėje ir pelkių pietuose, kurios šiek tiek varžė didesnių kariuomenės dalių manevravimą.

(Bus daugiau)

TAUTOS ŠVENTĖS MINĖJIMAS PRIE ATLANTO

Lietuvių Veteranų Sąjungos RAIMOVĖ New Yorko Sk. Valdyba š.m. rugsėjo 7 d. (Tautinės šventės išvakarėse) suruošė įspūdingą tradicinį L. K. Vytauto Didžiojo minėjimą. Minėjimas vyko gražioje Asbury Park N. J. vasarvietėje, ramovėno Pr. Mačiulio erdvioje viloje Nida. Tą dieną — šeštadienį, New Yorko ramovėnai su šeimomis ir svečiais į Asbury Park įvairiomis susisiekimo priemonėmis atvyko anksčiau, kad pasigėrėtų gražia vasarvietės gamta.

Minėjimo pradžia 3 val. p.p. Pradedant New Yorko sk. pirmininkas plk. J. Šlepetys, apibūdinęs tos tradicinės šventės reikšmę Lietuvai ir jos išieivijai, pakvietė rašyt. S. Jakštą paskaitai. Prelegentas išsamioje paskaitoje "Vytauto Didžiojo gyvenimas", gyvai ir vaizdžiai apibūdino Lietuvos valstybės augimą Vytauto

laikais, bei jo didžius nuopelnus savajai tautai ir Tėvynei. Po paskaitos, užtrukusios arti 2 valandų, buvo rodomas garsinis filmas apie Lietuvos partizanų kovas prieš sovietinį okupantą; tasai įdomus filmas buvo gautas iš Lietuvių fronto bičiulių. Operatorius V. Šventoraitis. Minėjime dalyvavo Lietuvos gen. konsulas P. J. Budrys ir ponija Budrienė, ramovėnai iš Hartfordo, Great Necko, Philadelphia, New Yorko ir jų svečiai.

Minėjimo programai pasibaigus, p. p. Mačiuliai suruošė minėjimo dalyviams bendrą vakarienę, kurios metu pasidalinta įspūdziais. Minėjimas praėjo gyvai, tampriai draugingoje ir patriotinėje dvasioje. Dalyvis

NEW YORKO BIRUTININKĖS

Š.m. spalio mėn. 5 d. Lietuvių Atletų klubo salėje, įvyko pirmasis, naujai susiorganizavusių, birutininkų

šeimyninis pobūvis su menine valandėle.

Po pirmininkės p. Sperauskienės atidaromo žodžio, pianistė A. Kepalaitė paskambino F. Mendelssohn — Variations serieuses. Toliau visi buvo pakviesti vaišėms ir šokiams. Visas pobūvis užsitęsė iki vėlyvo vakaro. Reikia pastebėti, kad tiek vaišės ir bendrai visa aplinka buvo paruošta apgalvotai, nepaskubomis, už tai pobūvis reikia skaiityti labai pavykšiu.

Pobūvį, savo atsilankymu pagerbė p. Budrienė ir konsulas Simutis. Svečių tarpe buvo ir iš tolimesnių vietovių ramovėnų ir jų svečių.

Panašūs pobūviai, gal kam iš šalies žiūrint, ne daug ką konkrečiai pridėda prie mūsų visų siekimų ir tikslų, bet tačiau pašamonėn jie įdiegia skaidrią prošvaistę, kuri paskatina ir papildo žmogiškąjį alkį, kuris dažnai būna stabdžiu didesnės reikšmės darbams nuveikti. B. A. Bunė

FILATELIJA ATSKLEIDŽIA LENKŲ MELUS

Apie Varviškių zonos pašto ženklus

ANT. BERNOTAS

Pernai metais, straipsnyje apie tai, kaip lenkai pašto ženkluose pavaizdavo Vilniaus užėmimą 1920 m., minėjome, kad be pašto ženklų, išleistų okupuotam Vilniaus kraštui, lenkų vadinamai "Vidurinei Lietuvai" (Litwa Srodkowa), dar esama lenkiškų pašto ženklų, perspausdintų užrašu "Samorzząd Warwizski" (Varviškių Savivalda).

Plačiau vartojamame vokiečių Michelio pašto ženklų kataloge apie tuos Varviškių zonos "pašto ženklus" paduodamos tokios žinios: Buvo perspausdinti tryš lenkiški pašto ženklai, buvę tuomet apyvartoje, būtent — 50, 100 ir 200 markių, žodžiais "Samorzząd Warwizski" ir vingiuota trumpa linija tarp tų žodžių (pav. Nr. 1) juoda spalva, kurie Varviškių "zonoje" buvo paleisti apyvartoti 1923 m. kovo mėn. 26-27 dienomis. Jų buvo perspausdinta labai maži kiekiai: 50 m. — 1000 egz., 100 m. — 500 egz., ir 200 m. — tik 200 egz., todėl suprantama, kad ir jų kainos yra nepaprastai augštos (jei iš viso kur nors jų galima gauti). Michelis sako, kad tie trys nevartoti pašto ženklai esą verti 350 DM., vartoti — 620 DM. Yra ir falsifikatų. Dar pastebima, kad buvusi paruošta ir antra šių pašto ženklų laida su skirtingu perspausdinimu, kuri, tačiau, zoną perleidus Lietuvai, nebebuvusi paleista apyvartoti. Priduriama, kad ant vokų vartoti toki pašto ženklai esą buvę antspauduoti specialiu violetinės spalvos Varviškių antspaudu ir normaliu lenkų pašto įstaigos antspaudu.

Tiek tai žinių apie tuos pašto ženklus vokiečių kataloge.

Tuo tarpu žinomas mūsų filatelistas ir numizmatas, dr. Al. B. Račkus, Chicago, Ill., specialiai tyrinėjęs šį klausimą, lietuvių Filatelistų Draugijos "Lietuva" biuletenyje Nr. 7, 1962 m. rugsėjo mėn. numeryje, savo straipsnyje "Varviškiai — kaip atsirado lietuviškame kaime lenkiški pašto ženklai su perspausdinimu", priėjo gana skirtingų išvadų dėl šių pašto ženklų kilmės ir tikrumo.

Toliau pasinaudojame dr. Al. M. Račkaus išvadomis ir samprotavimais.

Dėl paties Varviškių kaimo jis rašo: "Varviškiai yra apie 25 km. į šiaurę nuo Gardino ir apie 16 km. į pietvakarius nuo Druskininkų, ant kairiojo Nemuno kranto. Varviškiai

priklausė Kapčiamiesčio valsčiui, Seinų apskr., ir niekuomet nėra turėję savo pašto įstaigos. Visas kaimo paštas būdavo gaunamas per Kapčiamiesčio pašta".

"Kas išleido tuos perspausdinimus? "Oficialiai" tai turėtų būti išleista Varviškių Savivaldos karo jėgų komendanto ("Komendant Sily Zbrojnej, Samorzząd Warwizski"). Neoficialiai — visa šita afera buvo vedama ir diriguojama lenkų valdžios Varšuvoje. Mažam kaimeliui kaip Varviškiai (mažiau kaip 300 gyventojų) tie pašto ženklai nebuvo reikalingi. Jie ir finansiniai nebūtų pajėgę tokią komediją suvaidinti".

"Lenkų valdžios akimis žiūrint, šių ženklų perspausdinimui priežastys buvo gana rimtos. Lenkų diplomatai bandė visomis jėgomis įrodyti pasauliui, kad Varviškių gyventojai yra tikri lenkai. Kad Varviškių Savivalda, būdama neutralioje zonoje tarp Lietuvos ir "Centralinės Lietuvos", laikomos lenkų, nori priklausyti Lenkijai. Todėl ant lenkiškų pašto ženklų pavartojo lenkišką perspausdinimą. Šis lenkų diplomatų įrodymas nepatenkino Tautų Sąjungos. Tautų Sąjungos nariai pramatė lenkų melus, ištyrė reikalą ir nutarė Varviškius grąžinti Lietuvai".

"Viskas veda prie įrodymų, kad tie perspausdinimai buvo padaryti kur nors Lenkijoje (gal būt, Varšuvoje), nes Varviškiuose nebuvo jokių spausdinimo mašinų. Be to, ir perspausdinimui vartoti dažai yra geros rūšies — prancūzų produktas".

"Varviškių perspausdinimai buvo planuoti iš anksto ir padaryti daug anksčiau, negu įvyko taip vadinamas Varviškių sukilimas, kuris įvyko, kada Tautų Sąjunga 1923 m. kovo 23 d. Varviškius grąžino Lietuvai. Lenkai tvirtina, kad tie ženklai yra išleisti 1923 m. kovo 23 d. (pagal IKAROS), t. y., tą pačią dieną, kada tas "sukilimas" įvyko. Taip tvirtindami jie klaidina visuomenę. Tik pagalvokite, ar būtų įmanoma kam nors tuo pačiu metu sukilti ir išleisti pašto ženklus tokiam mažame kaimelyje kaip Varviškiai?"

Čia dr. Al. M. Račkus paduoda vertimą iš lenkų filatelistų katalogo IKAROS, kaip ten aprašytas tas lenkų "sukilimas" ir pašto ženklų atsiradimas:

"Varviškiai. Varviškių valsčius,

esąs prie Nemuno upės, neutralioje zonoje tarp Centralinės Lietuvos ir Kauno Lietuvos, Tautų Sąjungos komisijos nutarimu tapo pripažintas Kauno Lietuvai. Tokiam nutarimui pasipriešinti, Varviškiuose įvyko sukilimas 1923 m. kovo 23 d. Tarp kitko, Karo pajėgų komendantūra išleido pašto ženklų seriją, kaip pirmokėjamą už pašto siuntos pristatymą į artimiausią lenkų pašto įstaigą. 1923 m. kovo 27 d. lietuviai užėmė Varviškius, sudegino kaimą ir taip likvidavo sukilimą".

Į tai dr. Al. M. Račkus atsikerta:

"Pirmoje eilėje Varviškiai nėra miestelis ir niekada miesteliu nebuvo. Tai tėra tik kaimas — taip, mažas kaimas. Antra, niekuomet nėra įvykęs vietinių Varviškių gyventojų sukilimas: nei 1923 m. kovo 23 d., nei bet kuriuo kitu metu. Taip vadinamas "sukilimas" buvo lenkų politikų sugalvotas Varšuvoje, kad užmaskuotų gėdingus veiksmus sumobilizuotų ir apginkluotų lenkų bernų iš Kališo, Plocko, Radomo, Varšuvos ir Poznanės gubernijų, atsiųstų Varviškėna dar prieš 1923 m. kovo 23 d. Privedimas, kad Karo pajėgų komendantūra susikūrė Varviškiuose po to "sukilimo", yra suktas faktų maišymas. Yra žinoma, kad tokia komendantūra Varviškiuose jau buvo 1922 m., būtent, iš patikimo dokumento, pasirašyto paties komendanto Muellers 1922 m. gruodžio 16 d., kurį čia paduodame:

Varviškių Savivaldos
Karo Pajėgų Komendantūra

Varviškiai,
16 gruodžio 1922

Įsakymas
Šutrancų Kaimo Seniūnui

Šutrancų kaimo seniūnas privalo pristatyti iki 1922 m. gruodžio 20 d. į Varviškių kaimą: 20 pūdų avižų, 10 pūdų mėsos ir 3 pūdus lašinių lenkų partizanų reikalams. Nepaklausius šio įsakymo, visas kaimas bus nubaustas ir triguba duoklė uždėta. Be to, bus pasiūstas baudžiamasis būrys, už kurio veiksmus, t. y. už siautimą ir kaimo sulgytinimą su žeme bombomis ir ugnimi, neatsakoma.

pas. H. Muellers,
L.e.p. Karo Pajėgų Varviškių
Savivaldos Komendantas

Virš minėtas dokumentas, rašytas lenkiškai, Lietuvos valdžios buvo pridėtas prie Tautų Sąjungos bylos kaip įrodymas lenkų kriminalinių veiksmų neutralioje Lietuvos teritorijos zonoje. (Cituota iš "Trimito" Nr. 125, 1923 m. vasario 1 d.)."

KIEK LENKŲ KARIUOMENĖS PERSIKĖLĖ PER NEMUNĄ TIES DRUSKININKAIS?

P. ŽILYS

Šių metų "Kario" Nr. 4 tilpo p. Griežės - Jurgelevičiaus straipsnis: "Lenkų raiteliai Nočioje", kuriame duodama keletas pastabų dėl p. P. Genio straipsnio "Kepurė išgelbėjo iš nelaisvės", tilpusio sausio mėn. "Karyje".

Tikslesniam ir aiškesniam anų laikų vaizdai susidaryti, manau, bus naudinga patiekti žinių, kiek lenkų kariuomenės persikėlė tada per Nemuną ties Druskininkais?

1. Pirmiausia turiu pasakyti, kad lenkų kavalerijos dalys pasiekė Nočią 1920 m. rugsėjo 24 ar 25 d., o ne liepos gale ar rugpjūčio pradžioje, kaip rašo p. Griežė - Jurgelevičius.

2. Lenkų II armijos (kuri puolė Gardiną) sparninė grupė (II ir IV kav. brigados, I pėst. leg. d. ir I lietuvių - baltgudžių d.) sutelkta Sierski Lias (į pietus nuo Seinų) rajone, turėjo uždavinį: sumušti lietuvių kariuomenės dalis, veikiančias Seinai - Gibai rajone, nublokšti jų likučius į šiaurę, po to užgrobti tiltus per Nemuną Druskininkuose, eventualiai Merkinėje, persikelti per Nemuną ir užimti flankuojančią padėtį (Marcinkonys - Pariečė riboje) Gardiną ginančių rusų - bolševikų jėgų atžvilgiu ir čia pasiruošti veiksams Lydos kryptimi. Be to, Suvalkų rajone veikė lenkų XVII p. d. ir Sibiro brigada, kurių vėlesnis uždavinys bu-

vo dengti sparninės lenkų grupės kai rįjį sparną ir užnugarį prieš lietuvius.

3. Sparninė lenkų grupė savo uždavinį atliko sekanciai: sumušė lietuvių dalis, veikusias Seinai - Gibai rajone, jų likučius nubloškė į šiaurę ir rugsėjo 23 d. vakare IV kav. brig. užėmė Druskininkus. Jos priekinės dalys pasiekė Randamonis, o I p. l. d. — Ratnyčia rajoną. II kav. brig. Druskininkuose persikėlė per Nemuną ir išstatė apsaugą prieš Pariečę, o I l. b. d. pasiekė Leipalingio rajoną.

4. Rugsėjo 24 d. IV k. b. pasiekė Drucmenys - Dubičiai, I p. l. d. — Rudnia rajoną.

II k. b. Čermucha rajone sutiko lietuvių 7 p. p. pasipriešinimą ir buvo sutabdyta. Tai brigadai pagalbon atėjo I l. b. d. Po užsitęsusių kautynių, vakare, apie 17-19 v., lietuvių pasipriešinimas buvo palaužtas. Lenkai užėmė Pariečę.

Nelygioje kovoje, 7 p. p. turėjo nuostolių. Buvo išsklaidyti jo daliniai.

Tose apylinkėse lenkai išsklaidė ir 2 p. p. Petruičio vad. batalioną.

Po to II k. b. buvo nukreipta Gardino kryptimi, o I l. b. d. S. Ruda (?) kryptimi.

5. Rugsėjo 25 d. IV k. b. vadas gen. št. plk. lt. Nienieviskis, savo iniciatyva, pradėjo žygiuoti per No-

čią - Kargaudus Rodūnės kryptimi, o paskui tą brigadą stūmėsi pirmyn I p. l. d.

Kai augščiau išvardinti lenkų kariuomenės veiksmai — judėsi prasiidėjo ir vystėsi, tada mūsų 1 p. p. buvo bare (maždaug) Vasyliškės Žirmūnai — frontu į Lydą. Laimė, kad pulko vadas Skorupskis savo iniciatyva pulką atitraukė, kitaip jis būtų buvęs lenkų sunaikintas.

Tuo pačiu metu rusų - bolševikų III armijos pagrindinės jėgos kovėsi su lenkais kairiame Nemuno krante ties Gardinu. Tos armijos VI šaulių d. kovėsi į š. nuo Gardino, XXI ir XXXIII k. d. (formavimosi stadijoje) Lyda - Žirmūnai rajone.

6. Pagal tuo metu veikusius etatus, lenkų pėstininkų divizijoje buvo 650 karininkų ir 21,000 kareivių, bet ne visos kariuomenės dalys turėjo pilną etatinį sąstatą.

Pagal rugsėjo 15 d. mitybos žinias, I p. l. d. buvo 346 karininkai, 14, 975 kareiviai ir 352 civ. tarnautojai — viso 15,673 vyrai.

Pagal tas pačias mitybos žinias, IV k. b. buvo 143 karininkai, 4,815 kareivių ir 103 civ. tarnautojai, viso 5,061 vyras.

I p. l. d. buvo 12 baterijų, o IV k. b. — 3 baterijos — viso 15 baterijų artilerijos.

Reikia daleisti, kad I l. b. d. ir II k. b. sąstatas buvo artimas I p. l. d. ir IV k. b. sąstatui.

Bendrai viską suglaudus išeina, kad per Nemuną ties Druskininkais persikėlė apie 40,000 lenkų karių, su apie 30 baterijų artilerijos.

6. Šia proga turiu atkreipti skaid (Perkelta į sekantį psl.)

"Tokiu būdu komendanto Muellers įsakymas Štrancų seniūniui nepadaryt niko gero lenkams, atvirksčiai — jiems dar pakenkė. Ypatinai klaidą padarė Muellers sudėgindamas (po panašaus grasinimo) Sapiegiškių kaimą 1923 m. sausio 26 d., ir padėgdamas Vaikštėnų kaimą 1923 m. vasario 15 d."

"Pats įžūliausias melas, išspausdintas IKAROS p. ž. kataloge yra, kad "Lietuviai užėmė ir sudėgino Varviškius, likviduodami sukilimą". Faktas yra, kad lenkų "chlopcy", Muellerso vadovaujami, sudėgino Varviškius taip, kaip ir kitus kaimus... Kai lenkai sužinojo, kad Lietuvos kariuomenė atvyksta į Varviškius, jie pasitraukė, palikdami kaimą, sulygintą su žeme".

"IKAROS teigimas, kad tie ženklai buvo vartojami pašto siuntos primokėjimui iki artimiausios pašto įstaigos, gal būt, ir yra teisingas, ir

tai yra savotiškas prisipažinimas, kad jie buvo lenkų valdžios aprobuti. Niekuomet nėra tekę matyti šių Varviškių perspausdinimų ant tikrų vokų. Tačiau IKAROS mini apie kažkokį ištaigingą gumos antspaudu nuvertinimą 35 mm skersmens, violetinės spalvos, su kaukole, ereliu centre ir užrašu "Varviškių Savivalda — Karo Jėgų Komendantūra".

Taip tai filatelistai dešifravo lenkų melus dėl šių pašto ženklų išleidimo Varviškių zonai ir dėl tariamo ten vykusio gyventojų "sukilimo", vykdyto lenkų partizanų, sugabentų iš įvairių Lenkijos dalių ir išaiškino, kas iš tiesų sudėgino Varviškių kaimą. Reikėjo gi lenkams kaip nors pasiteisinti prieš pasaulį dėl padarytų kriminalinių nusikaltimų ir dėl noro kuo daugiau prisiplėsti svetimų žemių. Visos priemonės yra geros melui pridengti, net ir filatelija.

CHICAGOS ŠAULIAI DALYVAVO DEMONSTRACIJOJE

Š. m. liepos 14 d. Chicagos Grant parke buvo pavergtųjų tautų demonstracija prieš Maskvos grobūnių visos eilės laisvų valstybių pavergimą. Įspūdingoje didžiulėje demonstracijoje lietuvių tautinė grupė buvo gausiausia. Šioje grupėje skaitlingiausia buvo šaulių organizacija. Chicagos Vytauto Didžiojo šaulių Kuopa dalyvavo su JAV, Lietuvos ir karine šaulių vėliava. Visos trys vėliavos buvo palydėtos uniformuotų šaulių garbės sargybos. Šauliškas jaunimas — visi ėjo rikiuotėje, apsirogę tautiniais rūbais. Paskui juos sekė šauliai civiliniais drabužiais. Retas kuris šaulių nedalyvavo šioje demonstracijoje ir tai tik tie, kurie buvo toli už Chicagos, atostogose. Šis šaulių žygis buvo labai įspūdingas.

av

KIEK SUOMIJA TURĖJO KARIUOMENĖS?

P. ŽILYS

Mūsų spaudoje dažnai parašoma apie suomių — Sovietų Rusijos 1939-1940 metų karą. Reiškiami suomiams daug pagarbos už jų drąsą ir parodytą narsumą ginant savo tėvynę. Dažnai priduriama, kad suomiai taip narsiai kovojo beveik be jokios pagalbos iš kitur ir t.t.

Suomiai visuomet pastatomi pavyzdžiu kitiems, ypač lietuviams, kaip reikia kovoti už laisvę ir ginti savo tėvynę.

Štai šių metų kovo mėn. KARIO Nr. 3 tilpo p. J. Širvio straipsnis "Būsiosios Nepriklausomos Lietuvos gynyba", kuriame paliečiama daug įvairių klausimų ir skyrelyje "Ginkluotos jėgos" rašoma taip:

"Po Antrojo Pasaulinio karo mes netekome nepriklausomybės be karo, savo kariuomenės visai nepanaudodami jai ginti, nors kariuomenę turėjome gan neblogai paruoštą. Tas faktas daugumą mūsų apvylė. Keliamas klausimas, ar iš viso mažoms tautoms apsimoka laikyti kariuomenę?"

Tas klausimas, atrodo, reikalingas didelių reformų: tautos gyvenimas turės būti visai kitaip organizuotas. Čia mes gal turėtume pasimokyti iš netolimos mažos Suomijos, kuri yra parodžiusi pasauliui dėmesio vertą pavyzdį — beveik neturėdama reguliarios kariuomenės, pajėgė kare atsilaukti prieš tokią milžinišką ir nebloginai ginkluotą Rusiją..."

Perskaitęs p. Širvio tvirtinimą, kad Suomija "beveik neturėdama reguliarios kariuomenės" darė tokius stebuklus, tikrai nusbetau.

Štai turiu po ranka 1937 m. karių kalendorių, kuriame yra visų pa-

saulio valstybių sąrašas su įvairiais daviniais — paaikškinimais, ir vienoje grafoje įrašyta "Ginkluota jėga". Iš toje grafoje įrašytų davinų matome, kad Suomijos kariuomenėje, laivyne ir aviacijoje buvo 1,824 karininkai ir 29,538 kareiviai.

Lietuvos kariuomenėje buvo 1,550 karininkų ir 21,000 kareivių.

Latvijos kariuomenėje, laivyne ir aviacijoje buvo 2,300 karininkų ir 22,800 kareivių (Karo laivyno ir aviacijos karininkai įtraukti į bendrą kareivių skaičių).

Šios žinios apie kariuomenės skaičių yra paimtos iš Tautų Sąjungos biuletenio "Annuaire Militaire" 1936 m. Tautų Sąjungai tas žinias suteikdavo oficialios valstybių įstaigos.

Pasirodžius netikslumams — klaidoms, kiekviena valstybė galėjo siųsti savo pastabas, prašant atitaisyti tuos netikslumus ir klaidas.

Kaip matome iš patiektų davinų, Suomija turėjo beveik trečdaliu skaitlingesnę reguliarią kariuomenę, negu Lietuva. Iš to seka išvada, kad Suomija išleisdavo kariuomenės reikalam beveik trečdaliu didesnę pinigų sumą, negu Lietuva, o turint omenyje, kad Suomijos drąsos ir stiprybės — Mannerheimo linijos — statyba kainavo maždaug tiek, kiek Lietuva yra išleidusi pirmųjų dešimties metų bėgyje visai savo kariuomenei išlaikyti, suglaustai tenka pasakyti, kad Suomija tikrai gerai darė, laiku ir tinkamai besirūpindama savo saugumu.

Šį kartą daugiau nerašysiu, nes ruošiu platesnę studiją apie Suomijos — Sovietų Rusijos 1939-1940 m.

tytojų dėmesį, kad J. Petraitis savo atsiminimuose "Laisvę ginant" labai gerai atsiliepia apie rusų-bolševikų III armijos vadą.

Yra tiesa, kad skaitant jo planai atrodė nebloginai, bet yra irgi tiesa, kad III armijos kovos baigėsi didele katastrofa.

Žinant mūsų kariuomenės veiksmų nepasisekimus Seinų - Gibų riboje, šiuo atveju gauname gana aiškų anų laikų mūsų kovų su lenkasi nesekmės vaizdą, kada 7 p. p. traukiniu atgabentas į Pariečę, staigiai ir netikėtai susidūrė su lenkų rinktine (I lietuvių baltgudžių div. ir II kav. brigada), viso apie 20,000 kovotojų, tai 1 p. p., ištiestas plačiame bare, maž-

daug tarp Vasyliškių - Žirmūnų, frontu į rytus, nukreiptu prieš bolševikus savo užnugaryje, staigiai ir netikėtai, susilaukė irgi panašios lenkų rinktinės I pėst. legionų divizijos ir IV kav. brigados.

Prie to visko pridėjus rusų - bolševikų III-čią armiją ištikusią skaudžią katastrofą aiškėja, kaip gen. L. Želigovskiu atsidarė kelias žygiuoti į Vilnių.

Literatūra:

1. J. Petraitis, Laisvę ginant.
2. Kozicki, Boj pod Lidzą.
3. Przybylski, Wojna Polska 1918 - 1921 ir kita.

karą, kurioje bus plačiau nušviestos "paslaptys", iš kur suomiai ėmė drąsą ir stiprybę tą karą pradėti, kariuoti ir kodėl tas karas taip "savotiškai" baigėsi.

Tenka labai apgailestauti, kad Širvy, rašydamas tokiu svarbiu, gyvybiniu tautos — valstybės reikalu, kiek tai liečia Suomiją, bazuojasi fantazija, o ne realybe.

Iš visko sprendžiu, kad jeigu p. Širvy prieš rašydamas savo straipsnį būtų ką nors paskaitęs apie Suomijos — Sovietų Rusijos 1939-1940 m. karą, jis būtų priėjęs visai kitų išvadų. O literatūros tuo klausimu yra apšči.

Malonu, tačiau, kad p. Širvy viešai ir atvirai pasisakė tokiomis svarbiais ir gyvybiniais lietuvių tautos ir valstybės klausimais.

Aš esu nuomonės, kad pirmoje eilėje mes turime rūpintis sutelkti jėgas ir priemonės tautai išlaisvinti iš rusų bolševikų jungo ir Lietuvą atstatyti. O kaip atstatyta Lietuva tvarkysis ir organizuos savo gynybą, tai yra jau antraeilis klausimas.

Tam antraeiliumi klausimui išspręsti turime visą daugybę pavyzdžių, senų ir naujai susikūrusių valstybių tarpe.

P. Širvio pasakymas "... Keliamas klausimas, ar iš viso mažoms tautoms apsimoka laikyti kariuomenę?"... nėra nei naujas, nei pasenęs.

Štai vartau 1937 m. karių kalendoriaus puslapius, kuriame yra smulkiai surašytos visų anų laikų valstybių ginkluotosios jėgos. Išskyrus Andorą, Dancigą, Islandiją, Lichtenšteiną, Monako, San Marino, neranda nei vienos mažos valstybės, kuri neturėtų savo ginkluotos jėgos. Net Vatikano grafoje figūruoja "Rūmų gvardija".

Atydžiai seku spaudą, žinau, kad po karo susikūrė keliasdešimt naujų valstybių, bet jų tarpe neteko užtikti tokios valstybės, kuri nebūtų sukūrusi savo ginkluotos jėgos.

Todėl, šiuo metu, aš nematau rimto pagrindo patikėti p. Širvio tvirtinimui, kad atsistačiusios Lietuvos gyvenimas, išskyrus grynai specifines sąlygas ir detales, galėtų būti visai kitaip organizuotas, negu Belgijos, Olandijos, Danijos ir kitų mažų valstybių.

NAUJAS KARIO LEIDINYS

Z. Raulinaitis — GALINDAI PRIEŠ ROMĄ. Atspaudas iš 1962 m. KARIO; žymiai papildytas ir turtingai iliustruotas; 80 psl. Kaina — \$1.50.

TAIGI, BUS KARAS, AR NEBUS?

PRANYS ALŠENAS

Kovo mėn. "Kario" numeryje tokį klausimą kelia P. Bliumas. Klausimas, tiesa, labai įdomus ir, kartu, labai tragiškas. Išivyravus ir ypatingai sustiprėjus komunistiniam frontui — nūdienis pasaulis, be abejonės, stovi netoli pražūties kranto. Reikia gelbėtis, bet kaip, kokiomis priemonėmis? Priemonių, tiesa, yra, bet trūksta vieno dalyko — ryžtingumo...

Jeigu tiesioginiai kalbėti apie šiandieninį karą, jis, greičiausiai, būtų begaliniai baisus visai žmonijai. Po atominio ir hidrogeninio karo visa žmonija galėtų virsti, tarytum, ištisu kapinynu. Šitą tiesą labai gerai žino ne tik demokratinis, bet ir komunistinis sektorai. Gal kiek skiriasi tik raudonosios Kinijos diktatorius Mao. Jam, matyt, jau nusibodo septynių šimtų milijonų pusbadžių kiniečių nuolat atvertos burnos ir atkištos rankos, prašančios saujos ryžių, todėl jis bevelytų susilaukti atominio karo, kad pastarasis išžudytų apie pusę tų milijonų alkanų žmonių. Juk jis yra pasakęs, kad Kinija, netekusi net trejetos šimtų milijonų žmonių, dar galėtų gyvuoti, nes jai liktų dar daugiau kaip kita tiek gyventojų...

Taigi, geltonojo žmonių skruzdėlyno diktatorius, Mao, karingai nusiteikęs ir tą karingumą, reikia manyti, jis vykdys, kai įsigys savus atominius ginklus. O iki to laiko, žinovų manymu, nebetoli — dar gal koki vieneri metai.

Tad, štai, todėl nūdienio pasaulio laukimas ir delsimas gali nuvesti jį pražūtin.

Gi, Amerika, kuri šiuo metu yra stipriausias kovos vienetas prieš raudonusius, neatrodo, kad kada nors jieškotų priemonių, kaip sudrausti pasaulinės taikos drumstėjus — komunistus. Ji, kaip iš viso ko matyti, vėl lauks naujo "Pearl Harbour'o". Deja, atominių laikų "Pearl Harbouras" gali būti daug skaudesnis, nuostolingesnis ir pražūtingesnis...

O progų aptvarkyti (arba ir galutinai sutvarkyti) raudonusius — Amerika begaliniai daug praleido.

Pirmiausia ir realiausia proga jiems sutvarkyti — buvo ankstyvasis pokarinis laikotarpis, kai Sovietų Sąjunga tikrai buvo milžinas medinėmis kojomis. Po karo — ji buvo tiek nusilpusi ir išsisėmusi, kad, galima sakyti, vos ant kojų bėpastovė-

jo. Nors, tiesa, pasakant, Sovietija — Stalino laikais irgi niekad nebuvo stipri nei ekonomiškai, nei militariškai.

Be to, gi, ir atominės jėgos monopolis buvo Amerikos rankose. Tada būtų užtekę tik ultimatyviai pareikalauti — ir sovietai būtų atsitraukę į senuosius rubežius, o taip pat nebekišę savo kruvinų nagų į naujus kraštus į buv. nepriklausomas valstybes.

Žinoma, gal kai kas pasakys, jog tada Amerikos visuomenė dar nebuvo "paruošta" taip smarkiai paspausti buv. "sąjungininką". Tačiau, ir į tai atsakytume, jog tokio paruošimo — nė nereikėjo. Reikėjo tik Amerikos vyr. vadovo — prezidento ryžtingumo, tuo labiau, kad jis tada dar tebeturėjo neribotus karo meto įgaliojimus. Prezidentas tuomet buvo H. Trumanas. Kodėl gi, pav. (kaip jis vėliau pasisakė, jau nebebūdamas prezidentu), Trumanas sugebėjo duoti ultimatumą Sovietams per nustatytą laiką atitraukti savo kariuomenę iš Irano? Ultimatumo nevykdymo atveju — pažadėdamas pasiųsti karo laivus į Persijos įlanką.

Ir daugiau įvairių progų būta begalybės. Jau II Pas. karo pabaigoje amerikiečių karo vadas gen. D. Eisenhoweris be reikalo delse ir laukė su savo armija neužimdamas Berlyno, perleisdamas tą garbę "narsiems ir garbingiems" sąjungininkams — sovietams.

Grįžtant dar į ankstyvąjį pokarinį laikotarpį primintina Amerikos didžiulė klaida — nutrauktoji pagalba Čiang-Kaišeko valdžiai ir pareikalavimas Kinijoje sudaryti "koalicinę vyriausybę" su raudonoju Mao-Tsetungu. Toji "koalicija" ir nuvedė tą didžiulį kolosą (apie 700 milijonų žmonių) į raudonojo slibino nagus. Tai buvo irgi prez. H. Trumano laikai.

Po to — dar prisimintinas Korėjos karas. Tada — raudonusius visiškai pakrikdžius ir suskaldžius — Trumano buvo atsauktas gen. McArthuras, bijant, kad, ko gero, jis nepasiųstų savo bombonešių ir nepradėtų bombarduoti (besiruošiančio Amerikos karius pulti) Mao-Tsetungo tiekimo bazių, esančių anapus Jalu River. Argi girdėta kur nors karinė istorijoje, kad būtų draudžiama pulti prieš apsupimo bazes?

Tokiu būdu (šitokia taktika) rau-

donieji (kaip š. korėjiečiai, taip ir raudonieji kinai) išėjo lygiais ir "garbingais" karo laimėtojais, pasilikę savo nasruose pusę Korėjos ir pasiuntę į aną pasaulį šimtus tūkstančių amerikiečių karių bei padarę Amerikai bilijonus dolerių medžiaginių nuostolių...

Po to — vėl buvo pasitaikiusios Amerikai ypatingai geros progos įsikišti ir susprogdinti raudonąją Sovietų imperiją iš vidaus Rytų Vokietijos, Lenkijos ir Vengrijos (ypač pastarosios) sukilimų momentais. Tie įsikišimai ir bent kokio ryžtingumo parodymas (nors vien tik žodžiais) mažų mažiausia būtų išgelbėjęs nors Vengriją iš raudonųjų nagų. Tuo būtų buvęs suduotas begaliniai didelis smūgis Sovietų imperijos "nepajudinamumui". Bet, kur tau? Argi atsiras pas Amerikos prezidentą Eisenhowerį (dargi, buvusį narsų armijos generolą) tiek ryžtingumo? Juk lengviausia — nusiplauti rankas ir niekuo nerizikuoti...

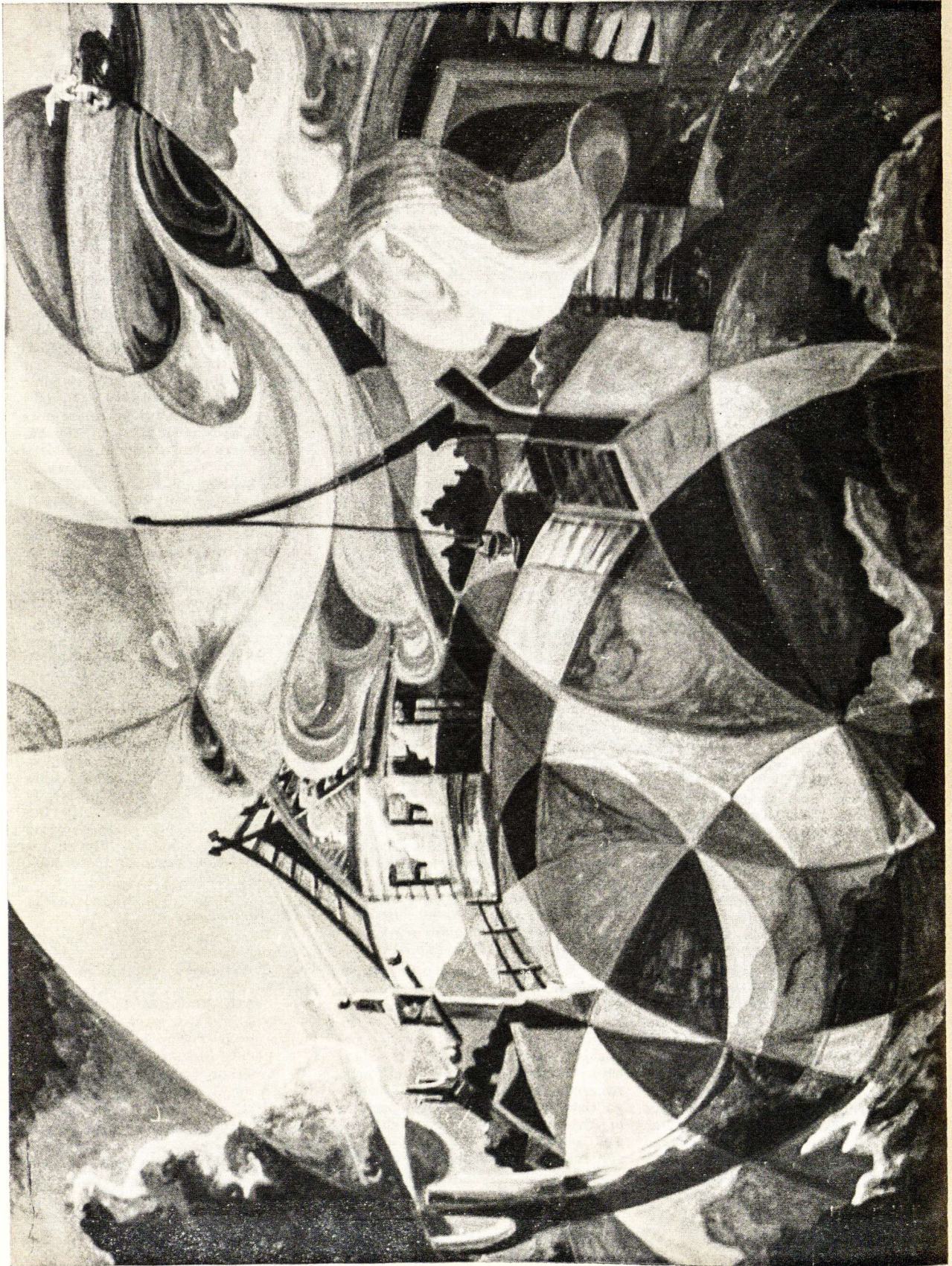
Vengrija — pati viena, savojo krašto didvyrių dėka — jau buvo visiškai išsilaisvinusi iš Maskvos jungo. Visi AVO (slaptosios policijos agentai) — buvo išbėgioję arba pakarti, raudonasis valdymo aparatas — visiškai išardytas, komunistinės emblemos — nuplėšytos, netgi Stalino ir kitų komunistinių stabų statulos — nuverstos ir, kaip matėme, Maskva su savo jėga vis dar nejudėjo. Kremlius delse ir laukė, bene, išgirs kokį nors pareiškimą Vašingtone. Ir kaip gi? — Išgirdo! Kaip tik tuo kartu pasitaikė prez. Eisenhowerio spaudos konferencija (tarytum jis tos konferencijos negalėjo atidėti kiek vėlesniam laikui)...

Ir — kas gi? Vos tik vienas iš laikraštinių paklausė:

— Ką, pone prezidente, darysite su Vengrija? Atsakymas nuskambėjo: Į Vengrijos reikalus mes nesikišame...

— Ach šitai — trindamas iš džiaugsmo rankas, pagalvojo Chruščiovas — ir pasiuntė 4,000 tankų prieš Vengrų kovotojus.

Ir Amerika, be abejonės, savo žodį "garbingai ištesėjo". Nesikišo į tą konfliktą nei žodžiais, nei kariais, nei jokia, nors simboline, pagalba! Kad per Austrijos sieną būtų pasiuntusi nors simbolinę paramą — bent 1,000 "bazukų" — vengrai nors di-

KARIUI PAREMTI LOTERIJĄ

vykdyti mus įgalino New Yorko ramovėno, dail. Jurgio Juodžio dovanoti du paveikslai. Jam, mūsų senam bendradarbiui ir rėmėjui, KARYS taria nuoširdų ir bičiulišką ačiū. Žemiau dedame J. Juodžio laišką:

ATVIRAS LAIŠKAS BIČIULIAMS KARIAMS

Manau, jog tarti žodį Jums, mieli bičiuliai kariai, nebūtinai reikia būti generolu. Tuo aš nenoriu pasakyti, kad ką nors turiu prieš mūsų augšto rango vadus. Anaipol! Juos ne tik gerbiu, bet ir didžiuojuos jais, kaip ir kiekvienu tėvynei pasitarnavusiu kariu.

Šį laišką mane niekas nei prašė, nei ragino ar patarė rašyti. Rašau jį ir kreipiuosi į Jus, mieli kariai, Tėvynės balso šaukiamas, kuris lyg ir prabilo į mane, kai gavau KARIUI paremti loterijos pranešimo raštelį.

Perskaitęs tą raštelį neturėčiau dėl jo dar ką nors žodžiu pridėti. Tačiau tik noriu paminėti savo buvusiems ginklo draugams, kad mums turėtų būti didelė gėda, kad tik tokiu "dosnumu" remiame mūsų vienintėlį vadovą KARIJ. Jei turėtume daugiau kariško išdidumo ir jautrumo, KARYS galėtų gyvuoti ir be tų loterijų. Pakaktų, kad KARIJ išsirašytų nors penkiasdešimt procentų buvusių mūsų karių...

Mieli bičiuliai kariai, KARYS yra mūsų garbės žurnalas, mūsų pasididžiavimo simbolis ir mūsų vadovas tremtyje. Neleiskime jam tik vegetuoti ir vos tik kvėpuoti! Nepaslaptis, kad KARYS laikosi dėka nepaprasto pasišventimo ir darbo jo dabartinio redaktorius, adminis-

tratoriaus ir kitų jo štabo narių. Jie visi, tikrai, vertai nešioja buvusių Lietuvos karių vardą.

Aš tikiu, jog kiekvienas buvęs Lietuvos karys, nešiojamas Tėvynės meilės, savigarbos ir išdidumo bent kibirkštėlę, laikys savo garbės reikalui užsisakyti KARIJ, o tuo tarpu, dabar, parems šią KARIO loteriją, išplatindamas visus bilietus ir dar prisidedamas auka.

Juk KARYS — tai mūsų išsaugota būsimosios laisvos Lietuvos atžala, todėl gaivinkime ir laistykime ją savo darbu, savo auka, kad ji ne tik uenuodžiūtų, bet augtų ir bujotų Tautos garbei ir mūsų visų, buvusių karių, pasididžiavimui.

Tarp kitko, ši KARIO loterija atneš vienam - kitam ir laimikių, jų tarpe keletos šimtinių vertės paveikslą, kurį šiaip jau ne kiekvienas galėtų įsigyti eiliniu būdu. Tad visi, kaip vienas, į talką mūsų mielam KARIUI. Lai nelieka neišplatinto nei vieno bilieto. Lai nelieka nei vieno buvusio lietuvių kario, kuris neskaitytų KARIO.

Reiškiu pagarbą,

buvęs av. ltn. Jurgis Juodis

desnius nuostolius agresoriams būtų padarę. Bet, kur tau — nieko! (Netgi ir Ispanijos lėktuvams su pagal ba buvo uždrausta praskristi Vokietijos teritoriją).

Gi, vengrų laisvės kovotojai, galima sakyti, tuščiomis rankomis (gazolino bonkomis — "Molotovo kokteiliais") sudegino arba iš rikiuotės išvedė 400 tankų.

Bet kiek tas jiems kraujo kainavo? Ne be reikalo vienas vengrų kovotojas prez. Eisenhoweriui parašė atvirą laišką Toronto dienraštyje "Daily Star", pabrėždamas: "Nedavėte, prezidentė, jokios paramos, tad dabar — pasiųskite į Vengrijos sos-

tinę 30,000 karstų, didvyriams palaidoti"...

O kiek buvo sužeistų, likusių invalidų, kiek paskui uždaryta į Kadarą kalėjimus ir kitokių aukų — vienas Dievas tegali suskaičiuoti.

Taigi, darant išvadas iš visa ko, atrodo, jog Amerika (su savaisiais Vakarų sąjungininkais) niekad ir nieko nedarys ir lauks ligi tol, pakol tas laukimas bus visiškai nebepakeičiamas ir nebepanešamas, ryškiu pasakius, pakol padai nepradės svilti, tarytum ant žarijų bestovint. O toks laikas ateis (ypač raud. Kinijai įsigijus atom. ginklus) arba — kai visu savo tragiškumu ir pragaiš-

tingumu pasikartos II-rasis "Pearl Harbour" (atseit, kada pati Amerika bus užpulata). O, visdėlto, logiškai galvojant — negalima laukti rankas sudėjus. Vakarai (žinoma, su JAV prieky) turėtų veikti. Reikėtų vėl sukurstyti Rytinės Europos satelituose sukilimus ir tuos sukilimus visapusiškai paremti. Gi Formozai reikėtų parodyti žalią šviesą (bet nebedrausti, kaip ligi šiol) į Kinijos žemyną ir ją taipogi remti. Tik tokiu būdu būtų galima suardyti šioje žemėje kaskart besiplečiančią raudonąją imperiją ir be atominių ginklų.

Bet, kur tau? Juk baisu pajudėti, pakol dar niekas tiesioginiai už apikaklės neima. Taip ir delsiama — laukiama, tarytum boa smaiglyiui laisvąjį pasaulį užhipnotizavus...

← J. Juodis, Deganti sodyba. Paveikslas leidžiamas KARIO loterijoje.

LENKIJA: PAGRINDINĖ AR SILPNIAUSIOJI GRANDIS?

D. Britanijos Teritorinės armijos majoras Edgar O'Ballance š. m. balandžio mėn. Military Review nr. nagrindė dabartinės Lenkijos vietą Varšuvos pakto narių tarpe. Pagrindines jo mintis čia ir perteikiame.

Paskutiniojo karo metu vykusiose konferencijose Stalinui pavyko įtikinti Vakarų sąjungininkus Lenkiją laikyti Sovietų Sąjungos įtakos sferoje. Gavęs jų sutikimą, Stalinas pasistengė padaryti Lenkijai nepalankių teritorinių ir gyventojų pakeitimų. Atrodo, sąmoningai sudarydamas nuolatinį nesutikimą dėl Vokietijos—Lenkijos sienų. Stalinas pastūmė Lenkijos sienas į Vakarus iki Oderio upės, prievarta išskeldindamas iš šių sričių 6 milijonus vokiečių ir į jų vietą atkeldindamas 4,5 milijonus lenkų. Tos pačios sąskaitos vardan jis atkėlė vakarines Sovietų Sąjungos sienas iki Bugo upės, inkorporuodamas tokiu būdu į Sov. Sąjungą ne tik didelius Lenkijos plotus, bet ir 10 milijonų lenkų. Be to, sovietai be jokios atodairos išmuntavo daugelį Lenkijos pramonės įmonių ir išgabeno jas į Sov. Sąjungą. Taip pat jie išsireikalavo teisę laikyti Lenkijoje sovietų kariuomenės įgulus ir gabenti per Lenkiją sovietų kariuomenę į Rytų Vokietiją ir atgal. Trintis tarp patriotinių lenkų grupių ir Lenkijos komunistų partijos pasibaigė 1948 m. komunistų laimėjimu, ir Lenkija pasidarė Sovietų kontroliuojama valstybė. Opozicija prieš komunizmą ir sovietinę tvarką viešai pasireiškė 1956 m. birželio mėn. Poznanės riaušėmis, pastačiusiomis Lenkijos priekyje Vladislavą Gomulką, taip pat komunistą, bet įieškantį "lenkiškojo kelio į socializmą". Nors Kruščiovas ir pademonstravo savo karinę jėgą, tačiau, nenorėdamas Lenkijoje užkurti gaisro, nusileido Gomulkai, kuris šiek tiek sušvelnino komunistinį režimą ir suvaržė slaptosios policijos galią. Tačiau, ir šiaandien Lenkijos komunistinė sistema remiasi tik sovietų karinėmis jėgomis, kontroliuojančiomis rytų vidurio Europą.

Pagal 1962 m. surašinėjimo duomenis Lenkija turi apie 30 mil. gyventojų, daugiausia lenkiškai kalbančių ir R. katalikų tikėjimo. Krašto ūkis reikalingas žaliavų, pramonės gaminių ir tam tikrų pagrindinių žemės ūkio produktų importo. Degalai, lengvosios gamybinės mašinos, riedmenys ir cheminiai produktai yra gaminami krašte ribotais kiekiais. Šiuo metu žemės ūkyje dirba apie 40 proc. gyventojų. Kolchozų tėra iš-

likę tik apie 2000, bet maistas ir darbar turi būti importuojamas. Lenkijos pramonė po karo ne tik atsigaavo, bet ir išaugo, ypač sunkiųjų gamybinių mašinų ir laivų statybos, vario ir elektronikos. Visos įmonės, turinčios daugiau kaip 50 darbininkų, priklauso Centrinei Pramonės Valdybai, o pagrindinės pramonės įmonės yra valstybės kontroliuojamos. Platus grįstų kelių ir geležinkelių tinklas Lenkiją jungia su Rytų Vokietija ir Sov. Sąjunga. Lenkijos sienų pakeitimas transporto būkle žymiai pagerino (perleidusi Sov. Sąjungai 5,200 km geležinkelių, Lenkija su buv. Vokiečių teritorijomis gavo 11,100 km geležinkelių). Dabartinė Lenkija turi apie 24,000 km geležinkelių, 100,000 grįstų kelių, 130,000 sunkvežimių, 120,000 automobilių, 80,000 traktorių ir 6,000 autobusų, tačiau beveik visas reikalingas benzinas turi būti importuojamas.

95 proc. lenkų yra R. katalikai. Per visą laiką lenkai buvo ir šiaandien yra pamaldūs žmonės, ir komunistų partija Bažnyčios reikalais Lenkijoje yra atsargesnė kaip kituose satelitinuose kraštuose. Tačiau nuo 1956 m. santykiai tarp komunistų partijos ir Bažnyčios žymiai pablogėjo, nes Gomulka stengiasi veikti pagal partijos nurodymus. Bažnyčia nėra juo patenkinta, tačiau bijo pakaitalo.

Lenkijoje tebeegzistuoja reliatyvi kalbos laisvė, labai neįprastas dalykas komunistiniame krašte. Laikraščiuose vyriausybė nekritikuojama nuo 1960 m., kada Gomulka nutildė nežymią intelektualų ir rašytojų opozicionierių grupę, tačiau gatvėse liežuviais malama visai laisvai. Dar pažymėtina, kad Lenkijoje tebėra judėjimo laisvė krašte ir gyventojams ir turistams, kad nebėra slaptosios policijos sekimo ir nėra baimės netekti laisvės už politinius nusižengimus.

2 milijonų 1939 m. mobilizuotos Lenkijos armija, pralaimėjus karą, buvo išsklaidyta ir sužlugdyta. Tik maža Lenkijos karininkų, kariavusių Sąjungininkų pusėje, dalis 1945 m. grįžo į Lenkiją, todėl Lenkijos ginkluotosios pajėgos išgalėjo vadina moji "Berlingo grupė", kariavusi Sovietų Sąjungos pusėje. 1949 m. Lenkijos gynybos ministeriu buvo paskirtas sovietų maršalas Rokosovskis. Daug lenkų kilmės ar lenkiškomis pavardėmis sovietų karininkų buvo atsiųsta į Lenkiją padėti maršalui. Lenkijos kariuomenė buvo suorganizuota pagal sovietinį pavyzdį ir apginkluota truputį pasenusiais so-

vietų ginklais. Vyraavo sovietų instruktoriai, patarėjai ir technikai. Buvo įkurta 3 metų karo akademija, kurioje daug dėmesio buvo skirta politiniam indoktrinavimui. Dalis lenkų karininkų lankė įvairius profesinius kursus Sov. Sąjungoje. Kariuomenės dydis buvo apie 300,000 vyrų, tačiau nuo 1950 m. šis skaičius buvo prašoktas. Buvo įvesta vi-suotinė karo prievolė, kuri kariuomenei duoda kiekvienais metais apie 100,000 vyrų. Karinės prievolės laikas trunka nuo 20 iki 50 metų amžiaus, įskaitant 2 metus aktyviosios karo tarnybos. Manoma, kad Lenkija galinti sumobilizuoti apie vieną milijoną parengtų vyrų, tačiau abejojama, ar Lenkija turi jiems pakankamai ginklų ir kitų karo reikmenų.

Gynybos ministerija suorganizuota taip pat sovietų pavyzdžiu su daugybe rusų karininkų. Visos ginkluotosios jėgos suskirstytos į pėstininkus, priešlėktuvinius dalinius, karo aviaciją, karo laivyną ir vidaus saugumo dalinius. Kraštas yra suskirstytas į tris karines sritis: 1. Varšuvos, apimanti rytinę ir šiaurės rytų Lenkiją, e) Pomeranijos—Baltijos pajūris ir dalis centrinės Lenkijos ir 3) Silezijos — Silezija ir pietų Lenkija.

Pėstininkus sudaro 14 divizijų, kurių dvi ar trys yra mechanizuotos. Kiti šaltiniai teigia, kad tik 8 divizijos yra pilnos sudėties. Per kariuomenės pratimus buvo pastebėti modernūs vikšriniai ir amfibiniai vežimai, bet ar Lenkijos armija jų turi tiek, kiek turėtų turėti, yra labai abejojama.

Priešlėktuvinės pajėgos yra apie 10,000 vyrų, aprūpintų moderniais pabūklais ir, spėjama, M-2, dviejų stadijų, nuo žemės į orą vairuojamais sviediniais, kurių veikimo riba siekia 20 mylių. Šie sviediniai pirmą kartą buvo parodyti 1957 m. įvykusiame Raud. armijos parade Maskvoje.

Karo aviacijai priklauso apie 25,000 vyrų su apie 800 lėktuvų. Lenkijoje montuojami lėktuvai yra MiG-15, 17 ir 19. Taip pat yra ir Iliušin-28 bombonešių divizija ir keletas eskadrilijų žemės taikiniams pulti, keletas malūnsparnių, transportinių ir mokomųjų lėktuvų.

Karo laivyną sudaro 15,000 vyrų, 9 pov. laivai, 5 naikintojai ir apie 60 mažesniųjų laivų. Prekybos laivynas turi apie 400 laivų. Laivyno aviaciją sudaro sausumos bazėse laikomi MiG-17.

Prieinant prie jūros, Lenkijai yra lengviau kaip kitiems komunisti-

Majorių Aleksandrui Ružancovui 70 metų

Šiemet rugpjūčio 12 d. A. Ružancovui sukako 70 metų amžiaus. Ta proga tenka nušviesti jo asmenį, pavyzdžiui šviečiantį žmogų, žymų eruditą, tolerantą, didelį humanistą, mielą ir neišdidų karį. Reikia jo asmenį paminėti ir iškelti kaip vieną iš nedaugelio kultūrinių šviesuolių nuolat ir įtemptai dirbantį naudingą lietuvišką darbą. Taip pat reikėtų kalbėti apie jį, didį bibliografą, žymų ugniagesį, narsų karį, gerą istoriką, plataus masto kultūrininką bei visuomenininką ir, pagaliau, gudų tautos ištikimą sūnų.

A. Ružancovas gimė 1893 m. rugpjūčio 12. d. Viazmoje, rytinės Gudijos pakraštyje. Ružancovų giminė yra sena ir Gudijoje žinoma Ružanec vardu. Mokėsi jis Viazmos gimnazijoje, Maskvos universitete ir Maskvos Aleksiejaus karo mokykloje, kurią baigęs 1914 m. buvo paskirtas į pulką. Pulke išbuvo vakarų fronte iki 1919 m. pradžios.

Pasibaigus I Pas. karui, jis vėl buvo mobilizuotas į Raudonąją armiją ir pasiūstas su daliniu kovai prieš Lietuvą. Tačiau A. Ružancovas nepanoro kariauti prieš Lietuvą. Pasitraukęs iš Raudonosios armijos, jis atsirado naujai formuoja-

mose gudų karo dalyse Lietuvoje, kur stojo į kovą prieš bolševikus. A. Ružancovas Nepriklausomybės kovose dalyvavo atskirame gudų karo dalinyje, kuro kariai drauge su vadu pasižymėjo dideliu kovingumu ir narsumu. Tų atskiros kuopos vadas A. Ružancovas buvo apdovanotas Lietuvos Vyčio Kryžiumi ir, užsibaigus kovoms, buvo priimtas į reguliarią Lietuvos kariuomenę, kurioje ištarnavo iki bolševikmečio, t. y., iki 1940 metų. Ružancovas kariadamas ne tik kovėsi su priešu, bet kartą leido ir redagavo gudų laikraštį.

Mjr. Ružancovas tarnaudamas Lietuvos kariuomenėje palaikė ryšius su Baltarusijos Tautinės Respublikos egziline vyriausybe. Jis bendradarbiavo gudų spaudoje, kurioje rašė straipsnius ir išbandė savo poetinį talentą. Kauno Karo Muzėjuje jis padėjo įrengti baltarusių karo dalinių

skyrių ir jame pats bendradarbiavo.

Tarnaudamas Lietuvos kariuomenėje ir būdamas jos ugniagesybos inspektoriumi, mjr. A. Ružancovas suorganizavo 32 kariuomenės ugniagesių komandas, kuriose savo įgulių ribose talkininkavo savivaldybių ugniagesių komandos gaisrų gesinimo darbe; parašė ugniagesybai vertingos literatūros; pravedė 96 valandų ugniagesybos kursus ir išleido į atsargą daugiau kaip 4,000 gerai paruoštų ugniagesių.

Centrinės Lietuvos kariuomenės bibliotekos vedėjas būdamas, jis sutelkė daug augštos vertės spaudos leidinių ir bibliotekos knygų fondą praturtino ligi 40,000 egz. Jo rūpesčiu ir pastangomis buvo suorganizuota 105 karių bibliotekos ir joms paruošti ir apmokyti bibliotekininkai. Jis taip pat buvo steigėjas ir Lietuvos bibliotekininkų draugijos. Mjr. A. Ružancovas, dirbdamas kariuomenės bibliotekoje, bendradarbiavo lietuviškoje periodinėje spaudoje, būtent: Karo Archyve, Karyje, Karde, Trimite, Ugniagesyje, Policijoje, Savivaldybėje, Mūsų Žinyne, Skautų Aide, Lietuvos Žiniuose ir kt.

Būdamas nepaprastai stropus, pa-

niamis kraštams, palaikyti ryšius su kitomis valstybėmis. Prekiauja Lenkija su Vakarais, Artimaisiais rytuais, Afrika ir Azija.

Kultūriniu atžvilgiu lenkai kryps ta į Vakarų, tačiau politiniu atžvilgiu jie Vakarais nepatenkinti dėl nepripažinimo Rytų Vokietijos, Oderio-Neisės sienos ir dėl Vokietijos ginklavimo. Visa tai išnaudoja komunistai. Lenkija nemėgsta savo artimiausio kaimyno — Rytų Vokietijos ir stengiasi, kiek gali, ją ignoruoti. Vakarų Vokietijoje ji įžiūri atgimstantį militarizmą ir bijo, kad ji gali būti apginkluota atominiais ginklais.

Varšuvos paktas buvo pasirašytas 1955 m., kaip atsvara NATO. Jo tikslas sudaryti tarp Sov. Sąjungos ir Vakarų buferinę zoną. Pagrindinė jo grandis turėjo būti Lenkija. Nors šis paktas buvo sudarytas tuo metu, kai santykiai tarp Sov. Sąjungos ir Gomulkos buvo sušvelnėję, tačiau pats paktas ir šiandien Sovietų įtaką Lenkijoje tik stiprina. Lenkijos karinis biudžetas 1961 m. siekė apie 300 mil. dol., kurio didžioji dalis tenka Sov. Sąjungai už ten perkamus tankus, lėktuvus, sunkiuosius pabūklus. Lengvesnieji ginklai yra montuojami Lenkijoje, tačiau dalys yra taip pat perkamos Sov. Sąjungoje. Visų pakto narių kariuo-

menės organizacija, tvarka ir taktika yra tvarkoma pagal Sov. Sąjungos pavyzdžius. Pėst. divizijoje yra 10,000 vyrų, mechanizuotoje — 9,000 ir 250 tankų. Lenkų karininkai turi mokėti rusų kalbą.

Buvo daromi bendri pakto narių pratimai, tačiau jie nėra reklamuojami, nes po ramiu paviršiumi slypi senos žaizdos ir trynimasis. Paktas leidžia Sov. Sąjungai laikyti Lenkijoje įgulas. Spėjama, kad sovietai turi Lenkijoje 2 mechanizuotas divizijas ir apie 600 lėktuvų.

Sprendžiant Lenkijos vietą Varšuvos pakto sudėtyje, tenka atsižvelgti į tris pagrindinius faktorius, būtent: 1. Lenkijos kariuomenės patikimumą 2. sienų klausimus ir 3. Bažnyčios įtaką.

Lenkijos kariuomenės ištikimybę Sov. Sąjungai sunku įvertinti. Iki 1956 m. Lenkijos kariuomenė buvo daug labiau kontroliuojama sovietų kaip dabar. Kai Lenkijoje virė prieš-sovietiniai nusiteikimai, vyriausybė buvo pajėgi tik įtikinti karius nesiikšti į vidaus neramumus, bet ne juos malšinti. Sovietų Sąjunga yra tradicinis Lenkijos priešas. Katyno žudynės ir kiti žiaurumai nėra lengvai pamirštami, nors ir stengiamasi lenkų neapykantą nukreipti prieš NATO ir ypač Vakarų Vokietiją. Sov. Sąjunga tiki, kad lenkai gins

savo kraštą prieš kiekvieną užpuoliką ir tuo būdu atliks savo, kaip pakto nario, pareigą. Tačiau panorus Sov. Sąjungai primesti lenkams savo valią ginkluota jėga, gali kilti priešinga reakcija. Neįtikėtina, kad Sov. Sąjunga pasitiktų lenkų kariuomenę už Lenkijos ribų kariaujant su Vakarais, nes tada gali atsirasti įvairių painingų ir jos ištikimybė susvyruoti. Lenkai yra pasiryžę išlaikyti įgytąsias žemes, o sovietai, norėdami nukreipti lenkų mintis nuo prarastų rytinių žemių, šitai dar padrąsins.

Gomulka žino, kur jis eina ir ko jis nori santykiuose su Bažnyčia, tačiau jo žingsniai turi būti labai atsargūs, nebent su nauja generacija ateitų ir naujoji ideologija, kai religinis švietimas yra draudžiamas. Lenkijos Bažnyčia yra galingas faktorius, su kuriuo turi būti skaitomasi.

Šiuo metu Lenkija neturi kito pasirinkimo: jos protas diktuoja, kad Lenkijos interesus yra dėtis su Rytuais, tačiau jos širdis linksta į Vakarų. Lenkijos armiją valdančios gijos yra Maskvoje, bet pavojaus metu ji gali būti labai nepatikima. Maskva nepasitiki Varšuva, nes sena garbė ir išdidumas teberusena, o senos žaizdos nėra pamirštos.

K. J.

Mjr. Aleksandras Ružancovas

reikingas ir darbštus, per eilę metų jis rausėsi Lietuvos archyvuose. Vien tik Kauno miesto archyve jis peržiūrėjo 70,000 bylų, daugiausia iš D. L. K. laikų. Didelį jų skaičių aprašė; parašė net 20 vertingų knygų, brošiūrų, mokslinių studijų. Tačiau didžiausias mjr. A. Ružancovo nuopelnas yra bibliografijos srityje. Tai labai speciali mokslo šaka apie knygą, pareikalaujanti nepaprastos kantrybės, kruopštumo, darbštumo ir pasišventimo.

1928 m. jis buvo paskirtas Bibliografijos instituto reikalų vedėju, kur jis tais pat metais įsteigė bibliografijos žurnalą, vadinamą Bibliografijos žiniomis. Šio žurnalo faktiniu redaktorium pasirašydavo plk. lt. V. Vaclovas Biržiška, bet visą medžiagą paruošdavo ir sistematizavo mjr. A. Ružancovas. Bendradarbiaudama; periodinėje spaudoje jis labai talkininkavo redakcijoms įdomiais ir turiningais straipsniais, kuriems duomenų surinkdavo iš senų archyvų.

Jau Lietuvoje jis perleido per Bibliografijos žiniomis, nuo 1928 iki 1940 m., 13,266 knygas ir brošiūras.

Lietuvą okupavus bolševikams, kaip ir dauguma iš mūsų, A. Ružancovas atsidūrė V. Vokietijoje, kur apsisotęs Bavarijos provincijoje Mem-

mingeno stovykloje, 1945 m. vėl suorganizavo Bibliografijos tarnybą ir pradėjo tvarkyti Knygų Lentyną, kurią ir šiandieną tebetvarko ir leidžia. 1945-49 m. laikotarpyje jis surinko 619 lietuviškų knygų bei brošiūrų ir 5,091 periodinių leidinių numerių ir visą tą medžiagą perdavė apsaugai Bibliografijos archyvui Berne, Šveicarijoje, dr. Geručio globoje. Gi, 1950-63 m. laikotarpyje jis prirankiojo 2,348 knygas ir 25,987 egz. periodiko. Visą tą jis yra prisiuntęs Pasaulio Lietuvių Archyvui Chicagoje. Bendrai jis yra aprašęs daugiau kaip 16,000 lietuviškų leidinių, kuriuos, jeigu sustatyti vienas prie kito, tai gautųsi bemaž pusės kilometro ilgio lentyna.

Atvykęs į JAV 1949 m. ir apsigyvenęs Danville mieste, Illinois, jis toliau tęsia tą jo pamiltą bibliografo darbą, neklausdamas ir neįieškodamas jokio atlyginimo. Dirbdamas tą darbą jis yra išvaręs nepaprastai plačią ir gilią vagą. Visi Vakarų pasaulyje išėiną lietuviškieji leidiniai yra bibliografiškai sutvarkomi ir taip padaromi visiems, net ir svetimtaučiams, prieinamais šaltiniais.

Mjr. A. Ružancovas, nors metų našta jau ir nemaža, tačiau vis dar nepalūžta, nesensta ir nepasiduoda;

pelydamas sau ir šeimai duoną, nežiūrėdamas nuovargio, dar suranda laiko dirbti bibliografijos darbą. Tą darbą jau 18 metų išėivijoje begyvendamas jis dirba. Tai yra nepaprastas pasišventimas ir nepaprasta svetimtaučio gudo auka lietuviams.

Minėdami žymaus bibliografo darbingo gyvenimo sukaktį, turime pripažinti, kad savo sugebėjimus ir begalinį darbštumą jis atidavė labai ir naudai to krašto, kuris I Pas. karo pasėkoje virto jo antrąja Tėvyne. Čia ir glūdi pasididžiavimas tokiu žmogum, ne tik tai tautai, iš kurios jis yra kilęs, bet ir tautai, kurios labai jis pašventė visą savo gyvenimą, jėgas ir darbštumą.

Tos pačios sukakties proga, mjr. A. Ružancovui ir taip pat baltarūčių-gudų visuomenei galima nuoširdžiai palinkėti, lietuviškos spaudos žodžiais tariant, "kad susilauktų jįsai tų dienų, kai laisvosios Gudija ir Lietuva galės nesidrovėti paduoti broliškai rankas kaimynė kaimynei".

P. Dirks

* * *

PADEKA

L. V. S-gos Ramovė Melbournos skyriaus valdyba, a. a. Gasėno artimiausias bičiulis Australijoje Lastas ir p. Rugšėnas — jo buvęs buto šeiminkas, dėkoja visiems, taip gausiai susirinkusiems išlydėti į amžinąjį poilsį Melbournos ramovėną a. a. Norbertą Gasėną. Nuoširdžiai dėkojame visiems, nepašykštėjusiems suaukoti ir padengti laidotuvių, vainikų ir kitokias išlaidas, praleidžiant darbo dienos uždarbį.

Vakar gavau Jūsų atsiųstą knygą — Ramovės Pirmąjį Dešimtmetį. Labai, o labai nuoširdžiai už šią dovaną Jums dėkoju ir džiaugiuosi ją gavęs, nes man, kaip atšargos kariui, ji bus brangus prisiminimas tų gražiųjų praeities dienų, praleistų Kauno Žaliakalnyje — gusaruose.

Knyga — labai gražiai išleista ir begaliniai puikus leidinys. Garbė Ramovei ir knygos garbiam redaktoriui — autoriui plk. Antanui Rėklaičiui.

Su pagarba ir nuoširdumu, visad Jūsų

Pr. Alšėnas

Toronto, Canada

* * *

Istorikas dr. K. Jurgėla parašė "Lietuvos sukilimas 1862 - 1864 metais" sukilimo šimtmečio sukakčiai pagerbti. Šis didžiulis ir kruopščiai parengtas veikalas (apims du ar tris tomus) įteiktas KARIUI išleisti.

K A R Y S

žurn. Vladas Mingėla

(Dail. J. J. uodžio pav.)

40 METŲ

žurnalistinio - literatūrinio
darbo baruose

Prieš 40 metų Vladas Mingėla, savo kuklia apysakaite "Medžio verksmas", paskelbta "Ryte", išvarė pirmąją savo literatūrinio darbo vagą. Ir nuo to laiko plunksnos iš savo rankų jau nebeišleido. Nors studijavęs Lietuvoje ekonomijos mokslus, jis savo jautria ir giliai tėvynę mylinčia siela, visomis jėgomis palinko į žurnalistinį - literatūrinį darbą. Savo kruopštumu ir nenuilstama energija, literatūrinio - žurnalistinio darbo lankose pasiekė gana gražių rezultatų. Jis savo 40 metų žurnalistinį - literatūrinį darbą apvainikavo monografija apie taurų lietuvių patrijotą kun. A. Miluką, aprašydamas jo gyvenimą ir darbus mūsų brangiai tėvynei. Nesuklysiu pasakęs, kad reta knyga susilaukė tiek recenzijų, kritikos ir gražių atsiliepimų, kaip Vladas Mingėlos "Kun. Antano Miluko gyvenimas ir jo darbai". Aš manau, kad šiuo savo dideliu literatūrinio darbu Vladas Mingėla pralenkė pats save ir tuo pasistatė sau paminklą, kurio jokia "antimiliukiados lopeta" neįstengs palaidoti...

Šis puikus literatūrinis veikalas neatskrido Vladui, kaip "keptas karvelis" į rankas, bet buvo ilgų metų mokymosi, lavinimosi, skaitymo, studijavimo, įieškojimo ir nepaprastai kruopštaus ir nenuilstamo darbo vaisius.

Dar ankstyvuose 1924-25 metuose, gyvendamas Prancūzijoje, Vl. Mingėla, vos pradėjęs savo žurnalistinę karjerą, sugebėjo suprasti ir atjausti to meto sunkią lietuvių dalį tremtyje. Nuo sunkaus kasyklose darbo pavargusiomis rankomis ir atgrubusiais pirštais mikliai švaistėsi su plunksna, aprašinėdamas lietuvių vargus "Ryte", "Saulietyje" ir kituose laikraščiuose.

1927 m. "Karys" per eilę metų spausdino jo "Atsiminimus iš kelionės Prancūzijoje". Tai buvo Vlados pirmasis grožinės literatūros vertingas darbas. Vladas Mingėla rašė daug ir įvairiomis temomis, specialiai kariniais ir moksliniais straipsniais ir net psichologinio auklėjimo motyvais: "Mūsų žinyne", "Karys", "Trimite",

"Naujoje Romuvoje", "Skautų Aide" ir kituose laikraščiuose ir žurnaluose. Tiek tėvynėje, tiek tremtyje, vargu beužtiksi žurnalą ir laikraštį, kuriame nebūtų buvę vienokio ar kito pobūdžio ar žanro Vlados Mingėlos straipsnio, apysakos, aprašymo ar kritikos — tiek jo paties pavarde, tiek slapyvardėmis ar inicialais, kaip Vl. Saurimas, V. M., Vl. Mg., V., m. v. ir kit. pasirašyta.

1956 m. "Karyje" tilpo jo "Medinis dievas" ir vėliau "K. K. Laive" psichologinio auklėjimo straipsnis "Mano tėvo patarimai".

Tremty, Vokietijoje, Vl. Mingėla įsteigė ir leido stovyklinio pobūdžio tremtiniams "Tremties Balsą" ir "Žinių biuletinį".

Nei Prancūzijoje, nei Vokietijoje, nei Amerikoje jokie svetimi vėjai jo nepakreipė, nei jokie blizgučiai nezuvilijo. Liko, kaip tas ažuolas Nemuno pakrantėje, nepajudinamas lietuvių patrioto dvasioje. Vladas ne tik guodė plunksna, bet ir šelpė savo sunkiu darbu uždirbtais doleriais šimtus lietuvių. Nepadauginsiu parašęs, kad Vlados dėka apie 50 šeimų rado sau antrą tėvynę Dėdės Samo žemėje.

Prie viso to jeigu pridėsime Vlados Mingėlos aktyvų dalyvavimą kuon visose kultūrinėse ir tautinėse lie-

tuviškose organizacijose bei kultūros klubuose, turėsime pilną Vlados Mingėlos, nepaprastai kuklaus, bet tauraus ir darbštaus lietuvių kultūrininko tipą.

Belieka žurnalistui - rašytojui Vladui Mingėlai palinkėt dar ilgus metus kurti ir dirbti lietuviškuose žurnaluose ir grožinės literatūros baruose.

Jurgis Papartis

KARIO bendradarbis J. Vėgėlis parašė ir išleido poemą

VISGAILIS

Jos turinys kupinas žinių iš Lietuvos istorijos ir geografijos, karų, įvykių ir padavimų.

Knyga iliustruota, gražiai išleista ir ypač tinka lietuviškam jaunimui. Ją galima gauti rašant:

IMMACULATA PRESS

R. F. D. 2 Putnam, Conn.

arba rašant KARIUI

(mes mielai patarpininkausime)

Kaina \$3.00; kietais viršeliais \$3.50.

PASIKALBĖJIMAI SU STALINU

J. SKARDIS

(Tęsa)

Beria, kaip ir pats Stalinas, buvo laikomas gruzinu, tačiau iš jo išvaizdos niekas to nebūtų pasakęs, nes gruzinai daugumoje yra liesi ir tamsūs. Jį galima buvo laikyti slavų, ar latvių, ar savo rūšies mišiniu. (Beria, manoma, buvo žydas. Red.).

Malenkovas buvo dar mažesnis ir riebesnis, tipiškas rusas su mongoliškomis priemaišomis — tamsus, su išsišovusiais žandikauliais ir truputį rauputas. Jis sudarė užsidariusio ir atsargaus žmogaus išpūdį su inteligentiškomis ir labai judriomis akimis. Partijos reikaluose Malenkovas dažnai pavaduodavo patį Staliną, o jo rankose praktiškai buvo visi dalykai, liečią partijos organizacijų bei jų pareigūnų paaugstinimus ir pažeminimus. Jis buvo tas, kuris "išrado" vadinamus "kadru sąrašus" — smulkias visų komunistų partijos narių ir kandidatų biografijas. Šis sąrašas, apėmęs milijonus pavardžių, buvo laikomas Maskvoje ir sistematiškai papildomas. Džilui paprašius, Malenkovas kitą dieną prisiuntė jam Stalino knygą "Apie opoziciją", kuri buvo išimta iš viešo naudojimo, nes joje daug vietų buvo vartojama Trokio, Bucharino ir kitų opozicionierių kalbų ištraukos.

Bulganinas, kuris dėvėjo generolo uniformą, išrodė tikras rusas su senoviškos mados barzdele, riebokas ir labai atsargus savo išsireikimuose. Gen. Antonovas buvo dar jaunas, bet labai gražiai nuaugęs, tamsus, liaunos išvaizdos vyras, kuris nesikišo į pasikalbėjimą, kuris jo nelietė. Pobūvis Stalino viloje prasidėjo, kaip paprastai, apie 10 val. vakaro. Sėdėdamas veidu priešais Staliną, Džilas, sakosi, atgavęs savimi pasitikėjimą, nors Stalinas gana ilgai jo lyg ir nepastebėjęs. Kada visa atmosfera buvo sušildyta išgėrimais ir užgėrimais, Stalinas atrado tinkamą laiką užbaigti ginčą su Džilu, o tai jis padarė pusiau juokaudamas. Pripylęs Džilui stiklėlį vodkos, Stalinas pasiūlė išgerti už Raudonąją armiją. Iš karto nesuprasdamas Stalino intencijos, Džilas norėjo išgerti į Stalino sveikatą, tačiau Stalinas primygtinai reikalavo išgerti už Raudonąją armiją ir paklausė Džilą, ar jis nenorįs už tai išgerti. Nors Džilas paprastai gerdavo tik

alų, ir, bendrai, buvo nemėgėjas išgerti, tačiau šį kartą išgėrė. Po to, Stalinas užklausė Džilą apie tą Raudonosios armijos reikalą. Džilas paaiškino, nenorėjęs Raud. armiją ižėisti, tik norėjęs atkreipti dėmesį į kai kuriuos įvykstančius nenormalumus ir politinius sunkumus, kurie buvę tų įvykių sukuriami. Stalinas nutraukė Džilą, paklausdamas, ar jis yra skaitęs Dostojevskį ir ar šis nežinąs, koks komplikuoatas dalykas yra žmogaus siela, žmogaus psichė? Įsivaizduokit, kalbėjo Stalinas, vyrą, kuris kovojo ir žygiavo nuo Stalino miesto ligi Belgrado tūkstančius kilometrų per savo sunaikintą kraštą ir per savo draugų bei artimųjų lavonus! Ar toks žmogus gali normaliai reaguoti? Kasgi yra tokio baisaus, jeigu, po visokių karo baisenybių, toks vyras nori truputį pasidžiaugti moterimis?! Toliau jis papasakojo vieną praėjusio karo nuotyki. Vienas sovietų aviacijos majoras "džiaugėsi moterimis", o ten įsikišo vienas riteriškas inžinierius, norėjęs skriaudžiamąją moteriškėlę išgelbėti. Supykęs majoras nušovė inžinierių, ir už tai buvęs nuteistas mirti, tačiau Stalinas, išgirdęs apie šį įvyki, įsakęs majorą paleisti ir pasiūti jį į frontą. Dabar tas majoras esąs vienas iš pasižymėjusių didvyrių. Taigi, esą, reikia suprasti kareivį. Raudonoji armija nėra ideali, tačiau svarbiausias jos reikalas yra gerai kariauti prieš vokiečius, o kiti dalykai nesą tiek svarbūs...

Grįžęs iš Maskvos, Džilas išgirdo dar reikšmingesnį Stalino "supratimo" pavyzdį, liečiantį raudonarmiečių nusikaltimus. Kai Raud. armija žygiavo per Rytprūsius, raudonarmiečiai, ypatingai tankų daliniai, žudydavo visus vokiečių civilinius gyventojus karo pabėgėlius — moteris ir vaikus. Stalinas, apie tai informuotas ir paklaustas, ką daryti, atsakęs, kad kareiviai esą per daug mokomi ir barami, o juk reikia leisti ir jiems rodyti iniciatyvą!...

Tą pačią naktį Stalinas paklausė Džilo nuomonės apie buvusį Belgrade sovietų karinės misijos šefą gen. Korneevą, o šiam vengiant ką nors bloga pasakyti, pats Stalinas užbaigė tardamas, kad tas vargšas žmogelis nėra kvailys, bet nepagydomas girtuoklis. Stalinas net bandė pajuo-

kauti, matydamas Džilą geriantį tik alų. Jis pradėjo šaukti, kad Džilas geria alų kaip vokiečiai, taigi, jis yra vokiečiai. Džilui šis juokas visai nepatikęs, nes tuo laiku jis neapkęntęs net vokiečių komunistų emigrantų, tačiau jis viską priėmė be pikto. Atrodė, kad tuo ginčas dėl Raudonosios armijos buvo lyg ir išspręstas, o Džilo santykiai su Stalinu vėl atsidūrė nuoširdumo bėgiuose. Taip šis reikalas pasiliko ligi jugoslavų ir sovietų centro komitetų skilimo 1948 m., kada Molotovas su Stalinu savo laiškuose vėl iškėlė tą patį ginčą dėl Raudonosios armijos įžeidimo.

Pobūvio metu Stalinas, matomai apgalvotai, erzino Tito. Jis nepalankiai kalbėjo apie jugoslavų armiją tuo pačiu laiku girdamas bulgarų. Mat, praėjusią žiemą jugoslavų kariniai daliniai, turėję daug naujokų, pirmą kartą dalyvavusių kautynėse, buvo keletą kartų vokiečių sumušti. Stalinas tai priminė, juokaudamas, kad vienas vokiečių pulkas sumušęs visą jugoslavų diviziją ir tvirtino, kad jugoslaviai dar vis esą partizanai, netinkami fronto linijose. Tačiau kiek vėliau Stalinas pakėlė tostą už jugoslavų armiją, bet tik už tuos, kurie gerai kariaus. Tito susilaikė nuo bet kokie reaguojimo vis tylliai su šypsena pasižiūrėdamas į Džilą. Kai Stalinas pasakė, kad bulgarų armija esanti geresnė negu jugoslavų, tai Tito neišlaikė ir sušuko, kad jugoslaviai greitai atsikratysią savo silpnųbių. Kiekvienas iš pobūvio dalyvių galėjo pajusti kažką savotišką Stalino ir Tito santykiuose. Atrodė, kad jie jautė vienas kitam neapykantą, kurią prilaikė tik dėl jiems vieniems žinomų priežasčių. Stalinas asmeniniai Tito nepuolė, bet vis jam įdurdavo, kalbėdamas apie padėtį Jugoslavijoje. Tito elgėsi su Stalinu lyg su vyresniuoju, tačiau galima buvo pastebėti jo pyktį, kada Stalinas kritikavo Jugoslaviją.

Tito išsireiškė, kad socializme pastebimas naujas reiškinys ir socializmas yra pasiekiamas skirtingais būdais negu praelytėje. Stalinas atsakė, kad šiandien socializmas yra galimas net Anglijos monarchijoje ir ten revoliucija jau nesanti reikalinga. Esą, neseniai Maskvoje lankėsi britų darbiečių delegacija, su kuriais Stalinas apie tai išsikalbėjęs. Taip, socializmas įmanomas net anglų karaliaus valdžioje...

Kalbant paskutine tema įsikišo ir Džilas, sakydamas, kad Jugoslavijoje egzistuojanti vyriausybė savo dvasia ir esmėje yra sovietų tipo vyriausybė, nes komunistų partija turi savo rankose visas raktines pozicijas ir nėra rimtos opozicijos parti-

jos. Tačiau Stalinas su tuo nesutiko sakydamas, kad jugoslavų vyriausybė yra ne sovietinė, bet kažkas tarp Prancūzijos De Gaulle ir Sov. Sąjungos vyriausybių. Čia Tito padarė pastabą, kad kažkas naujo vyksta Jugoslavijoje, o Džilas savo mintyse negalėjęs sutikti su Stalino nuomone.

Toliau Stalinas patiekė savo išsiskiriančią nuomonę ir apie vedamą karą. Dabartinis karas nesą toks, koks buvo praeityje. Kas okupuoja teritoriją, tas įveda ir savo socialinę sistemą, nes kitaip ir negali būti. Jis taip pat pasisakė dėl panslavizmo, esą, jei slavai laikysis solidarumo ir bus vieningi, tai niekas be jų ateityje negalės net pirštą pajudinti. Kai kažkas pareiškė nuomonę, kad vokiečiai 50 metų bėgyje atsigaus, tai Stalinas atsakė, kad Vokietija labai greitai atsigausianti, nes esanti augštai išvystytos pramonės šalis su skaitlinga ir labai kvalifikuota darbo klase ir techniška inteligentija. Vokiečiams vėl atsistoti ant kojų reikėsia nuo 12 iki 15 metų, o todėl ir reikalinga slavų vienybė. Labai įdomus buvo vienas pobūvio momentas, kai Stalinas atstijo, patraukė augštin savo kelnes lyg ruošdamasis imtis ar boksuotis ir sušuko, kad karas tuojau baigsis, o sovietai per 15 ar 20 metų, atsigriebe, vėl pajudėsia pirmyn... Džilui atrodė kažkas baisaus esą šiuose Stalino žodžiuose.

Po daug valgyto, o dar daugiau gėrimo ir daugybės tostų Stalino svečiai išsiskirstė. Pakeliui į savo vilą Tito pareiškė Džilui savo nusistebėjimą dėl rusų didelio išgėrimų pamėgimo, ką jis pavadino kritimu ar net išsigimimu. Džilas irgi nesugebėjo surasti paaiškinimo, kodėl sovietų augštoji klasė tiek daug, taip gausiai ir taip desperatiškai girtuokliavo.

Pakeliui namo į Jugoslaviją, sovietų vyriausybei ir pačiai jugoslavų delegacijai pageidaujant, buvo sustota Kieve, kur jie įvykdė 3 dienų vizitą Ukrainos vyriausybei. Tuo laiku Ukrainos ministeris pirmininkas ir kompartijos sekretorius buvo Nikita S. Chruščiovas.

Karas tuo laiku dar tebevyko, ir todėl kiekvienam buvo leidžiama pareikšti savo kuklius norus. Taigi, Chruščiovas ir Ukrainos užsienių reikalų ministeris Manuilskis pareiškė norą, kad Ukraina galėtų užmegzti diplomatinius santykius su kitomis "liaudies demokratijomis", tačiau Stalinui nesutikus, iš to nieko neišėjo. Manuilskis po poros metų pasirodymo Jungtinėse Tautose pranyko nežinomo likimo Stalino aukų masėje. Gi Chruščiovo laukė visai

skirtingas likimas. Chruščiovas politinės vadovybės viršūnėse buvo nuo 1939 metų, tačiau nebuvo skaitomas toks artimas Stalinui, kaip Molotovas, Malenkovas ar net Kaganovičius. Sovietų augščiausiame ešalone jis buvo skaitomas prityrusiu organizatorium bei ekonominių reikalų specialistu, nors nebuvo pasižymėjęs geras kalbėtojas ar rašytojas. Uk rainos vadovybė Chruščiovas perėmė po garsiųjų "valymų", tačiau Džilui nebuvo žinoma, kiek jis ten dalyvavo, tačiau, spėja, kad tai įvyko dėl jo griežto užsispyrimo ir mokėjimo laviruoti "buožių" ir "antipartiečių" kruvinų likvidavimų metu.

Chruščiovas priklausė jaunesnei, po revoliucijos iškilusiai, sovietų vadų kartai, o taip augštai iškilo tik dėl savo atsidavimo darbiui, gudrumo ir mokėjimo prisitaikinti. Džilui teko girdėti gandų, kad Chruščiovas yra ne ukrainietis, bet rusas. Chruščiovas pats vengė apie tai kalbėti, nes būtų buvę sunku išaiškinti jugoslavų komunistams ir pateisinti, kad ukrainiečių tarpe, o jų tauta yra tokio pat didumo kaip prancūzų ir didesnės kultūros kaip rusų, neatsiranda nei vieno ukrainiečio, kuris sugebėtų būti ministeriu pirmininku.

Be "mirtinų nuodėmių", kaip būti "buože" ar "antipartiečių" Ukrainoje buvo dar vienas paminėtinas dalykas, tai nacionalizmas. Džilas ir kiti jugoslavų komunistai žinojo, kad karui su vokiečiais prasidėjus ukrainiečiai iš raudonosios armijos masiniai bėgo. Vokiečius iš Ukrainos išstūmus, apie pustrėčio milijono ukrainiečių vėl buvo paimti į raudonąją armiją. Nors tuo laiku dar buvo vedamos mažesnio masto operacijos prieš ukrainiečius nacionalistus, tačiau Džilui ir kitiems jugoslavams buvo neaišku, iš kur atsiranda tas užsispyręs ukrainiečių buržuazinis nacionalizmas, jei visi žmonės Sov. Sąjungoje yra tikrai lygūs. Jugoslavų delegacija buvo nustebinata viešo gyvenimo rusinimu Ukrainoje, nes teatruose jie girdėjo tik rusų kalbą ir net laikraščiai buvo tik rusiški. Tačiau svečiai nepriekaištavo už tai savo susirūpinusiam šeiminkui Nikitai S. Chruščiovui, nes jis, kaip geras komunistas, nieko daugiau negalėjo daryti, kaip tiksliai vykdyti savo partijos, leninistinio centro komiteto ir mokytojo V. J. Stalino įsakymus.

Chruščiovas skyrėsi nuo kitų sovietų vadų savo plepumu ir įvairiausių liaudies patarlių bei posakių pamėgimu. Tas tuo laiku buvo labai madoje, nes rodė artimus ryšius su liaudimi. Džilas pabrėžia Chruščiovo naturalumą ir jo juokus. Priešingai Stalino ciniškiems juokams, Chruščiovo

humoras buvo paimtas iš liaudies, ir todėl daugiausiai neaptašytas, bet gyvas ir neišsemiamas. Chruščiovas buvo tik vienas iš sovietų vadų, kurie lankė kolchozus ar sovchozus, o ten nuvykęs ne tik dideliais stiklais gėrė su kolchoziniais vorka, bet ir viskuo domėjosi, apžiūrėdamas daržus, įlįsdamas į kaulides ir diskutuodamas visas praktines ūkio problemas. Džilas buvo nustebinamas Chruščiovo sugebėjimu valgyti, nes tas rijo nemažiau, kaip Stalinas, o gėrė dar net daugiau. Be to, jis buvo nepaprastai gyva asmenybė, galinti pasirinkti visokių veikimo metodus, jeigu tik patatys, kad tai atneš praktiškos naudos. Vizito metu Džilas sakosi nepastebėjęs nei mažiausio dalyko, kur Chruščiovo nuomonė nebūtų sutikusi su Stalino ar Molotovo nuomonėmis. Jeigu buvo kalbama apie Staliną, tai Chruščiovas kalbėjo su pagarba, pabrėždamas jų santykių glaudumą, o net prisiminė, kad karo su vokiečiais išvakarėse Stalinas telefonavęs jam iš Maskvos ir įspėjęs būti pasiruošusiam, nes sekančią dieną (1941 VI 22) vokiečiai gali pradėti karo veiksmus prieš Sov. Sąjungą. Šį faktą Džilas patiekia ne su tikslu atremti Chruščiovo vėlesnius kaltinimus Stalinui, liečiančius netikėtą vokiečių užpuolimą. Tas netikėtumas, Džilo nuomone, buvusi Stalino klaidos politiniame sprendime išdava.

Chruščiovas palikęs Džilui stiprumo, savimi pasitikėjimo ir realizmo įspūdį, o Kievas jam prisimintinas kaipo reto gražumo miestas. Tačiau Ukrainos prisiminimas Džilo sąmonėje visuomet sukeldavo savotišką minčių grandinę bei reakciją apie asmenybės žlugimą, nuovargį ir beviltiškumą.

Kuo daugiau Džilas gilinosi bei knisosi į sovietinę realybę, tuo labiau jo abejonės dauginosi, o susitaikymas tarp sovietinės realybės ir Džilo, žmogaus, sąmonės vis darėsi daugiau ir daugiau beviltiškas.

Nusivylimai

Trečiasis Džilo susitikimas su Stalinu įvyko 1948 m. pradžioje, ir tai įvyko skilimo tarp sovietų ir jugoslavų vadų išvakarėse. Tuo laiku Sov. Sąjunga ir Vakarai jau buvo pradėję šaltąjį karą, kurio priežastis, Džilo nuomone, buvęs Maršalio plano atmetimas, civilinis karas Graikijoje ir kominformo įsteigimas. Tik du rytų Europos kraštai atmetė Maršalio planą — Sovietų Sąjunga ir Jugoslavija. Pirmoji tą dariusi dėl revoliucinio dogmatizmo, o antroji iš baimės, kad amerikiečių pagalba nesukrėtų naujai sukurtu režimu.

(Bus daugiau)

Redaguoja —
š. P. Petrušaitis,
1561 Holmes Av.,
Racine, Wisc.

TREMTIES TRIMITAS

SUDERINTOMIS JĖGOMIS

A. Valatkaitis

Stalino - Molotovo veidmainiškos ir klastingos "malonės" dėka II-jo pas. karo pradžioje "atgavę" mūsų amžinąją sostinę Vilnių, ten sutikome nemaža šaulių, kurie lenkų okupacijos metu vykdė pogrindyje jiems mūsų vadovybės pavestas užduotes. Jų nuopelnus įvertindama, Lietuvos Šaulių S-gos vyriausioji vadovybė nutarė juos iškilmingai pagerbti ir apdovanoti praktiška dovana: asmeniškais ginklais — pistoletais. Iškilnėse, be gausios grupės šaulių vadų ir augštų svečių iš Vilniaus ir Kauno, dalyvavo mūsų kariuomenės ir skautų organizacijos atstovai. Kaip šiandien prisimenu tuometinio Vyriausiojo Skautininko ir Kariuomenės Štabo Švietimo Skyriaus Viršininko, mūsų tautos kankinio, bolševikų nužudyto Červenėje a. a. plk. Šarausko sveikinimo žanginius žodžius:

"Lietuvoje yra trys sesutės. Vyriausioji jų yra mūsų kariuomenė. Antroji sesutė — Lietuvos Šaulių Sąjunga. Jauniausioji sesutė yra Lietuvos Skautų Sąjunga. Visos jos vienodai karštai myli savo tėvynę Lietuvą ir nuoširdžiai myli viena kitą. . .".

Nepriklausomos Lietuvos laikais visos tos trys seseriškos institucijos atlikdavo didžiulį tautos konsolidacijos darbą. Skautų - skaučių organizacija apimdavo didelę dalį mūsų moksleivijos. Jaunesnioji jos dalis tapdavo vilkiukais ir paukštytėmis, vėliau pereidavo į skautus bei skaites. Geroka skautų dalis išaugdavo skautais - vyčiais ir vyresniosiomis skautėmis. Mažesnei jų daliai pasiruošus užpildyti skautų brolijos ir seserijos vadovų kadrus, didelė dauguma, pasiekę tam tikro amžiaus, įsijungdavo į šaulių eiles. Tokie šauliai, atlikę karinę prievolę, vėl sugrįždavo į šaulių gretas. Darnus tų trijų sesučių bendradarbiavimas išugdydavo Lietuvai nuoširdžius, apsisprendusius patriotus.

Kaip yra dabar? Kas beliko iš tų trijų sesučių tarpusavės meilės?

Atsidūrus už savo teritorijos ribų, iš mūsų garbingos kariuomenės beliko tikrai ramovėnai, savanoriai ir graži bei reikšminga pagelbinė jėga — birutietės. Atsikūrusi tremtyje LŠS-ga nebeturi su ginklo broliais tokios nuolatinės glaudžios jungties, kaip seniau. Gana veikli mūsų skautija beveik iš viso nieko bendro nebeturi nei su kariais, nei su šauliais. Mūsų jauni vyrai, atitarnavę savo gyvenamų kraštų kariuomenėse, nestoja į ramovėnų ar šaulių gretas. Jie abiejų organizacijų mielai laukiami ir pageidaujami. Pasitaiko išimčių, bet jos retos. "Išaugęs" iš skautiškų uniformų jaunimas taip pat kažkur dingsta už horizonto. Šitokie reiškiniai labai kenkia mūsų kovos eigai tautos fronte. O turėtų ir galėtų būti kitaip. Reikėtų tik įtempti jėgas, planingai nukreipti reikiama kryptimi visų šių organizacijų vadovybių veiklą ir šioje srityje sulauktume teigiamų išdavų.

Visų šių organizacijų veiklos koordinacija reikalinga ir reikšminga. Ramovėnai turėtų daugiau pastangų padėti, jieškant priemonių, kaip suburti daugiausia buvusių Lietuvos ir lietuvių kilmės karių. Tas pats pasakytina apie šaulius. Skautijos vadovai turėtų pasirūpinti taip pat, kad jų vadovaujamas jaunimas, išėjęs iš skautiškų eilių, nedingtų be žinios, bet įsijungtų į ramovėnų ar šaulių organizacijas. Visam tam pasiekti, žinoma, reikia daug pastangų. Ne viskas yra lengva, bet tai yra būtina, jei nenorime būti panašūs į Krylovo pasakėčios aktorius: gulbę, vėžį ir lydeką. Gulbė skrido į padanges, vėžys traukėsi atbulas ir lydeka nėrė į vandenį, o vėžimas, į kurį jie buvo pakinkyti, nejudėjo iš vietos. Mūsų čia minimos organizacijos taip pat pakinkytos į bendrą mūsų tautos likimo vėžimą, kurį reikia vežti suderintomis jėgomis.

Nėra reikalo mums persiorganizuoti į vieną bendrą vienetą. Tačiau visos šios organizacijos

JA VALSTYBĖS

— Padarytas šviesosvaidinis tolimatis (Laser Rangefinder), kuris naudojamas surasti atstumus iki taikinių. Jis sveria apie 30 svarų, nešiojamas ir aptarnaujamas vieno kovojo, atstumus suranda 5 pėdų tikslumu. Jis veikia sekančiai: jo šviesovaidis išmeta šviesos spindulį, 20 pėdų ilgio ir adatos storumo, taikinio link. Tuo pat laiku matuoja laiką, per kurį tas spindulys pasieks taikinį ir atsimušęs sugrįš į aparatą. Aparato skaičiuotojas spindulio skridimo laiką paverčia į atstumą, kurį parodo aparato skalėje. Jis pritaikomas prie šautuvo lovelio, optinis taikiklis naudojamas nusitaikyti į taikinį. Elektros šaltinis nešiojamas ant diržo ar už nugaros. Žemėje su juo galima nustatyti atstumus iki visų taikinių, kuriuos tik galima matyti taikymo linijoje. Numatoma, kad šis tolimatis galės būti panaudotas erdvių susisiekime bei lėktuvuose.

— Vystoma ir bandoma nauja raketa Lance. Ji numatoma naudoti nuo žemės į žemės taikinius, nuo 3 iki 30 mylių atstumuose ir bus patikima, nejautri pervežimams keliais ir be kelių ir pigi. Ji bus įtaisyta ant specialaus 1¼ tonos sunkvežimio, kuris turės labai gerą praeinamumą be kelių. Jos judrumą padidins galimumas būti perkeltai, kartu su sunkvežimių, lėktuvu. Lance

raketa bus varoma skystu kuru, kuris bus vežiojamas, sandėliuojamas ir įdedamas pačion raketon dirbtuvėje uždarytuose specialiuose induose. Raketos trajektorija bus galima kontroliuoti iš ugnies pozicijos, sustabdant motoro veikimą ar jį vėl paleidžiant raketai belekiant.

— Amerika 1962 m. pabaigoje turėjo galimas panaudoti iš tarpžemyninių raketų: 126 Atlas, 54 Titan I ir 20 Minutman. 1963 m. tas skaičius numatoma padvigubinti. Be to, vartojiman įeis pagerintus 54 Titan II raketos. Titan ir Atlas raketos gali būti paleistos per 15 minučių, gi Minutman tik per 30 sekundžių.

10 povandeninių laivų su Polaris raketomis dabar yra tarnyboje, kiti 7 yra nuleisti vandenin, bet dar ne-

paskirti tarnybon. Pirmųjų 5 yra George Washington klasės ir turi po 16 Polaris A-1 raketų, kurios siekia iki 1,380 mylių. Kiti 4 laivai yra Ethan Allen klasės ir gali leisti Polaris A-1, A-2 ir dar vystomą A-3 Polaris raketą, kuri sieks iki 2,875 mylių. 1964 m. užplanuota užbaigti gaminti užsibrėžtą 656 Polaris raketų skaičių.

— Jei didelė sovietų H bomba pataikytų į SAC (Strategic Air Command) pagrindinę vadovietę Omahoje, kuri yra tik 95 pėdų gylėje, yra galimybė, kad vadovietė būtų visiškai sunaikinta. Dėl to numatyta įrengti naują vadovietę trys ketvirčiai mylios uolotos žemės gylėje, su mašinomis, radijo įrengimais. Tokia 150 žmonių slėptuvė, net ir tiesioginio pataikymo atveju, galės turėti

turėtų būtina sudaryti vieną bendrą koordinacinę organą, kuris galėtų veiksmingai išvystyti efektingesnio pobūdžio darbą ir įjungti jį į likiminę kovą už Lietuvos laisvę.

Šios penkios organizacijos, kaip penki vienos rankos pirštai, kurių kiekvienas turi savo atskirą svarbią reikšmę, neturėtų būti dirbtinai sugrūstos į vieną storą ir todėl netokią jau judrią "pirštinę". Reikia tik tiems "pirštams" sudaryti sąlygas, kad jie galėtų susigniauzti į stiprų kumštį.

Š. Vladas Jokūbaitis, Toronto Putvio š. kuopos pirmininkas, pakviestas į LŠST CV. Jis padės CV palaikyti ryšį su Kanados š. padaliniais.

Korespondencinio Suvažiavimo Prezidiumas buvo gavęs pasiūlymų papildyti ar pakeisti kai kuriuos LŠST statuto paragrafus. Tam tikslui yra sudaryta komisija, kuri statutą peržiūrės, patikrins pasiūlymus ir pateiks savo projektą visuotinam atstovų suvažiavimui. Komisiją sudaro: S. gos garbės narys š. R. Skipitis — pirm., š. Vl. Išganaitis ir š. Alf. Va-

latkaitis — nariai. Pasiūlymai statuto pakeitimui reikalu siunčiami per padalinių valdybas CV pirmininkui iki 1964 m. sausio mėn. 15 d.

Kitais metais sueina 45 metai nuo LŠS-gos įkūrimo ir 10 metų jos atgaivinimo tremtyje. CV yra pasiryžusi tąja proga išleisti leidinį. Jo redakcinę komisiją sudaro: š. Ant. Gintneris, š. P. Petrušaitis ir š. Alf. Valatkaitis. Administruoja — š. K. Žilėnas, CV išdininkas.

Padalinių valdybos prašomos parūpinti savo veiklos aprašymus nuo

Toks persitvarkymas ne tik padėtų mums sėkmingiau kovoti tautos fronte, bet taip pat sustiprintų ir kiekvieną iš tų organizacijų atskirai. Mūsų karinio pobūdžio organizacijų veiklos suderinimas yra gyvybinis reikalas, toliau neatidėliotinas. Visi aiškiai matome, kad kova dėl mūsų tautos likimo aštrėja ir sunkėja. Mes pasiryžę tą kovą laimėti. Sėkmingai išsprendę bendradarbiavimo problemą, galėtume aktyviau prie tos kovos prisidėti. Reikia veikti dabar, kad vėliau nebūtų per vėlu.

įsisteigimo iki dabarties. Taip pat reikalinga memuarinė medžiaga apie LŠS-gos veiklą. Raštai turi pasiekti redakciją iki 1963 m. gruodžio mėn. 15 d. Juos siųsti: P. Petrušaitis, 1561 Holmes Ave., Racine, Wisc.

Be minėto leidinio taip pat ruošiamasi VI. Pūtvio monografijos išleidimui. Knygos bus skirtingo pobūdžio, todėl redakcijų darbas nesikryžiuos. CV tikisi, kad dešimtmečiui paminėti knygą spės išleisti iki sekančio visuotino atstovų suvažiavimo, o VI. Pūtvio monografijos išleidimas pareikalauš daugiau laiko.

ryšį su valstybės prezidentu ir strateginėmis bazėmis.

— Betyrinėjant vandenynus, sąryšyje su Polaris raketomis ginkluotų povandeninių laivų panaudojimu, yra nustatyta, kad tam tikruose gyliuose yra didesni druskos koncentracijos sluogsniai, už kurių gali povandeniniai laivai pasislėpti, nes minėti sluogsniai nepraleidžia garso ir radaro bangų.

— Taktiniai atominiai ginklai J. A. V. kariuomenėje: Naujausia atominė raketa yra **Pershing**. Tai yra 400 mylių tolimašos, 5 tonų, kietu kuru varoma su atominiu užtaisu raketa. Ji yra vežiojama ant platformos, nuo kurios ir paleidžiama per trumpą laiką.

Nuo 1956 metų kariuomenės ginklavime yra **Corporal** raketa, varoma skystu kuru, 75 mylių tolimašos, su atominiu užtaisu, vežiojama ant motorizuos platformos. Kita taip pat 75 mylių tolimašos, tik kietu kuru varoma, yra **Sergeant** atominė raketa, kuri turi nuo žemės valdymo sistemą, kurios negali sutrukdyti joki žinomi elektroniniai aparatai panaudoti iš priešingos pusės.

Kita raketa yra **Lacrosse**, 20 mylių tolimašos, labai taikli, gali būti panaudota prieš atskirus ugnies lizdus, vadovietes bei įtvirtinimus. Raketa valdoma elektroniniais aparatais iš priekinių linijų. Raketa "pagauama" tuoj po iššovimo ir nuvedama į norimą taikinį.

280 mm motorizuota atominė patranka taikliai šaudanti iki 17 mylių.

Toliau, **Honest John**, 16 mylių tolimašos raketa, **Little John**, 12 mylių tolimašos, didelio paslankumo raketa. Pastaroji gali būtų lengvai pervežama malūnsparniu ar velkama paprastu džypu, paleidžiama nuo trikojo.

8 colių **gaubica** galinti iššauti 90 atominių sviedinių per valandą.

Mažiausias atominis ginklas yra **Davy Crockett** raketa, 1200 metrų tolimašos, šaudoma nuo trikojo, tokio kaip priešankinės raketos, gali būti panaudota prieš tankus, pėstininkų mases ir ugnies lizdus.

Minėtų ginklų panaudojimo kontrolė yra tiesioginiai prezidento rankose.

— Kad neįvyktų klaidų — nesu-sipratimų atominių raketų paleidime, kad tas raketas aptarnaujās personalas nepaleistų raketas, kada krašto vyriausybė nenori, yra įvesta saugi dvilypė paleidimo kontrolė. Ypač tai reikalinga **Minuteman** raketoms, kurių paleidimas užtrunka labai trumpai, palyginus su skysto kuro ra-

ketomis (**Atlas**, **Titan**...). Atomine raketą paleisti gali įsakyti tik valstybės prezidentas, kuris turi radijo ir telefono ryšį su SAC (**Strategic Air Command**) vadoviete. Toks įsakymas bus sifruotas. Raketos paleidimo instrumentai yra valdomi būtinai dviejų asmenų, vieno nuo kito nepriklausomai, tačiau nė vienas jų pats vienas negalį paleisti raketos.

Amerikos vyriausybė yra visiškai užtikrinta, kad pripuolamas paleidimas ar iš šalies bandymas paleisti raketą yra neįmanomas.

— Kubos krizės metu amerikiečiai turėjo paruošę operacijoms sekančias jėgas: 2 parašiutininkų divizijas (82-ji ir 101-ji), 2 pėstininkų divizijas ir 1 tankų diviziją, neskaitytant 12,000 vyrų įgulą **Guantanamo** bazėje, pačioje Kuboje. Didelė dalis SAC lėktuvų buvo 15 minučių parengties stovyje — apie 600 B-52 ir apie 1000 B-47 bombonešių. SAC bombonešiai pirmą kartą buvo panaudoti drauge su jūros žvalgybos lėktuvais ir apie 2,000 karo laivų, kurie vykdė blokadą. Priedui apie 6,000 taktinės aviacijos lakūnų ir aerodromų tarnybos buvo sutelkta pietrytiniam Amerikos pakrastyje. Priskaitant kitas pagalbines tarnybas, susidarė apie 350,000 vyrų su tūkstančiais lėktuvų ir šimtais karo laivų.

SOVIETŲ RUSIJA

Rusai savo naujiems T-54 modelio tankams įtaisė infra raudonųjų spindulių lempas. Kiekvienas tankas turi tris tokias lempas: viena tanko viršiniui bokštelyje, ji siekia iki 400 metrų, antra lygiagrečiai tanko patrankos siekia iki 800-1,000 m ir trečioji, mažiausia, tanko soferui, kad galėtų sekti, kur važiuoja tamsoje.

INDONEZIJA

Atrodo, kad Indonezijos karinė jėgos yra stipriausios visame pietinė Azijos plote. Indonezija turi po ginklu apie 300,000 vyrų, kurių 30,000 yra parašiutininkai. Apie trys ketvirčiai sausumos karių turi kautynių patyrimo.

Karo aviacijoje yra apie 25,000 karių su 600 lėktuvų, tarp jų MiG-17, MiG-19 ir MiG-21 sprausminiai naikintojai ir Tu-16 ir Iljušin bombonešiai.

Karo laivynas turi 1 kreiserį, 8 naikintojus, 4 fregatus, 18 torpedinių motorlaivų, 8 patrulinis laivus po 300 tonų ir dar kt. Beveik visi laivai yra rusų gamybos. 10,000 jūros pėstininkų yra ginkluoti rusų

ir amerikiečių ginklais ir priemonėmis. Paskutiniuose paraduose jau buvo rodomos ir sovietinės raketos.

AUSTRALIJA

— Australijos kariuomenė sudaryta iš laisvai samdomų karių. Taipymo sumetimais kariuomenė sumažinta iš 111,000 vyrų 1959 m. ligi 87,000. Tas skaičius nesudaro nė 1 procento Australijos gyventojų. Žinoma, šio kiekio nepakanka tinkamai apginti australų kontinento, kuris yra iš visų pusių priemas vandens keliais. Šiuo reikalu susirūpino ir pati Federalinė vyriausybė. Country partijos suvažiavime priimta rezolucija reikalaujanti, kad Australijos Federalinė valdžia skirtų žymiai daugiau pinigų gynyboje reikalam.

— Australijoje pagaminta ir išbandyta raketa **IKARA**, kuri pasižymi pataikymų tikslumu. Ja yra apginkluoti naujieji australų karo laivai, taipgi Amerikos laivai naikintojai **Charles F. Adams** klasės.

— Australija Amerikoje užsakė 3 karo laivus — naikintojus. Anglijoje užsakyta 4 povandeniniai laivai, kurie Australijoje pasirodys 1965 m. Amerikoj užsakytieji bus baigti 1966 m.

— Amerikos kariuomenė Australijos kontinente buvo praeito karo metu, kai JAV gen. **McArthuras** kritiškiausiu momentu ištiesė australams pagalbos ranką kovoje prieš japonus. Paskutiniu metu Amerika Australijoje investuoja daug privatinio ir karinio kapitalo. Vakarų Australijoje, pav., bus statoma galinga JAV radijo stotis už 35 milijonus australų svarų.

JAV, Australija ir N. Zelandija yra sudariusios tarpusavio gynimosi paktą **ANZUS** vardu. Į šį paktą angalai neįeina.

JAV kariai, būdami Australijoje, nepriklausys Australijos teisams. Nusizengusius amerikiečius teis JAV karo teismas.

Kupstas

Konfliktas Himalajuose

Pernai rudenį įvykė kautynės tarp kom. Kinijos ir Indijos Himalajų kalnuose turės daug įtakos į pasaulio ateities įvykius komunistiniuose, neutraliuose ir vakariečių kraštuose.

Šio konflikto pradžia kilo 1950-51 metais, kai kom. Kinija užgrobė Tibetą. Indija suprato, kad toks konfliktas įvyks, tik nenuspėjo nė laiko, nė vietos.

Nuo to laiko Indija, skirdama daugiausia dėmesio ūkiniam sustiprėjimui, jau pradėjo rūpintis gynyba Hi-

A. A. Kpt. NORBERTAS GASĖNAS

Š. m. birželio mėn. 13 d. Melbourne stajgiai ir netikėtai mirė buvęs 3-jo Geležinio Vilko kavalerijos pulko adjutantas kpt. Norbertas Gasėnas.

Gimė jis 1906 m. birželio mėn. 6 d. Slabadininkų kaime, Rokiškio ap., ūkininkų šeimoje. Baigęs Rokijškio valstybinę gimnaziją, po dviejų metų studentavimo Vytauto Didžiojo universitete Kaune įstoja Lietuvos Karo Mokyklon ir ją baigęs, 1929 m. spalio mėn. 7 d. buvo pakeltas į pirmąjį karininko laipsnį ir paskirtas į 1 Kavalerijos D. L. K. Jonušo Radvilo gusarų pulką. Būdamas sumanus ir energingas, greitai laiku prasimuša į įvairiausias atsakingas pulke vietas. Jis buvo visų mėgiamas, o ypač jaunesniųjų karininkų tarpe. Mokėjo vokiečių ir rusų kal-

bas, o vėliau pramoko ir anglų kalbos. Dar būdamas kariūnu, buvo apdovanotas Lietuvos Nepriklausomybės medaliu.

Suformavus 3-įjį kavalerijos pulką, N. Gasėnas buvo paskirtas to

pulko štabo adjutantu, pradžioje laikinai, vėliau išlaikius egzaminus į kapitono laipsnį — kuopos vado teises nuo 1937 gruodžio mėn. 6 d.

(Į leitenanto laipsnį buvo pakeltas 1935 m. vasario mėn. 14 d., baigęs Karo Mokyklos vienuoliktą laidą).

A. a. kpt. Norbertas Gasėnas buvo tikras patriotas ir savo meilę Tėvynei Lietuvai reiškė ne žodžiais, bet darbais. Žinojo tai ir mūsų krašto okupantai ir todėl jau 1940 m. spalio mėn. 8 d., nei iš šio, nei iš to, pašalina jį iš dragūnų pulko ir perkelia į 184 Š. DžvBn., tačiau po kiek laiko ir visiškai paleidžia iš kariuomenės. Paliuosavus iš kariuomenės, buvo suimtas ir kalinamas Kauno sunkiųjų darbų kalėjime ligi pat karo pradžios. Raudoniesiems be-

malajų kalnuose. Ji sudarė sutartis su tarp jos ir Kinijos esančiuoms kalnų valstybėlėmis (Nepal, Sikkim, Bhutan). Taipgi pradėjo stiprinti šiaurės rytų pasienį, kuris buvo skaitomas strateginiai pavojingiausias. Bet nieko nedarė Kašmire Ladakho provincijoje, kur kiniečiai puolė pirmiausiai. Po Tibeto užgrobo, Indija, norėdama laimėti daugiau ramaus laiko, daug triukšmo dėl to nekėlė ir bandė užtikrinti drauginę santykius su kom. Kinija. Kinija palaipsniui vis daugiau smaugė Tibetą ir ėjo prie jam dar leistos autonomijos panaikinimo 1955 m. Tas iššaukė tibetiečių sukilimą 1955 m. Partizanai pradėjo trukdyti susiekimą tarp Tibeto ir Kinijos. Du keliai iš rytinės Kinijos į Tibetą sositę Lhasą eina per sunkiai pereinamus plotus, tik skubom pritaikinti motorizuotam susisiekimui, juos dažnai užgrūva uolos, žiemą jie užpustomi, be to, Tibete jie ėjo per plotus, pilnus partizanų.

Kiniečiai nusprendė prasivesti patogesnį kelią iš šiaurės Sinkiang provincijos į vakarinį Tibetą, per Askai Chin dykumą. Čia kelią buvo lengva pastatyti, reikėjo tik akmenis nustumti bei kur ne kur palyginti; be to tuose plotuose nebuvo partizanų. Vienas minusas, kad reikėjo tiesti per Kašmiro dalį, kuri priklausė Indijai. Matyt, jiems to kelio labai reikėjo, kad jie net rizikavo susipykti su Indija.

Kelią pradėjo tiesti 1956 m. ir baigė 1957 m. rudenį. Indija pastebėjo kelią tik 1958 m., o santykių įtempimas iš kilo dar vėliau. Spėjama kelio nauda kiniečiams pasitvirtino, nes jau 1961 m. jie nusprendė ta pat kryptimi tiesti ir geležinkelį.

Kinija visokiais būdais stengėsi išsiderėti iš Indijos Ladakho sritį, bet Indija vis nesutiko. Tada jie bandė daryti spaudimą pasienio incidentais; išleido specialius žemėlapius ir t.t. Indija į jokias derybas nesileido be sąlygos, kad kiniečiai turi atsitraukti iš ginčytino ploto prieš pradėdant derybas. Indija sulaukė išvežimus į Tibetą, pradėjo tiesti kelius link Ladakho srities ir pačiame pasienyje, kur pastatė sargybę postus. Priekiniams daliniams buvo duoti sekančios uždaviniai: 1. neleisti kiniečiams brautis giliau, 2. atgauti užgrobtą ploto kontrolę ir 3. bandyti atkirsti kiniečių iškirstų postų susisiekimo kelius. 1961 m. statė tokiems postams barakus, kuriuose galėjo ir žiemoti, anksčiau žiemai jie atsitraukdavo. Indijos veiksmams pradėjo duoti vaisių. Iki 1962 m. rugpjūčio mėn. indai iš prarastų 12,000 kv. mylių atsėmė 2,500. Tai sudarė rūpesčio kiniečiams. Krizė įvyko 1962 m. liepos mėn. Galwan upės slėnyje indai įsteigė naują postą, kurį kiniečiai stipresnėmis jėgomis bandė nustumti, bet indai laikėsi tvirtai; po savaitės pastangų kiniečiai atsitraukė.

Matyti Peipingas įsitikino, kad grasinimais nieko nelaimės ir numatydam, kad bus lengviau anksčiau negu vėliau, kada indai dar daugiau sustiprės, nutarė griebti karinių veiksmų. Jie pradėjo pulti Himalajuose esančios sienos vakariniam ir rytiniam galuose. Jų tikslas vakaruose Ladakho srityje buvo užimti jų žemėlapiuose pažymėtus plotus, gi rytuose užimti daugiau ploto, kad vėliau derybose turėtų daugiau laisvės derėtis.

Sov. Rusija gal netiesioginiai taipgi yra įvelta į šį konfliktą. Jinai

teikia ūkinę ir karinę pagalbą Indijai. Rusų lėktuvai ir malūnsparniai su rusų lakūnais vežė indų kotojus prieš kom. kiniečius. Tuo pat laiku vyko ir Kubos krizis, kurio pasekmės — rusų dalinių atsitraukimu — kiniečiai nėra patenkinti.

Pirmiausia kiniečiai puolė Ladakho provincijoje, kur atstūmė indus ir tuoj pasiūlė paliaubas. Indai nesutiko jas priimti be sąlygos, kad kiniečiai atsitrauktų už pradinės linijos. Tada kiniečiai vėl pradėjo veiksmus dar ir šiaurės rytų pasienyje. Mažiau skaitlingi indai buvo greitai išstumti iš jų pozicijų ir žymiai nukentėjo. Kiniečiai parodė savo jėgas, patys sustabdė veiksmus ir pasiūlė tartis pažeminančiom indus sąlygomis. Jie pažadėjo atsitraukti nuo paskutinės linijos 20 mylių, jei ir indai tai padarys. Tokiom sąlygom indai negalėjo sutikti, nes būrų praradę strategiškai svarbias pozicijas.

Taip padėtis nepasikeitė iki šiai dienai. Atrodo, kiniečiai vėl ką nors turės daryti; greičiausia, bandys ribotai veržtis pirmyn. Tas turėtų reikšti, kad vėliau susitarimo kaina Indijai bus brangesnė. Jie spaudimą gali nukreipti ir Indijos kaimynų Nepal, Sikkim ir Bhutan kryptimi, gal tai Indijai būtų dar skaudžiau. Bet per daug plėsti karinius veiksmus Kinija nėra užinteresuota, nes kyla galimybės išsivystyti visuotiniam karui, be to, lipti per Himalajų kalnus su didelėmis armijomis ir jas aprūpinti tolstant nuo bazių vargu ar būtų pakeliama dabartinei kom. Kinijai. Užsieninė parama greičiau ir gausiau plauks Indijai, o ne Kinijai. Taigi, lauktina tik ribotų veiksmų.

M. M.

Kpt. Norbertas Gasėnas

sitraukiant iš Lietuvos, ištrūkęs iš kalėjimo jis perima vadovauti partizanams Kaune ir gina Kauno Geležinkelio stotį.

Lietuvos Savisaugos daliniams įsisteigus, jis vadovauja batalionui Rytų fronte kovoje prieš komunizmą. Prie Ilmenio ežero sprogstamąja kuljka sužeidžiamas į kairę ranką. Šis jo sužeidimas nepagijo ir jį kankino nežmoniški skausmai ligi pat mirties, nes likusios rankoje skeveldros su dideliais skausmais laiks nuo laiko išeidavo paviršium. Sužeistas, buvo kuriam laikui nusiųstas Vokietijon pasigydyti, bet iš ten tėvynės meilės vedinas, grįžo Lietuvon; kai vokiečiai, rusų spaudžiami, traukėsi į Vakarų, tai ir a. a. Norbertas pasitraukė į Vokietiją.

Būdamas vakaruose, jis apsigyveno ilgesniam laikui Insbruke, Austrijoje. Čia studijuoja techniką ir žemės ūkio mokslus Insbruko universitete. Vėliau įstoja į kpt. Lasto inžinerijos kuopą braižytoju. Vėliau drauge su savo artimiausiu bičiuliu Lastu išvyko į Australiją. Beveik visą laiką gyveno Melbourn. Turėdamas meniškų gabumų, dirbo australų kariuomenės viename štabe kaip taktinių žaidimų, karinių modelių ir taktinių karo pratimų reljefinių lentų gamintojas. Šioje srityje tiek ištobulėję, kad dažnai būdavo pagiriamas. Šiaip dirbo techniniu braižytoju australų valdiškose įstaigose. Už stropų darbo atlikimą buvo tarnybo-

je pakeltas į augštesnio atlyginimo kategoriją, tačiau ja neilgai teko pasidžiaugti. Pradėjo šlubuoti širdis. Turėjo porą priepuolių, o trečią sykį užmerkė akis amžinu miegu. Australijoje giminių neturėjo. Lietuvoje tėvai seniai mirę, o likęs vienas brolis buvo išvežtas į Sibirą.

Palaidotas Melbourno katalikų kapinėse Broadmeadows - Fowkner priemiestyje birželio 17 d.

Lietuviams skirtoje katalikų šv. Jono bažnyčioje gedulingas pamaldas atliko kun. ramovėnas Daukyns, o jam asistavo kun. dr. Bačinskas. Savo kalboje kun. Daukyns pabrėžė kpt. Gasėno nuopelnus savo tautai, išskeldamas a. a. Norberto švelnaus būdo žymes. Viso dalyvavo apie šimtas nuliūdusių tautiečių. Prie kapo paskutinį atsisveikinimo žodį tarė dr. kun. Bačinskas ir L.V.S-gos Melbourno skyriaus pirm. N. Ciniņas.

Vainikų buvo padėta net dešimt. Jų tarpe matėsi Ramovės, Lietuvos Jaunimo, Tautinio Sąjūdžio, Lietuvos Socialinės Moterų globos draugijos, Melbourno lietuvių klubo, p. Lasto ir kitų. Tegul būna Australijos žemelė tau, Norbertai, lengva!

N. C.

A. A. KAPELMEISTERIS VLADAS OBALIS

Š.m. pavasarį Rochesterio skyrius neteko veiklaus nario a.a. Vlodo Obalio - Obalevičiaus, kuris, jau senokai skundęsis širdimi, mirė staiga savo darbovietėje. Velionis buvo gimęs 1904.10.5. Į Lietuvos kariuomenę įstojo 1920 m. ir pradžioje tarnavo 7 L.K. Butageidžio pulke. Vėliau, trumpesnį laiką pabuvęs gusarų ir dragūnų pulkuose, vėl grįžo į savo pirmąjį pulką su kuriuo bolševikmečio metu buvo įjungtas į tuometinį lietuvišką korpa. Tie metai daugiausia ir pakenkė velionio sveikatai. Vokiečių okupacijos metais jis tarnavo Savisaugos daliniuose Vilniuje. Įstojęs į kariuomenę beveik visą laiką grojo dalinių orkestruose, vėliau iškilo iki kapelmeisterio viršilos laipsnio. Tremtyje gyveno Viesbadeno ir Kasselio stovyklose, kur vadovavo vietiniams orkestrams, kuriuos daugiausia sudarė lietuviai. Atvykęs į JAV velionis su šeima apsigyveno Rochesteryje, N. Y., kur greitai įsijungė į vietinį lietuvišką veikimą, būdamas vienu laiku ir ramovėnų valdyboje. Paskutiniu laiku buvo ALRKSA pirmininku. Vladas Obalis buvo nuoširdus visų lietuviškų reikalų rėmėjas, jį buvo galima sutikti visuose parengimuose ir kiek jo sveikata leido, jis uo-

liai dalyvavo bendruomenėje ir choro veikloje.

Velionį į kapus palydėjo gausybė bŪrys ramovėnų bei pažįstamų. Atsisveikinimo žodį prie kapo tarė skyriaus garbės pirmininkas plk. Pr. Saladžius. Liko liūdinti našlė Sofija ir sūnus Raimundas, kuris žengia tėvo pėdomis, jau spėjęs pasizymėti muzikos srityje.

Rochesterio ramovėnai liūdi kartu su šeima taip anksti netekę tauraus lietuvių ir buvusio ginklo draugo.

Kūr.-Sav. A. Raubertas

A. A. AUGUSTINĄ RAUBERTĄ PRISIMINUS

Kai piktas mūsų rytų kaimynas — bolševikas, sulaužęs su Lietuva gerus kaimyninius santykius ir draugingumo ryšius, panūdo Lietuvai laisvę ir nepriklausomybę atimti, daliai mūsų per pirmąjį bolševikmetį pavyko nuo to siaubo pasitraukti į vakarus. Su didele širdgėla čia minimas už Lietuvos laisvę ir jos nepriklausomybę 1918-20 metų laikotarpio kovotojas, savanoris Augustinas Raubertas ir jo gausi šeima, aplaido tėvų kraštą, kurio jau daugiau nebematė. Tai įvyko 1941 m. kovo mėn. pirmoje pusėje. Išgyvenus baisingąjį karo laikotarpį Vokietijoje šeimos galvai buvo nelengva pakelti visus gyvenimo rūpesčius ir grumtis už egzistencijos išlaikymą su šeima iš 10 asmenų: 6 sūnumis ir 2 dukterimis. Tokiais atvejais tik tvirtu būdu ir darbščių rankų žmogus sutiktas gyvenimo kliūtis pralaužia, tačiau tokį vargą palieka ir savo pėdsakus.

Išgyvenęs tremtyje dvidešimt du metus, Augustinas ėmė negaluoti ir 1963 m. gegužės mėn. 18 d., svetin-game JAV krašte, šv. Kryžiaus kapinėse, Philadelphijoje, rado sau amžino poilsio vietą.

Gyvendamas Philadelphijoje, velionis daugiau prisilaukė uždarmo, vie-

šame bendruomeniniame gyvenime mažai rodėsi ir kai kurie tautiečiai net nežinojo jį buvus Lietuvos laisvės kovų savanoriu. Jis daugiau buvo žinomas per pinigų rinkimą šv. Andriejaus bažnyčioje, kur ilgus metus talkino. Augindamas 6 sūnus ir 2 dukteris, nemažai rūpinosi jų šviesesne ateitimi — kiek piniginiai ištekliai leido, vaikus mokė. Vyresnįjį sūnų Stasį išmokslino meniško amato. Jis dabar gyvena Los Angeles mieste, Kalifornijoje. Petrą išleido inžinierium, Valentina — mechaniku, Vytautą — spaustuvininku, o Kazys ir Zenonas taipgi siekia geresnių ir pelningesnių darbo postų. Dukterys: Liuda ir Regina irgi yra pramokslintos, viena jų dėl lėšų stokos nutraukė mokslą universitete ir dirba vieno stambaus pramonininko raštinėje, o antroji vėl kitur dar augštesnėmis raštinės tarnybos pakopomis eina. Žodžiu, nedaug rasime tokių šeimų, kurios savo prieauglių taip rūpinosi, kad jų gyvenimo ateitis būtų šviesesnė, negu jų tėvai turėjo. Be abejo, gal didžiausius nuopelnus tam tektų skirti motinėi-sengalvėlei, kurios mergautinė pavardė yra Elena Petkutė.

Velionis buvo gimęs Žemaitijoje, Veviržėnų miestelyje, Kretingos aps. 1897 m. rugpjūčio 29 d. grytelinukų šeimoje. Kadangi buvo Lietuvos Laisvės kovų savanoris, tai tokiam krašto valdžia nuo Garbiškės palivarko, Švėkšnos valsč., Tauragės aps., skyrė apie 13 ha žemės plotą ir jis ilgesnį laiką ten ūkininkavo. Augiant gausią šeimą, taikstėsi prie miesto gyvenimo, kad lengviau būtų vaikams koki mokslą duoti, o taip pat lygiu būdu lavinoti ir siekė pašto valdininko tarnybą gauti. Tarnavo Tauragėje, šiauliuose ir Kaune, gaudamas žemos valdininko kategorijos atlyginimą pagal jo turėtą išsilavinimo ir mokslo laipsnį. Buvo stopus, drausmingas, uolus ir sąžiningas pašto tarnautojas, kaip ir Laisvės kovų kietas karys. Tie bruožai būdingi pas žemaičius ir jais tik galime pasididžiuoti.

A. a. Augustino paskutinioji žemiška kelionė į Anapus buvo graudinanti. Jo šeši sūnus, kaip gražiausi rinktiniai miško ažuolai, buvo tėvo karstnešiai. Gedulingos mišios buvo atlaikytos asistuojant. Jas atnašavo kleb. J. Čepukaitis. Jis ir patį velionį palydėjo į amžinojo poilsio vietą, dalyvaujant nedideliame vietos lietuvių būreliui ir iš toliau atvykusiems mirusiojo šeimos nariams ir kitiems artimiesiems.

Ir taip dar vienas Lietuvos laisvės kūrėjas - savanoris, praretin-

damas tokių pat dar gyvųjų gretas, iškeliavo į amžinastį, palikdamas nuliūdusią žmoną Elena, brolių Matą, šešis sūnus, dvi dukteris ir žentą, artimuosius ir ginklo draugus.

Tebūnie lengva, Lietuvos Savanori, ši svetingo krašto Tavo palaiikus priglaudusi šaltoji žemelė!

J. B-elis

MIRĖ LEONAS ŠEŠTOKAITIS

1963 m. liepos mėn. 25 d. 18 val. Waterburio (Conn.) ligoninėje po sunkios ligos mirė Leonas Šeštokaitis.

Liepos 29 d. velionies palaikai buvo atlydėti į šv. Juozapo parapijos bažnyčią ir atlaikytos penkerios šv. mišios. Mišių metu giedojo solistas K. Seliokas. Po mišių dalyviai sugiedojo Lietuvos Himną. Karstas buvo pridengtas Lietuvos trispalve.

Prie kapo, Waterburio kapinėse, atsisveikinimo kalbas pasakė: K. Eagdonas — Liet. Bendruomenės vardu, M. Gureckas — Tautinės Sąjungos ir K. Urbšaitis — ats. karių sąjung. Ramovės vardu. Ant kapo sudėta daug gėlių.

Leonas Šeštokaitis buvo gimęs 1902 m. birželio mėn. 28 d. Mockavo kaime, Būdviečio valsč., Seinų apskr. Būdamas vos 17 metų, 1919 m. sausio mėn. 17 d., savanoriu į-

stoja į Karo mokyklą Kaune ir tu pačių metų liepos mėn. 6 d. sėkmingai baigė II laidą.

Dalyvavo karuose su bolševikais, bermontininkais ir lenkais 1919, 1920 ir 1923 metais. Į civilinį gyvenimą pasitraukė 1924 m. ir ėjo augštas ir atsakingas valstybinės tarnybos pareigas Ukmergėje ir Marijampolėje. Buvo apdovanotas Vyties Kryžiaus I laipsnio ordinu su kardais ir Savanorio Kūrėjo medaliu.

1940 m. liepos mėn. jis buvo bolševikų suimtas ir kalintas. Iš kalėjimo du kartus buvo išvežtas į Maskvą tardymams. Iš Lietuvos buvo perkeltas į Minsko kalėjimą, o iš čia buvo varomas į Červenės miškus sušaudymui. Masinio šaudymo ir žudymo metu Leoną lydėjo laimė ir vaizduodamas nušautą, keletą valandų išgulėjęs po draugų lavonais, žudikams pasitraukus, besislapstydamas grįžo į Lietuvą.

Antrą kartą bolševikams artinantis į Lietuvą, Leonas pasitraukia į Vokietiją. Rytprūsiuose buvo mobilizuotas į Kaizerio batalioną. Nuo 1944 m. lapkričio mėn. vidurio iki 1945 m. vasario mėn. pabaigos teko patirti daug skurdo vokiečių pereinamuose lageriuose. Vėliau gyveno DP stovyklose: Hanau, Memmingene, Fuldoje, Eamberge ir k.

1950 m. rugsėjo 6 d. atvyko į JAV

Ltn. L. Šeštokaitis

ir apsigyveno Waterburyje, Conn. Čia įsijungė į organizacinį darbą, dažniausiai būdamas valdybų nariu: Lietuvos Bendrum., Tautinėje Sąjungoje ir Ats. Karių Sąjung. Ramovėje.

Velionis paliko Lietuvoje žmoną Eleną ir dukrą Vidą, o JAV pusbrolių Joną Pakalnį.

V. N.

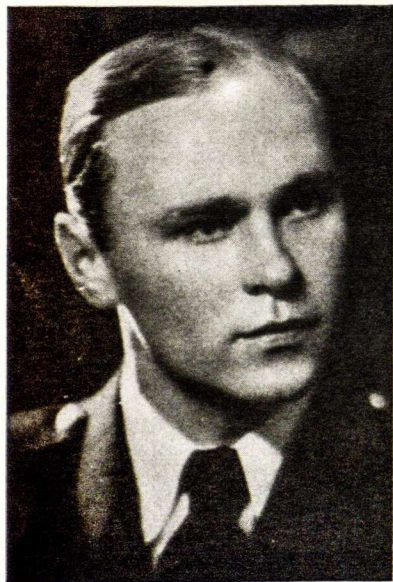
A. A. AVIACIJOS KAPITONAS INŽ. V. S. ŽIŽYS

Vytautas Simanas Žižys gimė 1911 m. sausio mėn. 13 d. Siesikuose, Ukmergės apskr. susipratusių lietuvių ūkininkų šeimoje. Tėvas jaunystėje buvęs knygnešiu, vertino šviesius žmones, todėl dideliu pasiaukojimu išleido visus savo vaikus į mokslą.

Vytautas 1929 m., baigęs Ukmergės gimnaziją, įstojo į Karo mokyklą, kurią 1931 m. baigęs jaunesniuoliu leitenantu, pasirinko aviacijos specialybę. Tarnaudamas šiaulių (III-je) aviacijos grupėje oro žvalgu, ėjo grupės foto ir radijo sekcijos vadovo pareigas. 1938 m. jis buvo pakeltas į aviacijos kapitono laipsnį. Savo gabumus, pareiškumą ir drausmingumą suderindamas su draugiškumu ir sąmojumi, buvo visų mėgiamas. Iš karo aviacijos jis pasitraukė bolševikams okupavus Lietuvą.

1940 m. V. Žižys vedė šiaulių gimnazijos mokytoją E. Kabailaitę. 1944 m. jie iš Lietuvos pasitraukė Vokietijon, o 1949 m. emigravo su šeima Australijon, kur dirbdamas

Kpt. V. S. Žižys

studijavo komunikacijos inžineriją Technologijos institute Melbourn. 1959 m. baigęs mokslus dirbo Patentų įstaigoje inžinierium.

Jau šių metų pradžioje Vytautas kartais pasijusdavo nuvargęs, o nuo gegužės mėn., nustojęs dirbti, sunkios kaulų vėžio ligos kankinamas, lėvcs neapleido iki rugsėjo 1 d., kai atsiskyrė su šia ašarų pakalne.

Rugsėjo 4 d. savo artimųjų, žmonos Elenos, sūnaus mokytojo Arūno (B. A.), dukrelių: archit. stud. Rasos ir Eglutės (10), buvusių ginklo draugų ir gausaus būrio tautiečių, po gedulingų šv. Mišių, buvo palaidotas į Carlton kapines Melbourn amžinam poilsiui. Kapuose organizacijų atstovai tarė atsisveikinimo žodį. Ramovėnų vardu kalbėjo gen. štab kpt. J. Janulaitis, išreikšdamas užuojautą velionio šeimai. Tarp keletos dešimčių vaikų velionio kapą papuošė ir L.K.V. "Ramovės" Melbourn skrybiaus vainikas.

Velionis su meile šeimai, tėvų žemei, lietuviškai knygai, lietuviškom kultūrinėm organizacijom, kuriose skaitydavo paskaitas, išliko iki savo mirties kario dvasioje, pavyzdžiu likusiems.

V. š.

A. A. AVIACIJOS KAPITONAS VACLOVAS ŽUKAS

Lietuvos karo aviacijos kapitonas V. Žukas staiga mirė š. m. birželio 22 d. Čikagoje.

Velionis gimė 1908 m. sausio 26 d. Kaune. Tuo metu jo tėvas buvo rusų valstybinio banko tarnautojas. 1909 m. jis buvo perkeltas į Rusiją — Orlo miestą, tolesnei tarnybai. Išvykdamas iš Kauno išsivežė ir visą šeimą. Tai a. a. Vaclovas savo vaikystę praleido Rusijoje, kur ir pradėjo mokslus eiti. 1921 m. drauge su tėvais grįžo į Lietuvą ir apsigyveno Kaune. Lankė ir 1929 m. baigė "Aušros" gimnaziją. Baigęs ją, įstojo į Karo mokyklą, kurią baigė 1932 m. jaunesnio leitenanto laipsniu. Žinomas pulkininkas Kostas Žukas buvo Vaclovo dėdė, tėvo brolis, ir a. a. Vaclovą labai mylėjo.

Baigęs karo mokyklą Vaclovas tarnavo artilerijoje, 3-čiame art. pulke. Bet jį visą laiką viliojo aviacija, todėl ir persikėlė į karo aviaciją. Baigęs atitinkamus kursus, tapo karo lėkūnu — žvalgu. Lietuvos karo aviacijos tarnyboje išbuvo iki pirmosios bolševikų okupacijos, kai mūsų aviaciją bolševikai panaikino. Vokiečių - rusų karui prasidėjus, jis partizanavo. Vėliau, vokiečių okupacijos metais, gyveno Kaune, dirbo

Kpt. V. Žukas

žemės ūkio rūmuose ir zoologijos sode. Antrajai bolševikų okupacijai artėjant, drauge su šeima jis pasitraukė į vakarus — Austrijon. Pradžioje gyveno Vienoje, vėliau persikėlė į Passau. Sulaukęs karo pabaigos, apsigyveno Augsburgio ištremtųjų stovykloje. Trumpą laiką dirbo darbo kuopose, vėliau Augsburgio stovykloje spaudos platintoju. Prasiidėjus emigracijai jis atvyko į JAV ir apsigyveno New Yorke, kur sunkiai sekėsi įsikurti. Vėliau persikėlė į Čikagą, kur gavo pastovų ir gan gerą darbą.

Visą savo gyvenimą tremtyje a. a. Vaclovas sielojosi pavergtos Tėvynės reikalais, dalyvaudavo visuomeninėje veikloje. Buvo aktyvus "Ramovės" narys. Kartais pasiskųdavo sveikatos negalavimais, bet niekada nesiskundė širdimi, nuo kurios sutrikimų jis mirė.

Tenka pastebėti, kad velionis išaugo gausioje šeimoje, kuri labai gražiai tarpusavyje sugyveno ir bendravo, vienas kitą paremdami. Tėvų rūpestingumu jų dauguma baigė augštąją mokyklą. Dvi seserys, Cevala Abaravičienė ir Galina Gliaudelienė yra medicinos gydytojos, Jadvyga Gaudušienė — juristė ir brolis Vytautas — inžinierius, ats. karininkas. Kitos dvi seserys taipogi lankė universitetą Lietuvoje, bet karas sukliudė baigti.

Paliko liūdinčią žmoną Teklę, bebaigiantį universitetą sūnų Kęstutį ir antro kurso studentę dukrą Kristiną.

Tebūna lengva jam ši svetima žemelė. Jo šeimai: žmonai, sūnui, dukrai, seserims ir broliui reiškiu nuoširdžią užuojautą.

Kazys Ališauskas

CHICAGOS RAMOVĖNŲ IŠVYKA P.P. AMBUTŲ VASARVIETĖJE POTTAWATTAMIE

Tradicine metinė ramovėnų išvyka įvyko rugsėjo mėn. 15 d., sekmadienį. Pasitaikė šilta saulėta diena. Išvykos vieta — ant pačio Michigan ežero kranto Pottawattamie vasarvietė, paskendusi gražiam didžiuliam parke. Daugybė atskirų namų ir namukų. Tai gražūs ir moderniškai įrengti vasarnamiai pavieniams ir vasarotojams su šeimomis. Yra specialus namas, kur randasi erdvi, didmiesčio masto, svetainė ir jaukus, skoningai įrengtas, kokteilio kambarys, o greta — baras. Vasarvietės dominuojantis pastatas — didelis naujas baltų plytų motelis su visais šių dienų moderniškais patogumais. Asfalto keliai ir takai raitosi tarp daugybės vasarvietės pastatų, apgaubtų dekoratyviniais ir kitais medžiais. O paplūdimys su

smulkiu baltu smėliu primena Lietuvos pajūrį Palangoje. Žodžiu, vietovė patraukli ir žavėtina. Tik jos pavadinimas indėniškas, mūsų ausiai ir liežuviui neįprastas. Ar ir jos savininkas indėnas? Kur tau! Grynas lietuvis ir dar dypukas, Petras Ambutas. Jis ilgesnį laiką vertėsi namų statyba Chicagoje, o dabar yra šios puikios vasarvietės savininkas.

Pirmoji išskylautojų banga čia atsirado dvi valandas prieš vidurdienį. Jos priešakyje buvo visa ramovėnų valdyba: pirm. dail. A. Rūkštelė su sekretorium J. Stankūnu, vicepirm. K. Leknickas ir kult. r. vadovas J. Bagdžius. Kitos išskylautojų bangos buvo maloniai sutinkamos valdybos narių. Jie naujai atvykstančius tuojau supažindindavo su vasarvietės geografine situacija. Ypač įtikinan-

čiai primindavo nepamiršti dar prieš piet atsilankyti specialiai motelyje paruoštuose kambariuose, kur po dviejų valandų kelionės bus galima nuplauti dulkes "minkštais" ir "kietais" skystymėliais.

Apie 12 val. čia jau buvo sugūžėjęs gražus ramovėnų, birutininkių ir jų svečių būrys. Viso daugiau kaip 60 asmenų. Vos spėjus susipažinti su vasarvietė, paplūdimiu ir pasiūlyti gražios vietovės vaizdais, vasarvietės malonus šeimnininkas P. Ambutas ir ponis, ramovėno plk. K. Dabulevičiaus dukra, pranešė, kad svetainėje jau paruošti pietūs. Bet kaip visus sušaukti, išsisklaidžiusius po vasarvietės platybes? Tam čia yra sena tradicinė priemonė — skambalas-varpas. Kai tik varpo dūžiai nuaidėjo, visi išvykos dalyviai suprato, kad šaukiami pietums.

Išvykos dalyviams susirinkus pietums, pirm. dail. A. Rūkštelė šiltais žodžiais visus pasveikino ir palinkėjo geros nuotaikos. Taip pat pranešė, kad po pietų seks kavutė, o po to bus čia par ir šokiai. Pietūs buvo karališki, kavutė ir kepėniai - ckanėstai buvo puikūs. Jauki svetainė ir geras, mandagus patarnavimas visiems darė gero įspūdžio. Ypač malonus buvo šeimnininkai p.p. Ambutai, kurie nuoširdžiai rūpinosi, kad visi būtų patenkinti atsilanke.

Sužavėti p.p. Ambutų nuoširdumu, jų vasarvietės moderniškais patogumais ir puikiu, Palangą primenančiu paplūdimiu, kai kurie išvykos dalyviai kitų metų atostogas pažadėjo praleisti čia — Pottawattamie.

Pietums įpusėjus įvyko maloni staugmena. Į svetainę įžygiavo Chicago šauliai - jūrininkai (24 asmenys), vadovaujami ramovėno ir šau-

ROCHESTERIO RAMOVĖNAI

Liepos 28 d. Hamlin Beach parke prie Ontario ežero skyrius surengė savo tradicinę gegužinę. Oras pasitaikė puikus ir apie pusantro šimto ramovėnų su šeimomis ir bičiuliais gražiai praleido laiką gamtoje.

— Šiais metais visa eilė ramovėnų atšventė didesnes ar mažesnes sukaktis. Skyriaus garbės pirmininkui Pranui Saladžiui sukako 70 m. ir to proga jis gavo visą eilę sveikinimų iš įvairių pasaulio kraštų. Jam iškilmingas pagerbimas rengiamas per kariuomenės atkūrimo minėjimą. Valdybos pirmininkas Valerijonas Vitkus atšventė 60 m., Juozas Sedlickas 60 m. ir Andrius Ciemenis 50 m. Visi jie buvo valdybos pasveikinti, įteikiant dovanų po lietuvišką knygą.

— Visuotiniame narių susirinkime paremti į sunkias materiales sąlygas

patekusį buv. šaulių sąjungos štabo virš. plk. M. Kalmantą, skyriaus nariai suaukojo 52 dol. Skyriaus valdyba parėmė 10 dol. Tokią pat sumą valdyba paskyrė ir "Ramovės" premijų fondui.

— Spalio 12 d., šeštadienį, 19:30 val. skyrius ruošia viešnios iš Australijos Genovaitės Vasiliauskienės ir jos akompaniatorės - pianistės Dorothy Oldham koncertą. G. Vasiliauskienė yra tikra australiečių lietuvių ambasadorė. Jos koncertai rengiami daugelyje didesniųjų lietuvių kolonijų šiame krašte. Solistė jau penkeri metai dainuoja Adelaidės Valst. radiofone ir yra taip pat reprezentavusi lietuvių dainas valstybinėje televizijoje. Ji yra išgarsėjusi visoje Australijoje ir yra dažna viešnia lietuviškų organizacijų rengiamuose koncertuose.

JKM.

Lietuvių eiseną Pavergtųjų Tautų minėjime Čikagoje 1963. VII. 14. Priešaky trys birutininkės, tautiniais rūbais papuošusios. Iš kairės: Z. Toliušienė, O. Gradinskienė ir G. Miežilienė. Nuotr. V. Noreikos

lio M. Maksvyčio. Jie Michigano ežerų, nuosavu laivu, atplaukė iš Čikagos ir prisijungė prie ramovėnų išvykos.

Visi išvykos dalyviai yra dėkingi ramovėnų valdybai už suorganizavimą šios puikios išvykos. Valdyba kelia mintį, kad kitais metais būtų vėl suorganizuota išvyka į tą pačią vietą, kviečiant joje dalyvauti ir Detroito ramovėnus, birutininkes ir jų svečius. Tai būtų reta ir maloni proda dviem kaimyniniams ramovėnų skyriams susipažinti ir pabendrauti. Linkėtina, kad šie sveikintinas sumanymas būtų įgyvendintas. Laukiama tuo klausimu Detroito ramovėnų pasisakymo. Iš Čikagos į Pottawatamie vasarvietę automobiliu yra 2 val. kelionės, o iš Detroito — apie 4 val.

A. Rėklaitis

Lietuvių Veteranų Sąjungos Ramovė Centro Valdyba

Chicago, 1963 m. birž. 19d.

Bendrarraštis Nr. 77

Liečia:

1. 1863 m. sukilimo minėjimą.
2. Lietuvių Fondą.
3. Naujai pataisytą statutą.

4. Centro Valdybos bendrarraščių skaitymą.

1. 1863 m. sukilimo 100 metų minėjimas yra svarbus įvykis lietuviškame gyvenime. Kaip dabar, taip ir tuomet mūsų tėvynė Lietuva buvo pavergta to paties priešo — rusų. Tauta įšėjo progos to sunkaus vergijos jungo nusikratyti. Kad ir nepavyko tuo metu atgauti laisvės, bet sudėtos kraujo aukos ant tėvynės aukuro nebuvo veltui. Tautai buvo parodyta, kelias į laisvę ir nepriklausomybę, kurią ji pasiekė tik 1918.II.16 d. Mūsų tauta ir vėl atgaus laisvę ir nepriklausomybę, tik nereik nuleisti rankų. Reikia dirbti ir semtis stiprybės iš praeities. C. Valdyba skatina visus skyrius rengiamuose šio sukilimo minėjimuose aktyviai dalyvauti ir juos remti, o kur sąlygos leidžia, patiems surengti šio sukilimo minėjimą karinio turinio, t. y. išnagrinėti šį sukilimą kariniu požiūriu.

2. LF idėja mūsų visuomenėje rado pritarimą ir susidomėjimas bei parama kasdien auga vis labiau ir labiau. Sudėtų pinigų nuošimčiai jau dabar duoda apčiuopiamą naudą —

skiriamą kilniems lietuvių išlaikymo ir stiprinimo tikslams. Visų ramovėnų yra pareiga LF remti ir įvykdyti skyrių atstovų suvažiavimo (1962.5.27-28 d.d. Čikagoje) priimtą nutarimą — Ramovei su \$1,000 įnašu įstoti į LF nariu. Suvažiavimo nutarimas įpareigoja ne tik C. Valdybą, bet ir visus skyrius bei atskirus narius.

Aukos plaukia labai ir labai pamažu. Daug skyrių dar neišpildė savo kvotos (žiūr. bendrarraštį nr. 76, p. 1). Ramovė įstojo į LF nariu š. m. gegužės mėn. 11 d. tik su \$400 pradiniu įnašu, o iki \$1,000 dar toli. C. Valdyba prašo skyrius, dar neišpildžiusius savo kvotos, nedelsiant pinigus siųsti C. V-bos išd. K. Oželiui, adr.: 2533 W. 45th St. Chicago 32, Ill., USA. Skyrius, įnešęs į LF \$100, bus įrašytas į LF narius ir suvažiavimuose turės 1 balsą. Būtinai gerai, kad visos ramovėnų aukos LF eitų per C. Valdybą, tada būtų žinoma, kiek mūsų Sąjunga remia LF, o aukotojai vistiek nenustotų savo teisių, rumatytų LF statute.

3. LVS Ramovės naujai pataisytas ir suvažiavimo priimtas statusas jau atspausdintas. 1 egz. kaina — 50

centų. Užsakymus su pinigais siųsti C. V-bos išd. K. Oželiui.

4. Centro Valdyba visais svarbesniais reikalais pasisako ir skyriams nurodymus duoda leidžiamuose bendraraščiuose, kuriuos reikia išnagrinėti skyrių valdybų posėdžiuose, o svarbesnius paragrafus (arba jų santrauką) paskaityti skyrių susirinkimuose, kad visi ramovėnai apie tai žinotų. Skyriuose, kur šis dalykas dar nėra praktikuojamas, reikalinga pradėti praktikuoti nuo dabar.

Prof. St. Dirmantas
Pirmininkas

Jonas Gaižutis
Sekretorius

* * *

Rochesterio L.V.S. Ramovės skyriaus nariai, aukoję paremti plk. M. Kalmantą:

10.00 dol.: L.V.S. Ramovė Rochesterio skyrius; po 5.00 dol.: Ciemenis M. Andrius, Matiukas Petras, Saladzius Pranas, Užemis Bronius, Wiss man Vincent; po 2.00 dol.: Arlauskas Zigmąs, Baltrušaitis Vladas, Čypas Vytautas, Druseikis, Petras, Petkevičius Edvardas, Podelis Ignas, Pucius Mečys, Skruzdyš Antanas, Vitkus Valerijonas Žmuidzinąs Vytautas; po 1.00 dol.: Jokubonis Jonas, Jonušas Juozas Keiba Vladas, Miškinnis Kęstutis, Pinkevičius Juozas, Sedlickas Juozas, Žemelis Henrikas.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Lietuvių Bibliografijos Tarnyba, leid. Nr. 67. 1863 Metų Sukilimas Leutkirch'o Miesto Spaudoje (Wuerttemberg). Parinko Aleksandras Ružanec-Ružancovas. 11 psl. mašinraščio.

Maironis — JAUNOJI LIETUVA, Poema. Nidos leidinys, 118 psl., kaina 1 dol.

M. Vaitkus — BALTIJOS GRAŽUOLĖ, Atsiminimai, II t. NIDOS leidinys, 332 psl., kaina 1 dol.

KALIFORNIJOS LIETUVIŲ ALMANACHAS. Išleido "Lietuvių Dienos", 134 psl. (Lietuvių adresai ir telefonai; draugijų, organizacijų ir klubų sąrašai ir t.t.).

J. Kruminas, ŠEŠTASIS MEDIS, romanas, 368 psl. Išleido Nida Londone; kaina 2 dol., įrišta — 3 dol.

A. Berzins, THE UNPUNISHED CRIME, a Case Study of Communist Takeover; 314 psl., įrišta ir iliustruota. Išleido Robert Speller and Sons, Publishers, New York N. Y. Kaina — 5.75 dol.

VARPAS Nr. 5., neperiodinis leidinys, 278 psl., išleido Varpininkų Filisterių Draugija, J.A.V.

Filatelistų Draugijos Lietuva Vienulikoji Paroda, skirta Dariaus ir

Girėno 30 metų žuvimo sukakčiai paminėti, 23 psl., iliustruotas. Redaguoto parodos leidimo komitetas, 1963 m.

K. S. Karpus, KALBOS VIENODINIMO KLAUSIMU, ofsetinis autorius leidinys, 31 psl. Naudingi patarimai redaktoriams ir rašantiems. Brošiūrą galima gauti pas autorių pasiūnčiant 5 c. pašto ženklą. (K. S. Karpus, 345 East 222nd St., Euclid, Ohio, 44123.

I. Sokolnikov, THE BATTLE OF GRUNWALD. Istorinė novelė J. Sužiedėlio sutrumpinta ir versta į anglų kalbą su prologu ir epilogu J.J. Bielskio. Išleido Liet. Dienos, Los Angeles, Calif., 1963. Kaina 4.75 dol. Nesuprintama, kodėl vertėjas prologe remiasi komunisto B. Pasternako citata, lyg trūktų tam tikslui minčių lietuvių ar laisvojo pasaulio rašytojų veikaluose.

JAUNYSTES ŽIEDAI, moksleivių metraštis 1962-1963 m., 232 psl. iliustruotas. Išleido Čikagos Augštesnioji Lituanistikos Mokykla.

Leonardas Andriekus, NAKTIGONĖ, lyrika, 112 psl. Iliustravo Telesforas Valius. Išleido Tėvai Pranciškoniai Brooklyne, 1963 m.

ATITAIŠYMAI

KARYJE Nr. 7, 197 psl., 6 eil. iš v., deš., turėtų būti: Didžiojo italų kovotojo dėl laisvės Garibaldi sūnaus...

199 psl. po paveikslu turi būti: Gardino sukilėliai išžygiuoja prieš maskolius.

* * *

KARVIŲ DANGUJE POETAS

Liepos mėn. MARGUTYJE poetas Leonas Švedas viename savo eilėraštyje vurdamas karves ir dangų, be abejo, turi tikslą paversti tą garbingą vietą į tvartą. Be reikalų jis varosi dar ir tas karves su savim. Tam tikslui, atrodo, užtektų ir jo vieno.

Kitas jo eilėraštis — Kareivio Rankos, būtų pakenčiamas, jei pavadintas Plikto kareivio rankos. Nevisi juk kareiviai yra pikti, tik išimties jų tarpe yra toki. Todėl tas eilėraštis ir netinka pavaizduoti tipingą kareivį — pilietį, kovojantį ir žūstantį ar rankų netenkantį dėl savo tėvynės. Taipgi nevisi poetai yra pikti. Tik išimties. Iš esmės poetai yra geri žmonės — nepikti. Tačiau ir jų tarpe, taip kaip ir kareivių, yra tokių, kurie lyg tos žiurkės įsigrauzia į mūsų širdies klėtelę, kad sunaikintų ten saugomą žmogiškumo grūdą.

Parafrazuodami ir rimuodami L. Švedo tą eilėrašty, gautume tokį:

Poeto žiurkės Liežuvi

Nors gera valia po karo širdyse išliko, bet jis jos neturi: per daug neklauzadų iš dorų pridarę pražiodino suniekintų žmonių pilvuose jūrą, nesuranda ten pamesto vairo—kilnuomo, tik jausmą, kurio niekada nepakanka, kuris pavėlavusius uostus pralenktų, nutrintų: avo ilgesį jūros vandeniui, kabakų žiurkėmis sukandžiotais, bytnių snukiais žvengtų, bučiuodamas niekeno salynų krantą, bangų vynuogynų, šniokščiančiais krūmais savo plunksnagrauzio smalą nuplautų, jei tik ten nelauktų jo, nuodų pilnas, jį persekiojančio liežuviu žiaurumas.

J. Gudelis, Brooklyn

Labai atsiprašau, kad uždelsiau atnaujinti savo prenumeratą. Šiom dienomis esu užimtas pratimais (manevrais), todėl daug laiko praleidžiu laukuose, taigi nėra progos kaip gauti money orderį.

Nors ir su visais trūkumais, KARYS lieka mano geriausiu draugu kariuomenėje, ir nors retai jį gaunu, bet kai gaunu, tai skaitau su džiaugsmu. KARYS yra mano geriausias bendrininkas tarp buvusių ir dar esančių karių, su kuriais kartu semiamės moralinės stiprybės ir vilties dėl šviesios Lietuvos ateities.

Su pagarba jūsų

PFC Vytautas Juodiškus
Hoechst — M. b. Frankurt
Mc Nair Kaserne

AUKOJO KARIUI:

\$182.00 — LVS "Ramovė" Clevelando Skyrius;

\$18.00 — Šimonėlis J., Richmond Hill, N. Y.

Po \$4.00 — Pakalniškis Z., Hartford, Conn.; Tumas Ad., Norwood, Mass.;

Po \$3.00 — Jonušas Br., Omaha, Nebr.; Leknickas K., Chicago, Ill.; Matiukas J., Woodhaven, N.Y.; Petrauskas K., Chicago, Ill.; Petrauskas V., Chicago, Ill.; Seliokas K., Waterbury, Conn.;

\$2.50 — Jakimavičius Vl., Brockton, Mass.;

Po \$2.00 — Babickas Pov., Worcester, Mass.; Jankūnas K., Lodi, N. J.; Lukas A., Detroit, Mich.; Mieželis Vl., Chicago, Ill.; Švarplaitis J., Wingdale, N.Y.;

Po \$1.00 — Balys A., Cleveland, Ohio; Biveinis Vl., O'Connor, Australia; Dapkus J., Hartford, Conn.; Kacilauskas J., Lemont, Ill.; Puskunigis K., Chicago, Ill.; Žiūkas J. Sudbury, Canada.

KARYS dėkoja aukotojams.

ECHO VALLEY

lietuviška vasarvietė

Atidaryta ištisus metus. Lietuviai savininkai *Elena* ir *Julius GARMAI* visus maloniai kviečia atvykti. Iš anksto kreiptis:

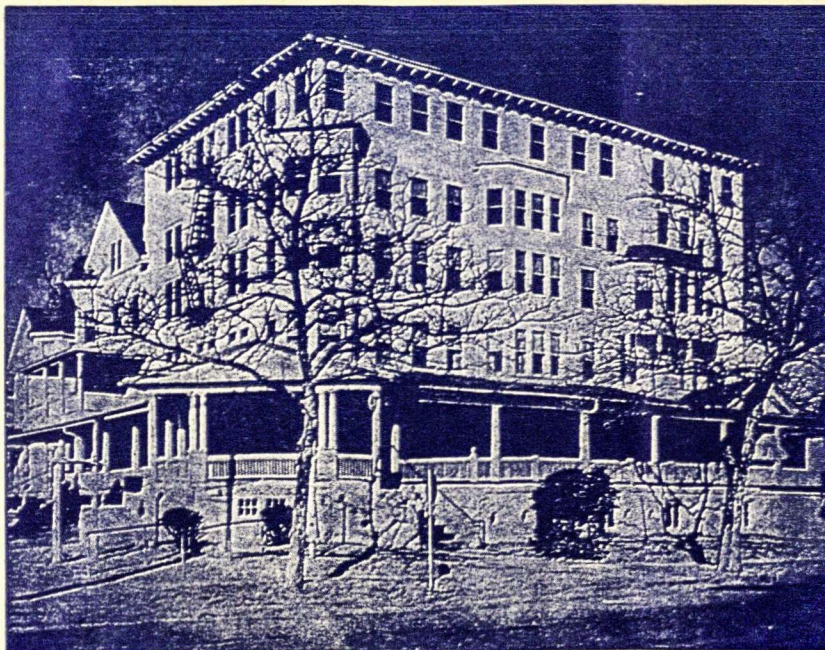
ECHO VALLEY, Echo Lake, Pa. — Telef.: 717-424-1920.

DZIAUGSMAS — POILSIS IR RAMYBĖ POCONO KALNUOSE

Kur vakar dienos malonumai — tampa rytdienos maloniais prisiminimais...

Puikūs ir patogūs kambariai su televizija, radijo ir voniomis, arba atskiri nameliai. Modernus baras, didelis maudymosi baseinas ir ežerėlis, 20 akrų miško, visokiausias sportas vasarą ir žiemą, šokiai ir geras lietuviškas maistas. . . . . Nuolaidos: organizacijoms, stovykloms, suvažiuojamoms

HOTEL NIDA CORP.

Visi maloniai kviečiami vasaros poilsiui prie Atlanto į viešbutį "NIDA" Asbury Parke, N. J., 7-tos ir Park Ave. kampe, telef. PR 4-7788. Švarūs kambariai, rami vieta, pigus ir skanus maistas.

Viešbučio salė išnuomojama įvairiems pobūviams. Prie viešbučio veikia restoranas ir baras. Patogus susisiekimą traukiniu ir autobusais.

Savininkai:

P. C. MAČIULIAI

Seventh & Park Avenues
Asbury Park, N. J.

Telefonas — PRospect 4-7788

Prenumerata JAV-se ir užsienyje: Metams — \$6.00, pusmečiui — \$3.00, atsk. nr. — 60¢. Skelbimai pagal susitarimą. Pinigus siųsti šiuo adresu:

L. BILERIS, % KARYS
916 Willoughby Avenue
Brooklyn 21, N.Y., U.S.A.

Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

*

Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę.

KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją dvi savaites prieš išleidimą.

91.361190